

BANCA MONDIALA

**Europa si Asia Centrala
Dezvoltare Sociala si Ecologica Durabila**

MOLDOVA

Note cu privire la politica agrara

Cheltuieli publice pentru dezvoltarea agriculturii

PROIECT FINAL: 1 decembrie 2005

ECHIVALENTUL VALUTAR

(la data de 15 august 2005)

Unitate valutara = Leu moldovenesc (LEI)

1 USD = 12,49 LEI

ACRONIME SI ABREVIERI

MET	Memorandum Economic pe Tara (Banca Mondiala)
CSI	Comunitatea Statelor Independente
IPC	Inflatia Preturilor de Consum
DFID	Departamentul pentru Dezvoltare Internationala (Guvernul Marii Britanii)
BERD	Banca Europeana pentru Reconstructie si Dezvoltare
SCERS	Strategia de Crestere Economica si Reducere a Saraciei
UE	Uniunea Europeana
FAO	Organizatia pentru Alimentatie si Agricultura a Natiunilor Unite
ISD	Investitii Straine Directe
PIB	Produs Intern Brut
PNB	Produs National Brut
ADI	Asociatia pentru Dezvoltare Internationala
FIDA	Fondul International pentru Dezvoltare Agricola
IFI	Institutie Financiara Internationala
FMI	Fondul Monetar International
MAIA	Ministerul Agriculturii si Industriei Alimentare
LM	Lei Moldovenesti
ME	Ministerul Economiei
MF	Ministerul Finantelor
MAI	Ministerul Afacerilor Interne
CCTM	Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu (2005-2007)
STM	Statii Tehnologice de Masini
BNM	Banca Nationala a Moldovei
ONG	Organizatie nonguvernamentala
OM	Operatiuni si Mentinere
ECP	Examinarea Cheltuielilor Publice
PFAP	Programul de Asistenta a Fermierilor Privati (USAID)
PFCP	Programul de Comercializare pentru Fermierii Privati (USAID)
MFP	Managementul Finantelor Publice (Banca Mondiala, Olanda, SIDA)
CFR	Corporatia de Finantare Rurala
RISP	Proiectul "Investitii si Servicii Rurale"
AEÎ	Asociatii de Economii si Împrumut
SIDA	Agentia Suedeza pentru Cooperare si Dezvoltare Internationala
ÎMM	Întreprinderi mici si medii
AT	Asistenta Tehnica
TACIS	Asistenta Tehnica pentru Comunitatea Statelor Independente (Comisia Europeana)
ONU	Natiunile Unite
PNUD	Programul pentru Dezvoltare a Natiunilor Unite
USAID	Agentia Statelor Unite pentru Dezvoltare Internationala
TVA	Taxa pe valoare adaugata
BM	Banca Mondiala
OMC	Organizatia Mondiala a Comertului

CUPRINS

PREFATA.....	IV
SUMAR EXECUTIV	V
PROGRAMELE CURENTE DE FINANTARE A SECTORULUI AGRAR REPREZINTA O UTILIZARE INEFICIENTA A RESURSELOR PUBLICE LIMITATE.....	VI
ÎMBUNATATIREA GESTIONARII CHELTUIELILOR PUBLICE ÎN SCOPUL PROMOVARII DEZVOLTARII SECTORULUI AGRAR.....	VII
1. CHELTUIELILE PUBLICE ÎN MOLDOVA.....	1
OBIECTIVELE SI CADRUL	1
CADRUL DE CHELTUIELI PE TERMEN MEDIU SI NECESITATEA DE A ASIGURA O UTILIZARE EFICIENTA A RESURSELOR PUBLICE	2
CHELTUIELILE PUBLICE POT FI UN INSTRUMENT IMPORTANT PENTRU PROMOVAREA DEZVOLTARII ÎN AGRICULTURA	3
INSTITUTIILE PUBLICE DIN DOMENUL AGRAR NU S-AU ADAPTAT DEOCAMDATA LA NECESITATILE ECONOMIEI DE PIATA	5
FINANTAREA SECTORULUI AGRAR ESTE EFECTUATA ÎN LIPSA UNUI CADRU STRATEGIC CORESPUNZATOR.....	7
2. DEPENDENTA DE SUBVENTII	9
PROGRAMELE CURENTE DE FINANTARE A SECTORULUI AGRAR REPREZINTA O UTILIZARE INEFICIENTA A RESURSELOR PUBLICE LIMITATE.....	9
NATURA SUBVENTIILOR S-A MODIFICAT CU TIMPUL.....	10
FONDURILE EXTRA-BUGETARE S-AU ÎNMULTIT	12
FINANTAREA CURENTA ÎNCURAJEAZA PRODUCEREA UNDE PRODUCTIVITATEA ESTE CEA MAI SCAZUTA SI DISCURAJEAZA PRODUCEREA UNDE PRODUCTIVITATEA ESTE CEA MAI RIDICATA.....	13
ÎNGHETAREA DATORIEI, VACANTELE FISCALE SI ALTE OPERATIUNI CVASI FISCALE AU DEVENIT SUBVENTII DE FACTO.....	15
3. CHELTUIELI PUBLICE PENTRU DEZVOLTAREA AGRICULTURII	18
ÎMBUNATATIREA ADMINISTRARII GENERALE A CHELTUIELILOR PUBLICE VA AVEA UN IMPACT POZITIV ASUPRA AGRICULTURII.....	18
REALINIAREA ALOCARII RESURSELOR PUBLICE LIMITATE PENTRU AGRICULTURA.....	20
PRESTAREA SERVICIILOR TREBUIE RATIONALIZATA SI ADAPTATA LA NECESITATILE PRODUCATORILOR AGRICOLI.....	22
MAJORAREA FINANTARII AGRICULTURII CU TIMPUL.....	24
ANEXE	
NOTE CU PRIVIRE LA DATE SI DEFINITII REFERITOARE LA CHELTUIELILE PUBLICE.....	27
LISTA TABELOR.....	29

PREFATA

Acest raport a fost elaborat de o echipa condusa de William Sutton, în componenta careia au intrat, Sylvie Tillier, Alexandru Muravschi, Natalia Otel si Stela Corobceanu. Raportul a fost întocmit sub îndrumarea Managerului de Sector, Benoit Blarel. Controlul calitatii raportului a fost efectuat de Edward Cook, Stephen Mink si Mona Sur. Realizarea acestui studiu nu ar fi fost posibila fara asistenta si cooperarea Guvernului Republicii Moldova, în special a Ministerelor Agriculturii si Industriei Alimentare, Economiei si Finantelor. Echipa de asemenea, doreste sa aduca multumiri dlui Edward Brown, Director de Tara a Bancii Mondiale si personalului biroului Bancii Mondiale în Moldova pentru asistenta acestora, în special dnei Tamara Ursu pentru asistenta logistica.

SUMAR EXECUTIV

1. **Obiectivul acestei note cu privire la politici este de a oferi asistenta Guvernului Moldovei în scopul îmbunătățirii eficienței cheltuielilor publice în sectorul agrar, în vederea sporirii contribuției acestora la creșterea economică a țării și realizării obiectivelor de reducere a sărăciei.** Aceasta nota oferă un tablou cuprinzător al mărimii și structurii cheltuielilor publice în sectorul agrar al Moldovei. Se dorește ca această analiză să contribuie la niste decizii informate cu privire la prioritățile cheltuielilor publice în sectorul agrar și la schimbările în alocarea cheltuielilor necesare pentru a utiliza resurselor bugetare limitate în modul cel mai eficient și efectiv.

2. **Cheltuielile în agricultura reprezintă un instrument important pentru Guvern în vederea promovării creșterii și reducerii sărăciei în sectorul agrar, și în ansamblu pe economie.** Există dovezi ample pe plan internațional al impactului pozitiv puternic pe care îl au cheltuielile publice în agricultura asupra țărilor sărace. Datorită faptului că agricultura reprezintă cel mai vast sector real al economiei Moldovei, dezvoltarea sectorului agrar este esențială pentru o creștere stabilă și accelerată a economiei în ansamblu. Comparativ cheltuielilor în agricultura efectuată pe întreg teritoriul țării, indică faptul că investițiile în bunurile publice, cum ar fi: cercetare și dezvoltare, infrastructura rurală, servicii de consultanță și educație, împreună cu crearea unui mediu instituțional și de politici favorabil, reprezintă cei mai importanți purtători ai creșterii. Din contra, nu există dovezi că acordarea subvențiilor pentru procurarea factorilor de producere, precum, îngrășămintele, operațiunile de irigație, energia și pesticidele ar contribui la o creștere pe termen lung.

3. **În comparație cu alte țări, ponderea totală a sectorului agrar în cheltuielile publice în Moldova este mică, iar în viitorul apropiat nu se prevede o creștere semnificativă.** Ponderea sectorului agrar în totalul cheltuielilor publice a oscilat între 2 și 4 procente și s-a aflat aproximativ la 3,2 procente sau 235,7 milioane lei (18,9 milioane dolari SUA) în 2004. În același timp, volumul cheltuielilor publice în sectorul agrar este de obicei în jur de 6-8 procente în țările în curs de dezvoltare și 3-5 procente în țările puternic industrializate. Cu toate acestea, prognozele efectuate în Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu (CCTM) indică o probabilitate mică a unei majorări în viitorul apropiat.

4. **Este necesar de a asigura o utilizare eficientă a resurselor publice în cadrul bugetului limitat pentru sectorul agrar.** Guvernul trebuie să asigure ca cheltuielile să fie orientate spre cele mai esențiale priorități ce necesită susținerea sectorului public și care au cel mai mare potențial de a produce un impact pozitiv. Resursele publice vor trebui să abordeze în special necesitățile noii clase de gospodării agricole individuale de tip familial/antreprenori, deoarece, în general acestea au cea mai înaltă productivitate și cel mai mare potențial de creștere în sectorul agrar. Aceste mijloace publice includ susținerea serviciilor de extensivitate și consultanță în domeniul afacerilor, infrastructura pentru comercializare, împrumuturile și studiul orientat.

5. **În prezent, finanțarea sectorului agrar este efectuată în lipsa unui cadru strategic adecvat.** Nu există un mecanism eficient pentru a conecta strategia de sector agricol și prioritățile ei la structura instituțională și alocările bugetare ale Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA). Bugetul anual pare să fie elaborat în primul rând, ca urmare a presiunilor politice și structurii cheltuielilor din trecut, fără a ține cont de faptul dacă acestea corespund priorităților prezente ale sectorului în mediul economic curent. Planurile de dezvoltare elaborate de MAIA în ultimii ani sunt în cea mai mare parte orientate spre redresarea sectoarelor industriale pe care Moldova le-a avut în perioada sovietică. Drept rezultat, activitățile MAIA (și respectiv cheltuielile pentru acestea) nu au suferit mari schimbări pe parcursul timpului, deoarece nu au fost subiectul unei revizuirii majore necesare pentru a le adapta la necesitățile producătorilor agricoli privați.

Programele curente de finantare a sectorului agrar reprezinta o utilizare ineficienta a resurselor publice limitate

6. **Cheltuielile publice pentru prestarea serviciilor agricole reprezinta un procent foarte mic din PIB-ul agricol, iar investitiile sunt neglijabile.** Cheltuielile destinate serviciilor au crescut totusi, încet dar sigur în ultimii ani, de la aproximativ 1,5 procente în 1998 la 2,0 procente din bugetul consolidat în prezent (vezi Figura 1). Toate cheltuielile sunt recurente, constând din salarii si alte costuri operationale. Investitiile publice în sectorul agrar sunt neînsemnate. În urmatorii ani, IFI vor aloca mijloace considerabile pentru agricultura. Acestea vor fi fonduri pentru investitii si prestari de servicii, însa nefiind incluse în buget este foarte dificil de a masura volumul acestor mijloace sau de a le gestiona ca parte a cadrului general al cheltuielilor publice. Majoritatea cheltuielilor sunt efectuate din bugetul de stat si doar 6-7 procente au drept sursa bugetele locale.

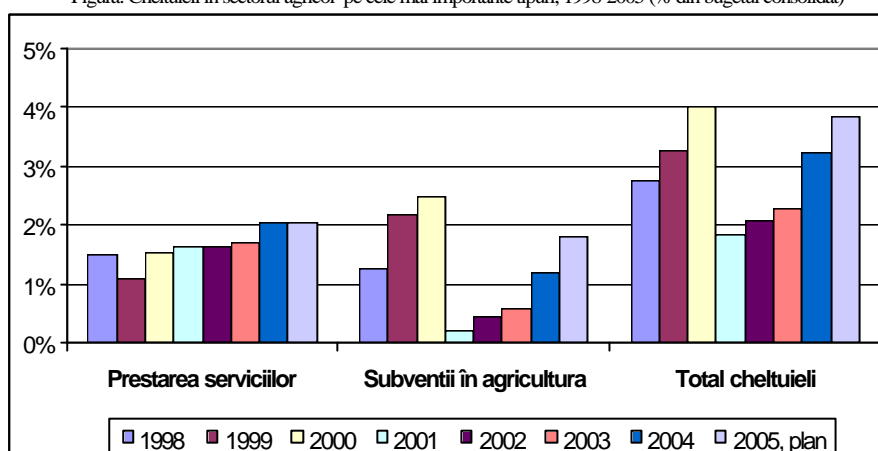
7. Cheltuielile pentru subventii au crescut ca importanta în comparatie cu alte tipuri de cheltuieli publice.

Variatiile inter-anuale considerabile între 2 si 4 procente ale cheltuielilor totale pentru agricultura din bugetul consolidat se datoreaza în cea mai mare parte fluctuatiilor sumelor subventiilor în agricultura în perioada 1998-2005 (vezi Figura). Subventiile în agricultura au scazut

brusc în 2001 însa de atunci s-au aflat în crestere. Din totalul cheltuielilor de 236 milioane lei pentru agricultura, 37% (87 milioane lei) reprezinta subventiile. Pentru a sustine în mare parte crearea plantatiilor de vita-de-vie, subventiile vor fi marite substantial în 2005. Se afla în crestere subventiile pentru Statiile Tehnologice de Masini (STM). Aceste subventii sunt acordate în primul rând întreprinderilor agricole mari, care în conditiile curente au un potential mai mic decât gospodariile agricole individuale de tip familial. Întreprinderile agricole mari folosesc criteriile de eligibilitate neclare, un proces de selectare lipsit de transparenta si utilizeaza în mod ineficient resursele publice, în special în cazul STM. Numeroase subventii sunt acordate într-o maniera ad hoc, având o acoperire financiara insuficienta ceea ce la rândul sau reduce si mai mult eficienta acestora. Într-adevar, subventiile au avut un impact secundar asupra îmbunatatirii conditiilor de comercializare pentru producatorii agricoli.

8. **În ultimul timp, s-au majorat alte fonduri în afara bugetului MAIA - fapt care a redus eficienta cheltuielilor publice în sectorul agrar.** Acest fapt reflecta o tendinta ascendenta în sectorul public de folosire a fondurilor extra-bugetare „speciale” bazate pe taxe si plati specifice alocate anumitor utilizatori finali. Totusi, aceasta tendinta pare a fi una obisnuita în sectorul agrar, odata cu sporirea fondurilor speciale pentru acordarea subventiilor unor asemenea activitati ca producerea nucilor si aratul de toamna. Asemenea fonduri extra-bugetare îngreuneaza planificarea strategica si estimarea, micșorând transparenta cheltuielilor în agricultura. În ansamblu, numeroasele subventii reduc resursele disponibile ale MAIA pentru prestarea serviciilor si investitiilor necesare în dezvoltarea agriculturii.

Figura: Cheltuieli în sectorul agricol pe cele mai importante tipuri, 1998-2005 (% din bugetul consolidat)

Sursa: Date din Tabelul 17. Nota: include atât cheltuielile pentru agricultura din bugetul de stat, cât și cele din bugetele locale. Cheltuielile locale sunt incluse în Prestarea Serviciilor

9. **În ultimii ani, Guvernul a anulat datoriile semnificative întreprinderilor agricole mari, micșorând astfel resursele disponibile pentru susținerea ramurii agrare și micșorând stimulentele pentru petrecerea reformei** Din 2000, Guvernul s-a abținut de la oferirea garanțiilor pentru împrumuturile interne și externe obținute de întreprinderile de stat. Totuși, statul încă mai are de onorat obligațiunile de deservire a datoriei ca urmare a garanțiilor vechi pentru împrumuturi. Acest fapt a costat bugetul 156 milioane de lei în 2004 sau mai mult decât toate investițiile IFI luate împreună. În 2003, în urma secetei și condițiilor meteorologice neprielnice a fost anulată suma de 195,7 milioane lei de datorii la impozite, în cea mai mare parte pentru întreprinderile agricole mari și ineficiente. Există relatări conform cărora în viitorul apropiat urmează a fi înghețate datoriile în suma de 120 milioane lei unui număr de șapte fabrici de fermentare a tutunului. Această sumă este egală cu aproape întregul bugetul MAIA pentru 2004. Asemenea vacanțe fiscale au avut loc în mod repetat, creând restricții bugetare pasive ce reduc stimulentele pentru petrecerea reformei și irosind resurse publice prețioase pe unități cu șanse reduse de creștere.

Îmbunătățirea gestionării cheltuielilor publice în scopul promovării dezvoltării sectorului agrar

10. **Procesul general de elaborare și executare a bugetului în Moldova necesită o fortificare ulterioară.** Au avut loc progrese în contextul CCTM, însă numeroase recomandări nu au fost traduse în practică, în special în următoarele domenii:

- ? **Îmbunătățirea planificării strategice.** Pentru a fi eficiente, cheltuielile de sector trebuie să se bazeze pe o strategie clară în baza priorităților; un set de programe și politici ce răspund acestor priorități, alocări de resurse financiare și umane consecvente cu strategia, prioritățile și programele.
- ? **Consolidarea procesului de elaborare a bugetului.** Investițiile donatorilor, fondurile și resursele extra-bugetare și Fondul de Stat pentru Asigurări Sociale trebuie integrate deplin în bugetul public național la elaborarea acestuia.
- ? **Reducerea numărului de „fonduri speciale” și integrarea lor în procesul bugetar.** Numărul în creștere a fondurilor și resurselor speciale (numite de asemenea „fonduri și resurse extra-bugetare”) îngreunează gestionarea financiară. Există o tendință pozitivă de a limita numărul și activitățile acestora în viitor.
- ? **Îmbunătățirea coordonării proiectelor investitoriale și integrarea proiectelor straine în bugetul de stat.** Proiectele investitoriale ale Guvernului nu sunt bine coordonate sau integrate în bugetul curent. Proiectele investitoriale finanțate local și extern nu sunt consolidate în bugetul public. Ambele tipuri de proiecte trebuie încorporate în buget și reflectate în planificarea strategică.
- ? **Eficiențizarea sistemelor contabile și a reglementărilor bugetare.** Executarea bugetului este împiedicată de sistemul contabil greoi și regulamentele interne ce necesită eficiențizare. Este necesară o coordonare mai bună dintre Ministerul Finanțelor, autoritățile fiscale și ordonatorii de credite în scopul îmbunătățirii gestionării mijloacelor financiare.

11. **Finanțarea trebuie realiniată pentru crearea unor condiții egale și pentru investiții viitoare.** În perioada ce urmează, finanțele publice în Moldova vor continua să fie extrem de constrânse. În același timp, investițiile au drept scop dezvoltarea agriculturii Moldovei în concordanță cu avantajele sale comparative, care sunt foarte mari de altfel – conform unor estimări este vorba despre 2 miliarde de dolari SUA. Prima prioritate pe termen scurt este realinierea resurselor existente spre investiții și servicii ce vor îmbunătăți perspectivele de creștere. În general, aceasta înseamnă că finanțarea publică trebuie să abordeze necesitățile gospodăriilor agricole individuale de tip familial cu cel mai mare potențial de creștere în agricultură, care de asemenea au un rol social important prin

faptul ca creeaza locuri de munca. Politicile Guvernului nu trebuie sa discrimineze împotriva formelor organizatorice juridice specifice sau dimensiunii gospodariilor.

12. **Înlăturarea subvențiilor risipitoare în scopul creării spațiului bugetar-fiscal pentru investiții și servicii ce măresc creșterea.** Un prim candidat pentru desființare este programul de acordare a subvențiilor pentru STM, datorită problemelor acestui program și grație faptului că programul 2KR se desfășoară cu succes, și deja a mărit accesul la tehnica agricolă într-un mod mai transparent, eficient și durabil. Alte subvenții ce pot fi anulate sunt cele pentru plantarea vitei-de-vie și nucilor ce discriminează împotriva micilor proprietari și nu se datorează în mod special stimulentele pentru investiții bazate pe principiile pieții. Guvernul ar trebui de asemenea să se abțină de la oferirea subvențiilor de facto, cum ar fi, vacanțele fiscale majore ce sunt extrem de costisitoare la partea veniturilor ratate, care de asemenea reduc stimulentele pentru întreprinderi ineficiente de a se restructura și a-și mari productivitatea.

13. **Asigurarea unui mediu de politici stabile și previzibile este cheia creșterii viitoare a sectorului.** Investițiile și creșterea productivității sectorului agrar depind în egală măsură, dacă nu și mai mult atât de îmbunătățirile unei politici largite și a mediului instituțional, cât și de prestarea serviciilor finanțate de stat și subvențiile în agricultură. În timp ce unele investiții necesare pentru dezvoltarea agriculturii, cum ar fi cele pentru infrastructura publică, urmează a fi efectuate în mod corespunzător de Guvern atât din motive de eficiență, cât și având în vedere volumul investițiilor necesare, capitalul trebuie mobilizat în măsură posibilităților din sursele private atât locale, cât și din investiții directe străine (ISD). În același timp, atragerea investițiilor private suficiente necesită îmbunătățiri substanțiale în mediul de afaceri și instituțional. Guvernul va trebui să elimine barierele non-tarifare rămase în calea comerțului și unele practici, cum ar fi tratarea preferențială a unor întreprinderi. MAIA trebuie să acorde o atenție sporită elaborării unor politici de sector corespunzătoare și accesibile, inclusiv elaborarea sistemelor de standardizare și certificare în baza cerințelor UE și altor pieți internaționale, oferirea informației și altor servicii publice pentru a facilita introducerea tehnologiilor îmbunătățite. Recomandările Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (SCERS) oferă o îndrumare utilă în domeniul politicilor, iar Guvernul urmează să le implementeze.

14. **Prestarea serviciilor trebuie rationalizată și adaptată la necesitățile producătorilor agricoli privați.**

De exemplu:

- ? **Reformarea serviciilor veterinare urmează să pună accentul pe aspectele bunurilor publice.** Ponderea serviciilor zootehnice este în prezent de 35% din cheltuielile pentru prestarea serviciilor volumul cărora se micșorează. Numărul veterinarilor publici în Moldova este de aproximativ 2400 și această cifră pare a fi prea mare. Ei prestează servicii publice legate de sănătatea publică, securitatea alimentară, prevenirea epidemiilor și măsurile de carantină, și de asemenea servicii de tratament a animalelor, înșămânțare artificială și campanii de vaccinare. Acestea sunt servicii private, iar cel puțin o parte a acestora ar urma să fie achitate.
- ? **Asigurarea durabilității finanțării irigației.** Ponderea cheltuielilor pentru irigație în totalul cheltuielilor publice pentru agricultură este de 15-20 procente. În locul continuării practicii de acordare a subvențiilor pentru sistemele de irigare vechi și lipsite de durabilitate este necesar de a lua în considerare stimularea modernizării infrastructurii și contribuția la dezvoltarea asociațiilor utilizatorilor de apă.
- ? **Restructurarea educației în domeniul agrar și a cercetărilor pentru mărirea eficienței** Conform studiilor internaționale, educația și cercetările reprezintă o investiție bună a fondurilor publice. Cu toate acestea, numărul acestor instituții, câte 11 de fiecare tip este prea mare, iar Guvernul nu le poate întreține. Numărul acestora trebuie redus, iar pentru cele rămase este necesar de a îmbunătăți calitatea și finanțarea. În același timp, procesul de alocare a mijloacelor financiare

insuficiente pentru cercetari urmeaza a fi restructurat pentru ca acesta sa se bazeze pe cerintele noilor producatori agricoli privati.

? **Reducerea sau înlaturarea anumitor servicii dubioase legate de cresterea culturilor.**

Ponderea serviciilor de sustinere a cresterii culturilor este de aproximativ 10-13 procente din totalul cheltuielilor publice pentru serviciile agricole. De exemplu, serviciul anti-grindina absoarbe o mare parte din cheltuielile MAIA (10.9 milioane de lei, sau aproximativ 8% din total) si angajeaza 860 de persoane a caror eficienta ridica semne de întrebare (de 10 ori mai mare decât personalul MAIA). Moldova ar putea de asemenea economisi în mod considerabil pe testarea semintelor prin acceptarea certificarii riguroase efectuate de tarile OCED în Europa de Vest si America de Nord.

15. **Folosirea economiilor bugetare pentru a îmbunătăti serviciile si investitiile necesare sustinerii noilor producatori agricoli privati.** Experienta internationala indica impactul pozitiv al serviciilor de sustinere a producatorilor agricoli asupra cresterii generale în agricultura si reducerii saraciei în zonele rurale, iar în tarile în tranzitie acestea joaca un rol si mai important. Guvernul a întreprins eforturi importante în aceasta privinta prin proiectul RISP finantat de Banca Mondiala. Este regretabil faptul ca serviciile de extensiune nu sunt identificate ca articol separat în bugetul MAIA, iar MAIA nu dispune de o directie de extensiune. Guvernul trebuie sa planifice extinderea serviciilor dezvoltate în cadrul RISP si sa le asigure durabilitatea, incorporându-le în buget. Guvernul de asemenea ar trebui sa îmbunătăteasca coordonarea dintre administratia agricola la nivel raional si central. Rolurile si responsabilitatile urmeaza a fi clarificate, descrierile posturilor personalului urmeaza a fi efectuate la toate nivelurile, iar acolo unde exista dublari trebuie facuta rationalizarea. Guvernul de asemenea trebuie sa mareasca volumul finantarii investitiilor ce urmeaza sa fortifice cresterea, inclusiv dezvoltarea si mentinerea infrastructurii transporturilor si celei a comertului, cum ar fi drumurile din zona rurala, depozitele, punctele de colectare, pietele angro si sistemele de informare asupra pietii.

16. **Folosirea proiectelor straine pentru a aborda constrângerile critice în perioada apropiata.** Datorita mediului fiscal strict este putin probabila majorarea semnificativa a resurselor publice pentru agricultura în viitorul apropiat. Realinierea nivelelor curente ale cheltuielilor publice spre activitati de îmbunătătire a cresterii va contribui la cresterea eficientei acestora, însa vor ramâne lacune la capitolul investitii. În acest context, proiectele straine si ajutorul bilateral pot fi utilizate pentru a suplini lacunele pe termen scurt. Totusi, Guvernul trebuie sa îmbunătăteasca coordonarea donatorilor si sa planifice majorarea si eficientizarea interventiilor de succes ale acestora în baza durabila. În prezent, proiectele straine nu sunt incluse sau sunt partial incluse în bugetul de stat. În interesul eficientizarii, durabilitatii si transparente, Guvernul trebuie sa includa finantarea oferita de donatori în bugetul consolidat, în special fondurile oferite de IFI si sa înceapa de acum planificarea spatiului bugetar-fiscal pentru finantarea tuturor costurilor recurente ale proiectelor de succes, cum ar fi serviciile de consultanta ale RISP 2. SCERS ofera un cadru bun ce poate fi utilizat de toti donatorii în scop de îndrumare si coordonare a activitatilor acestora.

17. **Finantarea sectorului agrar din mijloace publice trebuie stabilizata si marita treptat în baza evaluarilor obiective a impactului si calitatii cheltuielilor publice.** Schimbarile frecvente în bugetul destinat sectorului agrar atât între categorii, cât si în cadrul pachetului general perturbeaza functionarea sectorului. Cheltuielile publice trebuie stabilizate si planificate în mod strategic în cadrul CCTM. Acestea de asemenea ar trebui sa fie rationalizate pentru a evita subventiile risipitoare, în schimbul investitiilor ce îmbunătătesc cresterea în infrastructura agricola si scolarizare în scopul satisfacerii necesitatilor noilor producatori agricoli privati. Odata cu îndeplinirea acestui obiectiv este necesar ca Guvernul sa ia în considerare majorarea cheltuielilor pentru agricultura în vederea egalarii importantei acesteia pentru economie si sa aduca volumul finantarii din mijloace publice în concordanta cu practica altor tari. Totusi, justificarea cererii pentru marirea alocatiilor publice necesita o constientizare a legaturilor dintre cheltuielile pentru agricultura, o crestere economica mai cuprinzatoare si reducerea saraciei. Este de asemenea important ca deciziile asupra nivelelor viitoare de finantare publica în agricultura sa se bazeze pe o evaluare a calitatii sprijinului oferit.

Monitorizarea îmbunătățită și evaluarea finanțării în agricultură va ajuta la îmbunătățirea calității, și va asigura sustinerea de care are nevoie sectorul pentru a-și valorifica potențialul său considerabil.

1. CHELTUIELILE PUBLICE ÎN MOLDOVA

OBIECTIVELE SI CADRUL

1.1 **Aceasta nota face parte dintr-o serie de trei note cu privire la politici** elaborate de Banca Mondiala în scopul consultarii Guvernului moldovean si informarii factorilor de decizie a Bancii Mondiale cu privire la politicile agricole în scopul cresterii economice si reducerii saraciei în urmatoarele domenii:

- ? **Piete**
- ? **Terenuri agricole**
- ? **Cheltuieli publice**

Relatiile dintre aceste trei subiecte, importanta sectorului agrar pentru cresterea economiei în ansamblu si principalele provocari cu care se confrunta sectorul fac parte din capitolul cu privire la agricultura a Memorandumului Economic pe Tara al Moldovei din 2005.¹

1.2 **Obiectivul acestei note cu privire la politici consta în oferirea asistentei Guvernului Moldovei în scopul îmbunatatirii eficientei cheltuielilor publice în sectorul agrar, în vederea sporirii contributiei acestora la cresterea economica si realizarii obiectivelor de reducere a saraciei.** Aceasta nota ofera un tablou cuprinzator al marimii si structurii cheltuielilor publice în sectorul agrar al Moldovei. Se doreste ca aceasta analiza sa contribuie la niste decizii informate cu privire la prioritatile cheltuielilor publice în sectorul agrar si privitor la schimbarile în alocarea cheltuielilor ce sunt necesare pentru utilizarea resurselor bugetare limitate în modul cel mai eficient si efectiv.

1.3 În cadrul acestei analize a cheltuielilor publice în agricultura (ACP) sunt examinate cheltuielile publice în sectorul agrar pe parcursul perioadei 1998-2005. Analiza acopera atât cheltuielile la nivel central, cât si pe cele la nivel local. Ea abordeaza urmatoarele subiecte importante:

- ? Marimea generala si tendintele cheltuielilor publice în domeniul agriculturii pe parcursul ultimilor opt ani (1998-2005)
- ? Distribuirea si coordonarea cheltuielilor între nivelele centrale si locale
- ? Structura functionala si economica a cheltuielilor (cheltuieli capitale comparate cu acele pentru salarii si alte cheltuieli recurente), inclusiv deosebirea majora dintre transferuri (în cea mai mare parte subventii) si cheltuielile pentru investitii si prestarea serviciilor

În cadrul acestei note sunt discutate legaturile dintre politicile sectorului agrar, strategiile si cheltuielile publice. În cadrul notei sunt oferite cai posibile pentru majorarea eficacitatii si eficientei cheltuielilor curente în agricultura.

1.4 Aceasta nota este structurata în felul urmator. În Sectiunea 1 este analizata starea curenta a gestionarii cheltuielilor publice în contextul Cadrului de Cheltuieli pe Termen Mediu a Moldovei (CCTM). Este schitata importanta cheltuielilor publice în agricultura si sunt descrise problemele si institutiile în domeniul planificarii strategice în agricultura. Sectiunea 2 ofera o analiza a tendintelor si structurii cheltuielilor în agricultura conform functiei si clasificarii economice, si pune accentul pe dependenta în crestere de subventii. Sectiunea 3 ofera recomandari cu privire la îmbunatatirea alocarii, eficientei si eficacitatii cheltuielilor în agricultura Moldovei Anexa B contine informatii

¹ *Oportunitati pentru o crestere accelerata: Memorandum Economic pe Tara pentru Republica Moldova (MET), Raportul Bancii Mondiale Nr. 32876-.MD, 9 septembrie, 2005.*

detaliat cu privire la cheltuielile publice și alți indicatori relevanți. Anexa A conține o descriere a datelor utilizate.

CADRUL DE CHELTUIELI PE TERMEN MEDIU ȘI NECESITATEA DE A ASIGURA O UTILIZARE EFICIENTĂ A RESURSELOR PUBLICE

1.5 Perspectivele finanțării agriculturii din mijloace publice și posibilitatea de a acoperi cheltuielile publice respective sunt condiționate de factori din cadrul sectorului și din afara acestuia. Factorii macroeconomici corespunzatori includ nivelele curente și prognozate a creșterii economice, nivelele cheltuielilor bugetare și acumularilor fiscale, volumul general al bugetului, deficitul contului curent și nivelele datoriei publice. Acești factori au o influență majoră asupra disponibilității resurselor guvernamentale și măsura în care acestea pot crește sau scădea în viitor. Nivelul și concentrarea resurselor donatorilor sunt de asemenea condiționate de progresul obținut, în raport cu transformarea economică și implementarea reformelor, și a percepției donatorilor cu privire la restricțiile în fața dezvoltării ulterioare.

1.6 Reformele fiscale implementate la sfârșitul anilor 90 împreună cu înasprirea politicii monetare și flexibilitatea cursului de schimb au pavat calea pentru reluare a creșterii la începutul lui 2000. Moldova promovează o politică fiscal-bugetară relaxată până la criza financiară din 1998, însă ulterior aceasta a fost înasprită simțitor. Relaxarea politicii fiscale a fost cauzată de presiunea politică și așteptările excesiv de optimiste pentru creștere, fiind acomodată de restricții pasive la împrumuturi externe. Mai mult ca atât, deficitul cvazi-fiscal și datoriile la resursele energetice s-au mărit. Reducerea finanțării externe în urma crizei financiare din august 1998 a adăugat urgență reformelor fiscale lansate în primăvara lui 1999. În 2000, Guvernul a eliminat o gamă largă de scutiri la plata impozitelor, a îmbunătățit colectarea impozitelor și direcționarea indemnizațiilor, și a redus datoriile la plata salariilor. Drept rezultat, deficitul bugetului consolidat s-a micșorat pe parcursul anilor 2000-2002 și s-a transformat în excedent în 2003. Cu toate acestea, au început să se acumuleze datorii externe în 2003 și 2004.

1.7 Pe termen scurt și mediu, provocarea fiscală principală va continua să fie deservirea datoriei externe. În 2003, deservirea datoriei publice s-a ridicat la 136 milioane USD – în jur de 45% din veniturile bugetului de stat. Situația fiscală a fost relaxată considerabil în 2004, iar cheltuielile reale au depășit previziunile bugetare inițiale. De asemenea, devizele de cheltuieli pentru 2005 au cauzat o creștere semnificativă a cheltuielilor bugetare. Datorită veniturilor limitate de pe urma privatizării și fluxurilor de intrare multilaterale, Guvernul va continua să întâmpine dificultăți în satisfacerea obligațiilor de deservire a datoriei.

1.8 Guvernul a obținut un progres semnificativ în îmbunătățirea și eficientizarea gestionării cheltuielilor publice. În 2002, planificarea strategică a veniturilor și cheltuielilor a fost introdusă în procesul bugetar pentru a planifica cheltuielile publice în conformitate cu politicile și prioritățile guvernamentale. Procesul a fost inițiat prin introducerea unui **Cadru de Cheltuieli pe Termen Mediu (CCTM)** ce acoperă o perioadă de trei ani. Inițial, CCTM pentru perioada 2003-2005 a stabilit doar parametrii bugetului consolidat² ce au fost luați în considerare la elaborarea bugetului pentru 2003. CCTM pentru 2004-2006 a fost fortificat prin includerea Fondului de Stat pentru Asigurări Sociale, fondurilor obligatorii de asigurare medicală, proiectelor străine și altor fonduri și resurse extra-bugetare (sau fonduri și resurse speciale). CCTM pentru 2005-2007 a fost elaborat în cadrul **Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (SCERS)**. SCERS ce a fost adoptată în mai 2004 reafirmă angajamentul Guvernului de a implementa politicile agricole și a sprijini instituțiile

² Sistemul bugetar al Moldovei constă din bugetul de stat, bugetele autorităților locale, Fondul de Stat pentru Asigurări Sociale, fonduri și resurse extra-bugetare. Bugetul de stat și bugetele locale formează bugetul consolidat, conform denumirii acestuia în Moldova. Începând cu 2005, bugetul de stat va include fonduri și resurse speciale (anterior acestea se numeau fonduri și resurse extra-bugetare) și proiecte străine ce au fost gestionate separat anterior.

în scopul dezvoltării unei economii rurale vibrante bazate pe principiile pietei, în conformitate cu Memorandumul de Înțelegere cu privire la Agricultură semnat cu Banca Mondială în decembrie 2001. Proiectul Managementul Finanțelor Publice (MFP) aprobat recent în suma de 15,3 milioane de dolari SUA, finanțat parțial de Banca Mondială are drept scop îmbunătățirea cadrului general al cheltuielilor publice pe viitor pentru ca acesta să contribuie mai eficient la îndeplinirea priorităților schitate în SCERS.

1.9 Conform prognozelor elaborate pentru CCTM 2005-2007, finanțele publice vor rămâne extrem de stricte în următorii trei ani. Cu toate acestea, Guvernul spera la niste creșteri modeste a cheltuielilor publice reale dacă va fi asigurată o gestionare economică și fiscal-bugetară prudentă ce va fi susținută de o asistență internațională reînnoită în vederea sprijinirii implementării SCERS. În aceste circumstanțe, CCTM pune accentul pe importanța utilizării mai eficiente a resurselor publice curente. Conform celui mai bun scenariu este prognozată o creștere economică reală de 5% anual în 2005-2007, o inflație anuală ce va scădea la 5% către sfârșitul lui 2007 și o depreciere modestă a ratei de schimb până la 15,8 lei pentru un dolar.³ Politica fiscal-bugetară prevede o reducere generală a impozitelor prin scăderea ratelor acestora. Este prognozat că veniturile interne și alocațiile se vor mari în termeni absoluți, deși ponderea acestora în PIB va scădea de la 36,1% la 34%. Politica cheltuielilor publice pentru 2005-2007 prevede o creștere a cheltuielilor bugetului public⁴ în valoare de 4,6% în mediu pe an, corespunzând unei reduceri treptate a ponderii lor în PIB de la 36,4% în 2005 la 34,3% în 2007.

1.10 După cum este schitat în SCERS, Guvernul pune accent pe cheltuielile de ordin social și prognozează o scădere relativă a cheltuielilor de ordin economic. Astfel, creșterea modestă în termeni reali a cheltuielilor publice prognozate în CCTM se va axa pe bugetul asigurărilor sociale și pe fondurile de asigurare medicală. Cheltuielile în sectoarele economiei se vor micșora de la 4% din PIB în 2004 la 3,2% până în 2007, iar sectorul „agricol, piscicol și a apelor” va înregistra un declin relativ mai mic de la 1% la 0,9% din PIB. În ultimul sector urmează ca cheltuielile sectorului real să se concentreze în agricultură, dezvoltare rurală, drumuri publice și infrastructura energetică, urmând să aibă un impact direct asupra reducerii sărăciei.

CHELTUIELILE PUBLICE POT FI UN INSTRUMENT IMPORTANT PENTRU PROMOVAREA DEZVOLTĂRII ÎN AGRICULTURĂ

1.11 Cheltuielile în agricultură reprezintă un instrument important pentru Guvern în vederea promovării creșterii și reducerii sărăciei în sectorul agrar, și în ansamblu pe economie. Există dovezi ample pe plan internațional al impactului pe care îl au cheltuielile publice în agricultură asupra paturilor sărace. (vezi Boxa 1).⁵ Dezvoltarea sectorului agrar este esențială pentru o creștere stabilă și accelerată a economiei în ansamblu, deoarece reprezintă cel mai vast sector real al economiei Moldovei, cu o pondere de 30% în PIB⁶. Comparativ cheltuielilor în agricultură efectuată pe întreg teritoriul țării indică faptul că investițiile în bunurile publice, cum ar fi; cercetare și dezvoltare, infrastructura rurală, servicii de consultanță și educație, împreună cu crearea unui mediu

³ Acest scenariu presupune: (i) continuarea reformelor structurale în economie; (ii) implementarea măsurilor prost-privatizare în sectorul agrar, industrial și energetic; (iii) atragerea investițiilor interne și externe; și (iv) promovarea exporturilor

⁴ Bugetul public național (sau bugetul de stat) include bugetul de stat, bugetele autorităților locale, Fondul de Stat pentru Asigurări Sociale, fonduri și resurse extra-bugetare.

⁵ Vezi de exemplu: Fan, S. și N. Rao (2003), *Cheltuieli Publice în Tarile în Curs de Dezvoltare: Tendințe, Determinare și Impact*, Document pentru discuții EPTD Nr. 99, IICPA, Washington DC; și Byerlee, D., X. Diao și C. Jackson (2005), *Agricultură, dezvoltarea rurală și promovarea creșterii printre paturile sărace*, Document de discuții pe marginea agriculturii și dezvoltării rurale nr.21, Banca Mondială

⁶ Inclusiv prelucrarea produselor agricole

institucional si de politici favorabil, reprezinta cei mai importanti purtatori ai cresterii.⁷ Din contra, nu exista dovezi ca subventiile pentru factorii de productie, precum, îngrasamintele, operatiunile de irigare, energia sau pesticide le promoveaza o crestere pe termen lung. Mai mult ca atât, în contextul înaspirii politicii fiscale generale, dupa cum este si cazul Moldovei, exista riscul ca continuarea si extinderea subventiilor directe în agricultura va exclude finantarea publica esentiala pentru investitiile în bunurile publice ce sporesc cresterea, cum ar fi infrastructura si C&D în agricultura.

1.12 În comparatie cu alte tari, ponderea totala a sectorului agrar în cheltuielile publice în Moldova este mica, iar în viitorul apropiat nu se prevede o crestere semnificativa. Ponderea sectorului agrar în totalul cheltuielilor publice a oscilat între 2 si 4 procente si s-a aflat aproximativ la 3,2 procente sau 235,7 milioane lei (18,9 milioane dolari SUA) în 2004.⁸ Prin comparatie, volumul cheltuielilor publice alocate sectorului agrar este de obicei în jur de 6-8 procente în tarile în curs de dezvoltare si de 3-5 procente în tarile puternic industrializate. Exemplele volumului cheltuielilor publice în agricultura în alte tari includ: Polonia 8 procente, Kirgizstan 7 procente si Armenia 9 procente (**vezi Tabelul 1.1**). Cheltuielile publice în agricultura sunt mici raportate la importanta sectorului în economia Moldovei. Desi, cheltuielile în agricultura sunt relativ mici în Moldova, prognozele efectuate în Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu (CCTM) indica faptul ca acestea vor fi sub limita de 1 procent din PIB în viitorul apropiat.

Tabel: Comparatia datelor referitoare la cheltuielile publice în agricultura pe tara (cifre aproximative)

	Agricultura ca parte a PIB	Partea agriculturii în chelt. bugetare	Cheltuieli în agricultura ca parte a PIB
Moldova	30%	3%	0.9%
Altele			
Armenia	35%	9%	1.2%
Azerbaidjan	18%	6%	3.1%
Republica Chirghiza	47%	7%	1.8%
Nicaragua	30%	8%	3.5%
Polonia	3%	8%	3.5%
Turcia	12%	6%	1.1%

Sursa: ECP si studii de tara a Bancii Mondiale. Cifrele sunt doar indicative deoarece în diferite tari sunt aplicate diferite practice contabile. Cifra PIB-ului din Moldova include prelucrarea iar cifrele referitoare la buget includ cheltuieli extra-bugetare si fonduri speciale însa nu si fondurile IFI. Cheltuielile în agricultura în Polonia includ un element mare de subventii si pensii ce este echivalent cu circa 2,5% din PIB.

1.13 Este necesar de a asigura o utilizare eficienta a resurselor publice în cadrul bugetului limitat disponibil pentru sectorul agrar.

Guvernul trebuie sa asigure ca cheltuielile

sa fie orientate spre cele mai esentiale prioritati ce necesita finantarea din mijloace publice cu cel mai mare potential de a produce un impact pozitiv. În special, resursele publice vor trebui sa abordeze necesitatile noii clase de gospodarii agricole individuale de tip familial/antreprenori, deoarece, în general acestea sunt cele mai productive si au cel mai mare potential de crestere în sectorul agrar. (Vezi: Note cu privire la politica terenurilor agricole din cadrul acestei serii). Aceste mijloace publice includ sustinerea serviciilor de extensivitate si consultanta în domeniul afacerilor, infrastructura pentru comercializare, standarde, împrumuturi si studiu orientat. În schimb, multe resurse, în special subventiile sunt orientate în prezent spre întreprinderile agricole mari ale caror impact ridica semne de întrebare.

Boxa 1: Cheltuielile în agricultura si cresterea economica – o analiza a dovezilor

Un studiu recent al cheltuielilor publice în agricultura în 43 de tari în curs de dezvoltare demonstreaza ca media cheltuielilor în agricultura se afla în scadere de la 9,8% din PIB-ul agricol în 1980, la 7,9% din PIB-ul agricol în 1998 (Fan and Rao, 2003). Aceasta reprezinta o comparatie cu cheltuielile publice în agricultura în tarile dezvoltate unde ponderea acestora este de aproximativ 20% din PIB-ul agricol.

Tarile Africii si Americii Latine au înregistrat o micșorare a cheltuielilor în agricultura între 1980 si 1990

⁷ Fan, S. si N. Rao (2003); Byerlee, D. (2005); opus citatum

⁸ Acestea includ atât cheltuielile din bugetele locale si cel central, însa nu include sprijinul donatorilor sau a IFI, sau fondurile extra-bugetare; vezi mai jos si Anexa 2. Tabelul 17 pentru mai multe detalii.

(scaderea a fost deosebit de drastica în America Latina) cu o oarecare revigorare a cheltuielilor în 1998. Asia a înregistrat un declin mai treptat însa mai constant a cheltuielilor în agricultura ce s-au micșorat de la 9,6 procente din PIB-ul agricol în 1980 la 8,2 procente în 1998.

Care însa a fost impactul cheltuielilor publice în agricultura? Analiza efectuata de Fan si Rao (2003) sugereaza faptul ca cheltuielile publice în agricultura au avut un impact pozitiv semnificativ asupra PIB-ului agricol, cu investitii în infrastructura rurala (în primul rând, irigatia si drumurile) si în generarea, si raspândirea tehnologiilor îmbunatatite (Cercetare si Dezvoltare, C&D) având contributia cea mai esentiala asupra acestei cresteri. Acest lucru este sprijinit de alte studii ce sugereaza ca investitiile în C&D ce îmbunatatesc productivitatea au un efect mai mare de promovare a rezultatului decât alte forme de cheltuieli publice în agricultura (inclusiv subventiile).

Fan si Rao demonstreaza ca impactul general al cheltuielilor publice în diferite sectoare este combinat. Totusi, în Africa, cheltuielile publice pentru agricultura si sanatate au jucat un rol esential în promovarea cresterii economice. Investitiile, în agricultura au avut efecte puternice (împreuna cu educatia si apararea). Studiul, de asemenea a demonstrat ca cresterea productiei agricole este elementul crucial în abordarea saraciei în zonele rurale.

În acest context pot fi învătate mai multe lectii:

- ✍ Guvernele trebuie sa ia în considerare majorarea cheltuielilor în agricultura, în special pentru investitii , cum ar fi C&D si infrastructura rurala. Acest tip de cheltuieli nu ofera doar venituri mari pentru productia agricola, însa de asemenea are un impact asupra reducerii saraciei dat fiind ca majoritatea populatiei sarace înca locuieste în zonele rurale, iar principala sursa de existenta a acestora este agricultura.
- ✍ Cheltuielile sectoriale au impacturi diferite aspra cresterii economice, subîntelegând existenta potentialului de a îmbunatati eficienta cheltuielilor publice prin realocarea printre sectoare.
- ✍ Veniturile estimate din generarea si raspândirea tehnologiilor îmbunatatite sunt la fel de înalte acum cum au fost mereu, si suficient de mari pentru a justifica investitii mai mari de fonduri publice.

Sursa: Fan, S. si Rao, 2003, "Cheltuielile publice în tarile în curs de dezvoltare: Tendinte, Determinare si Impact". Documentul pentru discutii EPTD Nr. 99, Institutul International de Cercetari în domeniul Politicii Alimentare.

INSTITUT IILE PUBLICE DIN DOMENUL AGRAR NU S-AU ADAPTAT DEOCAMDATA LA NECESITATILE ECONOMIEI DE PIATA

1.14 Desi au avut loc reorganizari, Ministerul Agriculturii si Industrie Alimentare (MAIA) înca nu s-a adaptat la necesitatile unei economii de piata. Structura si operatiunile sale înca se bazeaza într-o mare masura pe practicile din trecut. MAIA - organul central responsabil de elaborarea si implementarea politicii agricole a Moldovei a efectuat un numar de reorganizari si reduceri de personal începând 1995. În cadrul unei reorganizari recente petrecute în aprilie 2004, personalul din cadrul administratiei centrale a MAIA a fost redus de la 166 pâna la 83 de persoane (organigrama se afla în Anexa B, Tabelul 7). Politizarea serviciului public al Moldovei, cuplat cu o instabilitate politica si nivelele de remunerare rezulta într-o fluctuatie mare a cadrelor, lipsa de continuitate a politicilor si eficienta operationala scazuta a MAIA. În afara de aceasta, MAIA a continuat sa raspunda în termeni de planificare centrala la elaborarea strategiilor de sector si tinde sa exercite functiile de reglementare într-o maniera autoritara si poruncitoare, în loc sa sustina dezvoltarea sectorului privat.

1.15 Desi se pare ca structura organizatorica a MAIA cu un personal de 83 de persoane este mica, exista un numar mare de institutii aditionale si cadre care raporteaza direct sau indirect Ministerului. Numarul curent al angajatilor la stat, salariile carora sunt achitate din cadrul bugetului MAIA este de 3,600 de persoane. (vezi **Tabelul 1.2:** detalii în Anexa B, Tabelul

Educatie	1,778
Organizatiile care raporteaza MAIA (finantate de la bugetul de stat):	1,705
Centrul Republican de Diagnostica Veterinara	90
Serviciul Sanitar Veneterinar de Stat pentru Frontiera si Transport	180
Inspectoratul de Stat republican pentru protectia plantelor	150
Inspectoratul de stat pentru seminte	136
Comisia de stat pentru Încercarea Soiurilor de Plante	90
Inspectoratul de stat pentru selectia si cresterea animalelor	28
Inspeccoratul de Stat pentru Produsele Cerealiere si de Panificatie	18
Inspectoratul de Stat pentru supravegherea produselor cerealiere	18
Serviciul anti-grindina	860
Inspectoratul veterinary de Stat	153
Administratia Centrala a Ministerului	178
Personalul ministerului	166
Întreprinderea de stat AT Prolin (întreprindere de crestere a animalelor)	12
TOTAL MAIA	3,661

Sursa: Date din Anexa B, Tabelul 12. Nota: Tabelul nu include angajarea pe directiile agricole raionale. Categoria Educatie include urmatoarele institutii: Institutul de Protecte a Plantelor, Institutul de economie si perfectionare în domeniul agroalimentar, Universitatea Agrara de Stat si un numar de colegii agricole

12). Aditonal, personalul “Serviciilor Teritoriale Sanitare si Veterinare” (1,976 de persoane) de asemenea raporteaza Directiei Generale pentru Medicina Veterinara a MAIA, desi salariile acestora nu sunt achitate

din bugetul MAIA, dar sunt transferate direct din bugetul de stat, fiind ulterior achitate de autoritatile locale. Din cei 3,400 de angajati, salariile carora sunt achitate din bugetul MAIA, aproape 1,800 apartin institutiilor de învatamânt agricol (în cele mai multe cazuri este vorba despre colegii agricole si universitatea agrara). Restul apartin în cea mai mare parte „Serviciului anti-grindina” (860 de persoane), diferitor Inspectorate de Stat ale MAIA si altor organe cu functii de control si reglementare cum ar fi, “Comisia de Stat pentru Încercarea Soiurilor de Plante”. Majoritatea institutiilor ce raporteaza MAIA dispun de resursele lor proprii, care provin din plati percepute de la utilizatori în afara de alocatiile din cadrul bugetului MAIA. Ponderea acestor resurse speciale în totalul cheltuielilor acestor institutii s-a marit de la mai putin de 35% în 1999-2000 la 40% în 2004, iar pentru 2005 sunt prognozate 44% (Anexa B, Tabelul 14). Unele institutii (Inspectoratul de Stat pentru Produsele Cerealiere si de Panificatie si într-o masura mai mica, Comisia de Stat pentru Încercarea Soiurilor de Plante, Centrul Republican de Diagnostic a Veterinara) sunt aproape de auto-finantare, deoarece 80-90% din mijloacele lor provin din taxe si plati. Institutia cu cele mai mari resurse extra-bugetare în 2004 în suma de 3,6 milioane lei era Serviciul Sanitar Veterinar de Stat pentru Frontiera si Transport.

1.16 **O parte din alte institutii la autogestiune nu se afla direct în cadrul MAIA însa se afla în subordinea Ministerului si primesc unele fonduri din bugetul acestuia.** Acestea sunt:

- ? Aproximativ 10 **institute de cercetari în domeniul agriculturii** ce au în componenta lor unele statii de cercetare afiliate si se afla în subordinea MAIA. Aceste institute se afla la autogestiune si sunt doar partial finantate din bugetul MAIA. Majoritatea acestora au masive mari de terenuri agricole (de ex. 1,500 - 2,000 ha în unele cazuri). Majoritatea veniturilor acestor institute provin din vânzari de seminte si rasad, produse agricole si/sau darea în arenda a unei parti de terenuri.
- ? **“Apele Moldovei”** este o institutie de stat semi-autonoma ce se ocupa de irigatie si se afla de asemenea în subordinea MAIA fiind partial finantata din bugetul de stat. Institutia functioneaza prin intermediul birourilor raionale responsabile pentru functionarea si mentinerea (F&M) infrastructurii de pompare si distribuire a apei gospodariilor agricole.
- ? Departamentul agroindustrial **„Moldova-Tutun”** a fost creat în noiembrie 2003 si se afla în subordinea MAIA. Acest departament este implicat în supravegherea gestionarii fabricii de tutun din Chisinau (Tutun-CTC) si a fabricilor de fermentare a tutunului, care în cea mai mare parte sunt întreprinderi de stat.⁹

1.17 **Aproximativ 30 de întreprinderi de stat, majoritatea lor de dimensiuni mici se afla în subordinea MAIA.** Aceste întreprinderi se afla în întregime la autogestiune si în principiu nu primesc mijloace financiare de la bugetul de stat. Acestea includ companiile de productie a semintelor,

⁹ Un articol recent dintr-o revista aduce argumente împotriva privatizarii întreprinderilor de stat de productie a tutunului în Moldova din motive de sanatate publica. Vezi A. Gilmore “Stimularea reducerii fumatului: planuri pentru o industrie privatizata a tutunului în Moldova”, *The Lancet* 365:1354-59.

întreprinderi de creștere a florilor, piscicole sau avicole, de prestare a serviciilor mecanizate, de testare a produselor alimentare, etc.

1.18 Departamentul Agroindustrial „Moldova-Vin” supraveghează gestionarea fabricilor de vin aflate în proprietatea statului și funcționarea altor fabrici în care statul deține o parte din acțiuni. În trecut, departamentul s-a aflat în subordinea MAIA, iar în 2002 a devenit un organ guvernamental separat cu alocatii din bugetul de stat. „Moldova-Vin” are sarcina specifică de elaborare a strategiei de dezvoltare a viticulturii, de a promova exportul vinurilor și de a coordona investițiile în acest sector.

1.19 Autoritățile locale au un rol neclar în relația cu structurile MAIA. Activitățile autorităților locale în domeniul agriculturii sunt limitate datorită modificărilor recente în procedura de finanțare a autorităților locale ce au tendința de a limita autonomia locală și de a împiedica prestarea serviciilor. După cum este cazul și la nivelul central, problema principală este dezechilibrul dintre responsabilitățile și resursele oferite autorităților locale. Majoritatea organelor administrației locale sunt ineficiente, fapt ce reduce și mai mult abilitatea autorităților locale de a exercita în mod eficient mandatul existent. Autoritățile publice locale ale fiecărui raion au “o direcție agricolă”, personalul căreia este de obicei compus din președintele direcției (care este de asemenea și vicepreședintele administrației raionale), adjunctul sau și o echipă compusă din 5-7 specialiști (agronom, zootehnician, inginer mecanic, contabil, 1-2 ingineri cadastrali). Totuși, este dificil de a identifica o descriere a postului acestui personal local, iar rolurile și responsabilitățile lor sunt neclare. În același timp, majoritatea responsabilităților agricole sunt îndeplinite de MAIA și de structurile sale paralele descentralizate.

FINANȚAREA SECTORULUI AGRAR ESTE EFECTUATĂ ÎN LIPSA UNUI CADRU STRATEGIC CORESPUNZĂTOR

1.20 Nu există un mecanism eficient pentru a conecta strategia sectorului agrar și prioritățile acestuia la structura instituțională și alocările bugetare ale MAIA. Bugetul anual pare să fie elaborat în cea mai mare parte ca urmare a presiunilor politice și structurii cheltuielilor din trecut, fără a ține cont de corespunderea acestora la prioritățile prezente ale sectorului în mediul economic curent (deși au avut loc modificări în timp, vezi mai jos și Anexa B pentru detalii). Planurile de dezvoltare elaborate de MAIA în ultimii ani sunt în cea mai mare parte orientate spre redresarea sectoarelor industriale pe care Moldova le-a avut în perioada sovietică. Drept rezultat, activitățile MAIA (și finanțarea acestora) nu au suferit mari schimbări pe parcursul timpului, deoarece nu au fost subiectul unei revizuirii majore ce ar fi necesară pentru a le adapta la necesitățile producătorilor agricoli privați.

1.21 În urma alegerilor din 2001 și numirii unei administrații comuniste noi, declarațiile făcute de guvern referitoare la strategia și obiectivele de dezvoltare a agriculturii au revenit spre principiul planificării centralizate, cu accentul pe trei probleme generale: (i) creșterea producției și securitatea alimentară; (ii) oferirea stimulentei lor pentru consolidarea terenurilor prin asocierea producătorilor agricoli în scopul creării cooperativelor de producere de dimensiuni mari, și (iii) dezvoltarea sectoarelor “strategice” cum ar fi, viticultura și producerea vinului, creșterea fructelor și legumelor, tutunului, cerealelor, producerea uleiului, creșterea sfeclii de zahăr și sectorul zootehnic, deși nu este clar ce criterii au fost folosite pentru a alege aceste sectoare cu excepția faptului că în multe cazuri acestea au fost importante pentru Moldova în perioada sovietică.

1.22 Un număr de proiecte de legi preconizează restabilirea „întreprinderilor agricole consolidate”, care ar urma să fie conduse de manageri numiți de stat și ar exercita presiuni asupra micilor producători agricoli de a adera și a oferi terenurile lor agricole în fondul capitalului de formare a cooperativelor. Începând cu 2002, Guvernul a făcut încercări de a revizui Codul Funciar printr-o abordare de consolidare a terenurilor și întreprinderilor agricole mai mult administrativă decât una bazată pe principii de piață. Conform acestor planuri, statul urma să exercite

controlul asupra furnizării principalilor factori de producere și împrumuturilor, iar subvențiile în agricultură ar fi orientate în cea mai mare parte spre cooperativele de producere. În 2002, Guvernul a demarat procesul de creare a Stațiilor Tehnologice de Masini (STM) în centrele raionale. Totuși, aceste planuri și acțiuni similare acestora au fost deocamdată implementate într-o măsură limitată, parțial datorită presiunii din partea IFI, și parțial datorită mijloacelor financiare limitate pentru implementarea acestora.

1.23 Pentru 2001-2002 MAIA a elaborat o serie de documente strategice în scopul dezvoltării sub-sectoarelor agricole strategice, care se pare că sunt orientate doar spre restabilirea structurilor de producere anterioare ce nu sunt adaptate la realitățile economice curente. Aceste documente strategice, care în prezent sunt actualizate și consolidate într-un „Plan strategic de dezvoltare a sectoarelor agrare și alimentare pentru 2004-2015” – constau în cea mai mare parte din planuri de producere și investiții în deferite sub-sectoare “strategice” ce au fost deja menționate. Important este că aceste planuri sunt ambicioase, însă investițiile pentru acestea nu au nici bază și nici nu sunt prioritizate și nu oferă nici o clarificare a faptului cum Guvernul va asigura implementarea eficientă a acestora. De exemplu:

- ? „Programul de Stat pentru dezvoltarea viticulturii pe 2001-2020” prevede plantarea a 100,000 ha cu butași de viță-de-vie îmbunătățiti; investițiile necesare fiind cifrate la aproximativ 700 milioane de dolari. (comparate cu cheltuielile totale în agricultura de aproximativ 10,5 milioane dolari SUA în 2004) ¹⁰ Deși, plantarea vitei-de-vie a luat amploare recent, iar Guvernul a alocat fonduri în aceste scopuri, rata curentă a replantării este cu mult mai joasă decât cea anunțată de Guvern. În aceeași ordine de idei, „Programul de Stat pentru dezvoltarea sectorului pomilor fructiferi pentru 2000-2020” prevede replantarea a 50,000 de ha de livada ce solicită investiții în suma de 600 milioane de dolari. ¹¹
- ? Guvernul a aprobat decizia de reabilitare a sistemelor de irigare în aprilie 2001, care prevede reabilitarea sistemelor de irigare existente pe o suprafață de 124,300 ha pe o perioadă de opt ani (2001-2008) cu investiții totale în suma de 123 milioane de dolari. Implementarea urma să înceapă în 2001 însă Guvernul nu a reușit să mobilizeze resursele financiare necesare pentru prima etapă a acestui program ambițios (3,5 milioane de dolari pentru reabilitarea irigației pe o suprafață de 25,000 ha.)
- ? MAIA a aprobat recent un plan de producere până în 2015 pentru diferite culturi de câmp, bazat pe calitatea solului și asolamente „optimale” (bazate în special pe normele tehnice din perioada sovietică decât pe criteriile economice). Cu toate acestea, prognozele date rămân teoretice în cea mai mare parte. De exemplu, în cadrul programului său de producere a culturilor până în 2015, MAIA preconizează o reducere a suprafeței pentru plantarea florei soarelui de la cea curentă (care va fi compensată de recolte mai mari), pentru a asigura menținerea fertilității solului prin asolamente corespunzătoare. Totuși, tipurile de stimulente economice care i-ar face pe producătorii agricoli să modifice tipurile de culturi în această direcție și să adopte tehnologii a recoltelor ridicate nu sunt specificate.
- ? MAIA de asemenea planifică să reabiliteze, deși fără acoperire financiară, complexele zootehnice mari create în perioada sovietică fără a demonstra un avantaj comparativ clar a creșterii animalelor sau a viabilității financiare unor asemenea întreprinderi. De fapt, Guvernul încă mai deserveste datoriile neachitate din garanțiile pentru împrumuturi oferite unor întreprinderi zootehnice în trecut.

¹⁰ În rezultat, se așteaptă ca productivitatea vitei-de-vie să atingă 8t/ha până în 2020 (comparat cu 4t/ha în prezent).

¹¹ Acestea vor include circa 100 milioane de dolari pentru investiții capitale în crearea livezilor noi și 500 milioane de dolari pentru investiții în producere. În rezultat, se așteaptă ca productivitatea livezilor să atingă 14,5 t/ha până în 2020 (comparat cu 3t/ha în prezent)

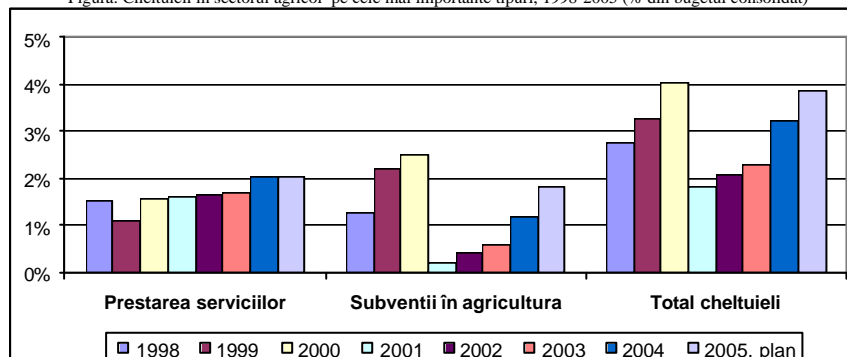
2. DEPENDENTA DE SUBVENTII

PROGRAMELE CURENTE DE FINANTARE A SECTORULUI AGRAR REPREZINTA O UTILIZARE INEFICIENTA A RESURSELOR PUBLICE LIMITATE

2.1 Cheltuielile publice în agricultura Moldovei pot si divizate în doua categorii majore: (i) cheltuieli publice pentru prestarea serviciilor producatorilor agricoli, si (ii) asistenta financiara directa sau subventii pentru producatori agricoli. Pâna în 2004, o mare parte a subventiilor în agricultura au fost oferite prin alocatia bugetara “Sustinerea sectorului agrar” a MAIA (de asemenea cunoscut sub denumirea de „fond special pentru sustinerea agriculturii”). Totusi, începând cu 2004, subventiile în agricultura prin intermediul altor fonduri de “sustinere” (în afara MAIA) le-au întrecut pe acelea care erau oferite în cadrul bugetului MAIA. Detaliile cu privire la cheltuielile planificate si cele reale în cadrul finantarii oferite de MAIA sunt oferite în Anexa B, Tabelul 15 (vezi de asemenea Anexa A pentru explicatii pe marginea datelor)

2.2 **Ponderea cheltuielilor publice pentru prestarea serviciilor agricole în PIB-ul agricol este foarte mica, iar investitiile sunt neglijabile.** Cu toate acestea, cheltuielile destinate serviciilor, au crescut încet dar sigur în ultimii ani, de la aproximativ 1,5 procente din bugetul consolidat în 1998 la 2,0 procente în prezent (vezi **Figura 2.1**; detaliile sunt oferite in Anexa B, Tabelele 9 - 14, sumarul fiind oferit în Tabela 17). Toate cheltuielile sunt recurente, constând din salarii si alte costuri operationale. Investitiile publice oficiale în sectorul agrar sunt neînsemnate.¹² Cvasi-totalitatea cheltuielilor vine din bugetul de stat. Ponderea cheltuielilor efectuate de autoritatile locale (directiile agricole raionale) este de aproximativ 9-10 procente pentru prestarea serviciilor în 2000-2001, micșorându-se cu doar 6-7 procente din 2003.

Figura: Cheltuieli în sectorul agricol pe cele mai importante tipuri, 1998-2005 (% din bugetul consolidat)

Sursa: Date din Tabelul 17. Nota: include atât cheltuielile pentru agricultura din bugetul de stat, cât si cele din bugetele locale. Cheltuielile locale sunt incluse în Prestarea Serviciilor

2.3 **Importanta cheltuielilor pentru subventii a crescut în comparatie cu alte tipuri de finantare din mijloacele publice.** Variatiile inter-anuale considerabile între 2 si 4 procente ale cheltuielilor totale pentru agricultura din bugetul consolidat se datoreaza în cea mai mare parte fluctuatiilor sumelor

subventiilor pentru agricultura în perioada 1998-2005 (vezi **Figura 2.1**). Anterior, sustinerea guvernului acordata agriculturii a fost în cea mai mare parte sub forma anulari datoriiilor, reducerii impozitelor sau anularii arieratelor si altor operatiuni cvasi-fiscale în favoarea întreprinderilor agricole mari. În timp ce ponderea subventiilor în agricultura a fost mai mare în bugetul consolidat la începutul acestei perioade, ele au scazut brusc în 2001, însa importanta acestora a crescut în perioada recenta. Dupa cum este aratat în Anexa B (Tabelul 17), din totalul de 236 milioane de lei pentru agricultura, 37% (87 milioane lei) au fost pentru subventii în agricultura (inclusiv, atât fondurile extra-bugetare, cât si fondurile MAIA). O crestere a subventiilor oferite de MAIA de la 36 la 60 milioane lei în cadrul „fondului special pentru sustinerea agriculturii” a fost planificata pentru 2005. În cea mai mare parte, aceste resurse au folosite pentru crearea plantatiilor de vita-de-vie. Cu toate acestea, în iulie 2005,

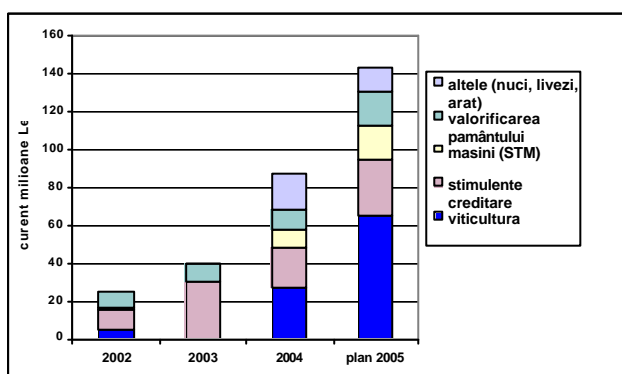
¹² O parte a motivului pentru acest lucru dupa cum este aratat în Anexa 1 este faptul ca investitiile IFI nu sunt incluse în buget. Acest fapt îngreuneaza aprecierea valorii reale a investitiilor sau chiar a sumei cheltuielilor totale în agricultura. Estimarea investitiilor efectuate de IFI sunt discutate mai jos.

Guvernul a anunțat că va mări în mod semnificativ suma alocată fondului special pentru susținerea agriculturii până la 180 milioane lei pentru anul 2005 datorită prețului mare la combustibil (deși, experiența precedentă demonstrează că din cauza lipsei de fonduri această activitate risca să nu fie dusă până la capăt).¹³

NATURA SUBVENTIILOR S-A MODIFICAT CU TIMPUL

2.4 Sumele și scopurile subvențiilor în agricultura au fost instabile și s-au modificat din 1998. Inițial producătorii mici în curs de dezvoltare li s-au oferit sume substanțiale pentru a-i încuraja să înceapă activități agricole în afara fostelor întreprinderi agricole mari. Subvențiile însă s-au terminat în 2001. Când au reînceput în 2002, o mare parte a acestora a fost orientată spre oferirea stimulentele producătorilor agricoli ce iau împrumuturi de la instituții creditare, inclusiv bancile comerciale și Asociațiile de Economii și Împrumuturi mici. Alte activități au crescut în importanță în domeniul acordării subvențiilor începând cu 2004, inclusiv împrumuturi fără dobândă pentru procurarea echipamentului necesar gospodăriilor agricole de către Stațiile Tehnologice de Masini (STM) și subvenții substanțiale pentru plantarea viilor. Existau planuri ambițioase pentru 2005 (vezi **Figura 2.2**).

Figura: Subvenții în agricultura conform scopurilor, MAIA și alte fonduri, 2002-2005

Sursa: Date din Tabelul 15. Nota: „valorificarea terenurilor” este în cea mai mare parte pentru activități cum ar fi drenajul și prevenirea eroziunii

2.5 În perioada repartizării terenurilor, subvențiile semnificative pentru producătorii agricoli privați au avut drept scop facilitarea inițierii activităților private de către micii proprietari

de terenuri, încurajându-i să se retragă din fostele întreprinderi agricole mari. Aceste subvenții erau orientate spre gospodăriile țărănești recent înregistrate și proprietarii de terenuri neînregistrați. Fondurile distribuite în numerar în suma de 150 lei pe hectar (mai târziu suma a fost redusă la 75 lei), aveau scopul specific de a facilita lucrările de câmp de primăvară și urmau să fie utilizate la procurarea motorinei, semintelor, chimicalelor și îngrășămintelor. Deși, acest program a avut un oarecare succes ca măsură temporară pentru a facilita tranziția spre prelucrarea individuală a terenurilor, iar suma planificată inițial a fost achitată în totalitate în perioada anilor 1999 și 2000, Curtea de Conturi a identificat unele încălcări și programul de acordarea subvențiilor a fost sistat în 2000.

2.6 Doua fonduri de acordare a subvențiilor pentru viticultură și creșterea tutunului nu au primit resurse suficiente și au fost ulterior lichidate ca urmare a criticii aspre din partea IFI. Fondul de susținere a viticulturii a fost înființat de MAIA pentru a compensa parțial cheltuielile suferite de producătorii agricoli ce plantează vite-de-vie nouă. Fondul a activat până în 1998 însă a

¹³ Vezi noutățile, Chișinău, Moldova, 21 iulie 2005.

devenit inactiv după această perioadă. Din suma totală de 10 milioane de lei, fondul pentru viticultură a primit de fapt doar 1 milion de lei în 2001 datorită lipsei fondurilor bugetare. În 2002, alocațiile bugetare pentru acest fond au fost reduse de la circa 13,6 milioane de lei la 4,7 milioane de lei în 2001. Ulterior, Guvernul a creat în 2004 un nou fond pentru viticultură în afara MAIA cu un mecanism de funcționare diferit (vezi mai jos). Fondul pentru tutun, creat în 2002 urma să fie finanțat dintr-o cota a accizelor pe produsele de tutun, însă a fost desființat în 2003.

2.7 Marea parte a subvențiilor distribuite de către MAIA din 2001 până în 2004 au fost utilizate în calitate de stimulente pentru împrumuturi. Acest tip de subvenție a fost introdusă în 2001 și avea drept scop stimularea participării în programe de acordare a împrumuturilor prin intermediul granturilor oferite producătorilor agricoli, care au obținut și au achitat deplin un împrumut pentru agricultură. Această schemă care este încă utilizată are o pondere semnificativă, deși în scădere în cheltuielile pentru agricultura suportate de MAIA. Inițial, doar împrumuturile obținute de la bancile comerciale erau eligibile, însă din 2002 încoace schema a fost extinsă pentru a include de asemenea și împrumuturile de la Corporația de Finanțare Rurală (CFR) și Asociațiile pentru Economii și Împrumuturi (AEÎ). Subvenția este echivalentă cu 20 de procente din suma împrumutului cu o valoare maximă pe producător agricol ce nu poate depăși 85.000 mii de lei într-un an calendaristic sau dobânda achitată pentru împrumutul subvenționat. Subvenția este achitată doar după achitarea deplină a sumei principale și dobânzii de către debitor către agenția ce a oferit împrumutul, acest fapt contribuind la crearea disciplinei financiare.

2.8 Deși, a fost alocată o sumă de circa 30 milioane lei anual pentru subvenții din 2001 până în 2005, fondurile nu au fost întotdeauna disponibile după cum a fost planificat. Deoarece nu au existat fonduri disponibile în 2001 datorită lipsei de resurse bugetare, implementarea propriu-zisă a început doar în 2002 cu doar 11,1 milioane de lei datorită unei lipse generale de resurse și realocării unei părți a bugetului MAIA în alte scopuri (subvenții pentru irigație în cea mai mare parte). În 2003, suma preconizată a fost identificată și achitată (30 de milioane), iar în 2004 toată suma planificată în cadrul finanțării agriculturii de către MAIA (36 de milioane) a fost alocată pentru a stimula contractarea de împrumuturi. În aprilie 2004 Parlamentul a hotărât să reducă suma până la 22 de milioane pentru a aloca suma rămasă programului guvernamental pentru crearea Stațiilor Tehnologice de Masini (vezi mai jos). În perioada elaborării bugetului pentru 2005, MAIA a propus o alocație de 35 de milioane lei pentru stimularea împrumuturilor (din totalul de 60 de milioane pentru susținerea agriculturii). În urma unei hotărâri a Parlamentului din februarie 2005, această sumă a fost redusă la 30 de milioane în favoarea susținerii STM.

2.9 Subvențiile în creștere pentru Stațiile Tehnologice de Masini (STM) nu au criterii clare de eligibilitate. Spre deosebire de subvenția pentru împrumuturi gestionată de MAIA, acest tip de subvenție ce constă din împrumuturi fără dobândă, rambursabile timp de patru ani pentru achiziționarea tehnicii agricole este administrată de întreprindere de stat „Moldresurse”. Un comisie guvernamentală selectează beneficiarii în baza propunerilor din partea autorităților locale, însă nu există o cerință clară cu privire la prima plată. Acest lucru prezintă riscuri importante referitoare la lipsa de transparență a selecției beneficiarilor și o anulare ulterioară a datoriei acestora la stat, după cum a fost cazul cu „împrumuturile de la stat” pentru procurarea tehnicii oferite întreprinderilor agricole mari. Încurajând programul Guvernului japonez 2KR (vezi mai jos) de a distribui tehnica noilor STM, acest program de subvenții risca să diminueze durabilitatea, reglementarea financiară și disciplina acestui program de succes. Lipsa reglementării financiare în cadrul programului de subvenții pentru STM de asemenea reprezintă o utilizare ineficientă a resurselor publice limitate. Programul 2KR are o listă de așteptare, chiar dacă solicită un avans substanțial de la beneficiari. STM nu vor îmbunătăți în mod real parcul masinilor agricole în Moldova, însă va descuraja solicitanții privați potențiali, care ar fi gata să achite avansuri în numerar în cadrul programului 2KR. După cum a fost menționat mai devreme, 14 milioane lei au fost realocați din stimulentele pentru împrumuturi pentru a susține STM în 2004 deși această sumă a fost redusă ulterior la 9 milioane lei în scopul realocării sumei rămase pentru a subvenționa lucrările de arat. Alocațiile pentru STM au fost majorate din nou la 20 milioane lei în bugetul pentru anul 2005.

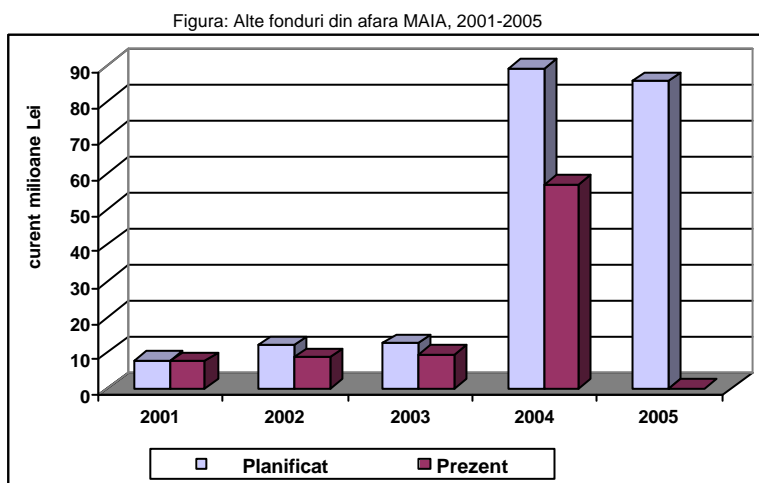
2.10 **Subventiile în creștere au avut un impact pozitiv nesemnificativ asupra producătorilor agricoli sau asupra producției agricole.** Obiectivul general al subvențiilor orientate spre producători este de obicei de (a) a reduce prețurile pentru factorii de producție necesari producerii, sau (b) pentru a majora prețul pe care aceștia îl primesc pentru producția finală. Totuși, după cum este menționat în Nota cu privire la politicile pietelor agricole și MET, producătorii agricoli moldoveni continuă să plătească cu mult mai mult decât este necesar pentru factorii de producție și să primească cu mult sub prețurile mondiale pentru aceleași produse (după calcularea costurilor pentru transport și alți costuri tranzacționale). Este important să menționăm că sectorul agrar în ansamblu a continuat să stagneze.

FONDURILE EXTRA-BUGETARE S-AU ÎNMULTIT

2.11. **În ultimul timp, s-au majorat alte fonduri în afara bugetului MAIA, fapt care a redus eficiența cheltuielilor publice în sectorul agrar.** Acest fapt reflectă o tendință ascendentă în sectorul public de folosire a fondurilor extra-bugetare „speciale” bazate pe taxe și plăți specifice alocate anumitor utilizatori finali.¹⁴ Totuși, această tendință pare a fi una obișnuită în sectorul agrar. (vezi **Figura 2.3**). Din cele circa 87 milioane lei cheltuite pentru subvenții în agricultură în 2004, 56,7 milioane lei sau 65 procente au fost oferite prin intermediul fondurilor de susținere extra-bugetare. Asemenea fonduri extra-bugetare îngreunează planificarea strategică și estimarea, și reduc transparența cheltuielilor în agricultură. Ele de asemenea micșorează resursele disponibile ale MAIA pentru prestarea serviciilor și investițiile necesare dezvoltării agriculturii. Aceste fonduri sunt următoarele:

? „Fondul special pentru valorificarea terenurilor și îmbunătățirea fertilității solului” estimat la 9,5 milioane lei în 2003 ce s-a majorat la 11 milioane lei în 2004 și 17 milioane lei în 2005. Acest fond extra-bugetar administrat de Agenția de Stat Relații Funciare și Cadastru obține majoritatea mijloacelor dintr-o cotă parte a impozitelor din vânzarea terenurilor aflate în proprietatea statului. În cea mai mare parte acest fond este utilizat pentru drenaj, prevenirea eroziunii și alte lucrări de îmbunătățire a terenurilor.

? În 2002, a fost creat un „fond special pentru dezvoltarea producției nucilor” ce urma să fie finanțat dintr-un procent din impozitele pe exportul nucilor. Veniturile acestui fond extra-bugetar urmează să fie utilizate pentru producerea semintisului și dezvoltării plantațiilor de nuci cu o alocare anuală de 3 milioane de lei.

Sursa: Date din Tabelul 15

? Un „fond de acordare a subvențiilor pentru aratul de toamnă” a fost creat în toamna lui 2004 în urma unei majorări bruște a prețului combustibilului importat ce a pus în pericol aratul terenurilor de către producătorii agricoli. Acest fond a fost gestionat de Ministerul Finanțelor. Resursele pentru acest fond au fost luate din alocațiile ce inițial erau

¹⁴ Guvernul a menționat că pe viitor intenționează să integreze deplin aceste fonduri în bugetul de stat.

planificate pentru finantarea agriculturii de catre MAIA si alte activitati. Cheltuielile reale în 2004 sau ridicat la 13 milioane de lei, constând dintr-o subventie de 500 de lei pe tona de combustibil utilizata de producatorii agricoli pentru aratul de toamna. Fondurile erau distribuite de administratiile raionale. Acest program a fost repetat din nou în 2005.

- ? În 2004, Moldova – Vin a început activitatea unui „fond special pentru sustinerea plantatiilor de vita-de-vie” (**vezi Boxa 2**). Cu toate ca s-a înregistrat o insuficienta de fonduri în comparatie cu resursele preconizate initial, în 2004 a fost achitata o suma substantiala din cadrul acestui fond (27 milioane de lei).

FINANTAREA CURENTA ÎNCURAJEAZA PRODUCEREA UNDE PRODUCTIVITATEA ESTE CEA MAI SCAZUTA SI DISCURAJEAZA PRODUCEREA UNDE PRODUCTIVITATEA ESTE CEA MAI RIDICATA

2.12 Producatorii agricoli mici si medii au demonstrat ca atât în Moldova, cât si an alte regiuni ei sunt mai eficienti decât întreprinderile agricole mari.¹⁵ În conditiile economice curente din Moldova, producatorii agricoli mici si medii joaca un important rol social asigurând locuri de munca si venituri unei parti importante a populatiei rurale a Moldovei. Argumentarile pe marginea dimensiunilor optime ale terenurilor agricole sunt în mare masura teoretice si nu au fost confirmate de experienta precedenta a întreprinderilor colective si de transformarea ulterioara a acestora în societati pe actiuni, care a fost motivata de aceste argumentari teoretice si economii de scara presupuse însa care s-au dovedit a fi neviabile în conditiile unei economii de piata.

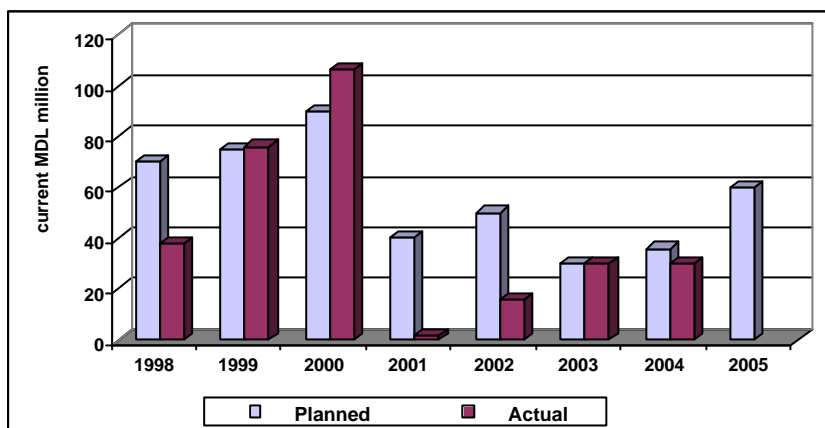
2.13 Începând cu 2004, a avut loc nu doar o schimbare în activitatile eligibile pentru subventii, însa de asemenea si o tendinta de concentrare a acestora în cadrul întreprinderile medii si mari. Finantarea generala pe care Guvernul urmeaza sa o aloce pentru aceste subventii va ramâne posibil limitata, fapt care va avea doar un impact limitat asupra nivelelor generale de investitii în sectorul agrar. Mai mult ca atât, eficienta acestor subventii este limitata de faptul ca ele sunt orientate spre întreprinderi relativ mari si mai putin eficiente. În timp ce programul de subventionare a împrumuturilor ce a început în 2001 are un plafon anual pe beneficiar, acesta este orientat spre producatorii agricoli mici si medii, situatia este diferita în cazul subventiilor recente acordate Statiilor Tehnologice de Masini (STM) si pentru plantarea vitei-de-vie. Cerintele pentru primirea acestor subventii îngreuneaza accesul producatorilor agricoli mici la. Acest lucru se întâmpla în ciuda faptului ca întreprinderile agricole mari vor identifica alte surse de finantare, chiar si în absenta acestor subventii în timp ce micii producatori au mai putine optiuni.¹⁶

2.14 În forma în care sunt oferite, subventiile pentru STM si viticultura au provocat preocupari ca ar putea fi utilizate în calitate de mijloace indirecte pentru a stimula revigorarea cooperativelor de productie si consolidarea administrativa a terenurilor. Conform descrierii oficiale a subventiilor pentru STM “acestea sunt orientate spre Statiile Tehnologice de Masini care vor prelucra terenuri agricole adiacente, asigurând o exploatare eficienta a tehnicii agricole”.¹⁷ În timp ce aceste criterii sunt într-o anumita neclare si subiective, se pare ca prin aceasta definitie se

¹⁵ Vezi Nota cu privire la Politica Funciara si MET

¹⁶ Exista o dihotomie puternica a dimensiunilor întreprinderilor agricole din Moldova. Marea majoritate a producatorilor agricoli (circa 700,000) sunt persoane cu gospodarii taranesti/de familie care au în proprietate aproximativ 1,9 ha în mediu, în timp ce peste 2000 de gospodarii agricole mari prelucreaza câte 650 ha fiecare. În total, fiecare din acestea prelucreaza aproximativ jumatate din toate terenurile agricole. Recent, a aparut o noua categorie de gospodarii taranesti medii pentru a nivela distribuirea structurii gospodariilor agricole.

¹⁷ Hotarârea Parlamentului Nr. 19-XV din 17 februarie 2005 „Aprobarea regulamentului cu privire la procedura utilizarii fondului de sustinere a sectorului agrar”, Monitorul Oficial nr. 30-33, 25 februarie 2005.

subînțelege ca tehnica subvenționată urmează a fi utilizată doar pe terenuri mari și consolidate. Subvențiile pentru viticultură au un scop bine determinat de a planta un minim de 5 ha (**vezi Boxa 2**).

Drept rezultat a cerinței referitoare la dimensiuni minime a terenului și lipsei limitelor de sus cu privire la dimensiune și suma pe beneficiar, programul pentru viticultură contribuie la concentrarea subvențiilor în favoarea întreprinderilor medii și mari. Acest fapt este demonstrat de dimensiunile medii eligibile a terenurilor, care au fost de 31 ha în 2004 (dimensiunea medie a gospodăriilor agricole private în Moldova este de 1,9 ha). Dimensiunea eligibilă este de la minimum 5 ha la 330 ha (vezi Anexa B, Tabelul 16). Cererile pentru terenuri ce depășesc 50 ha din cadrul întreprinderilor agricole cu statut juridic și activități diferite (inclusiv unele fabrici de vin) au o pondere de 17 procente în numărul total de cereri și 60 de procente în numărul total de terenuri și subvenții. Cererile pentru terenuri mai mici de 10 ha au pondere de 18 procente în numărul total și doar 12 procente în numărul total de terenuri și subvenții.

2.15 Caracterul nesigur al subvențiilor a micșorat și mai mult efectul acestora. Deoarece hotărârile de acordare a subvențiilor deseori nu sunt respectate de guvern, previzibilitatea pentru producători este foarte joasă ce înrăutățește eficiența potențială a programelor orientate spre încurajarea investițiilor. Alocările pentru acordarea subvențiilor incluse în Legea anuală a bugetului sunt supuse modificărilor și schimbărilor frecvente pe parcursul anului, inclusiv schimbări în suma totală și în tipurile eligibile de susținere și alocări de fonduri pentru diferite scopuri (**vezi Figura 2.4**). În unii ani, cheltuielile reale pentru subvenții au fost cu mult mai mici decât nivelul anunțat de guvern la începutul anului datorită lipsei resurselor bugetare. Este vorba despre subvențiile din cadrul bugetului MAIA și fondurile extra-bugetare cum este fondul special creat recent pentru viticultură. Un exemplu elocvent este fondul pentru STM. La etapa inițială, pentru susținerea STM au fost realocate 14 milioane lei din subvențiile pentru stimularea împrumuturilor în 2004. Totuși, această sumă a fost ulterior micșorată la 9 milioane de lei pentru a realoca restul în scopul subvenționării combustibilului pentru arat. După cum a fost menționat mai sus, lipsa resurselor publice pentru a asigura executarea hotărârilor de guvern de asemenea a afectat subvenționarea împrumuturilor. Deoarece selecția beneficiarilor nu este clar definită pentru majoritatea acestor subvenții, deseori nu este clară procedura de selecție a beneficiarilor prioritari în cazul insuficienței de fonduri.

Boxa 2: Subvenții în agricultură – cazul viticulturii

Subvențiile administrate de Moldova – Vin din 2004 au drept scop revigorarea susținerii anterioare oferite pentru plantarea sau schimbarea vitei-de-vie. Devenind un departament guvernamental separat în 2002, Departamentul Agro-industrial Moldova Vin a căutat cai de a asigura mijloace pentru fondul de susținere a viticulturii, care a primit alocări bugetare minime de la sfârșitul anilor 90. Propunerea inițială a fost introducerea unui impozit sau a unei taxe speciale (5 procente) asupra exporturilor produselor alcoolice pentru a subvenționa împrumutul de replantare a vitei-de-vie. Acest fapt a întâlnit o opoziție puternică din partea exportatorilor și IFI. În replica, Guvernul a luat hotărârea de a introduce plata pentru utilizarea de către producătorii de vin a vechilor mărci comerciale create în perioada sovietică și aflate în posesia statului.¹⁸ A fost creat un fond extra-bugetar pentru a colecta sumele necesare în scopul subvenționării unei părți a costurilor

¹⁸ Statul a înregistrat 74 de denumiri comerciale a vinurilor și băuturilor alcoolice tari. Din septembrie 2003, producătorii de vinuri și băuturi alcoolice tari au dreptul la folosirea acestor mărci comerciale numai în urma încheierii unui acord cu Moldova-Vin în care se stipulează volumul producției, suma ce urmează a fi achitată, comisionul pentru transferul plăților și termenii de plată. Plata pentru o sticlă de vin este 0,10 lei și 0,5 pentru băuturile alcoolice tari.

pentru plantarea vitei-de-vie noi. În urma creării „fondului nou special pentru susținerea plantării vitei-de-vie” în 2004, o sumă substanțială (27 milioane lei) a fost achitată din fond în același an.

În cadrul acestui program se achită o subvenție de aproximativ 25,000 lei pe hectar plantat, cerința fiind de a planta un minim de 5 ha de teren (acest lucru înseamnă că subvențiile sunt orientate spre gospodăriile agricole mai mari). Aceasta reprezintă subvenționarea a circa 20 de procente din investiția totală de 125,000 lei pe ha pe parcursul primilor patru ani înainte de producere. În 2004, în urma unei ample campanii de publicitate, Moldova-Vin a primit 107 cereri eligibile pentru o suprafață netă de 3,334 ha. de vită –de-vie deja plantată. Plățile ce urmau să fie făcute din fondul de subvenționare s-au ridicat la 83,35 milioane lei. În momentul în care Moldova-Vin urma să achite această sumă în iulie 2004, în fond se acumulase doar 5 milioane lei (plăți care urmau să fie achitate). A fost primită hotărârea de a efectua plăți benefice iarilor în trei rate, cu modificări corespunzătoare a legislației. Însă chiar și până la sfârșitul lui 2004 când producătorii de vin și bături alcoolice trebuia să fie achitată plata pentru utilizarea marilor comerciale (o sumă totală de 87 milioane lei conform Moldova-Vin)¹⁹ fondurile acumulate au permis Moldovei - Vin să achite doar o sumă de 27 milioane lei (aproximativ 32,5 procente din suma totală a subvențiilor ce urmau să fie achitate în 2004). Astfel, multe plăți au fost efectuate cu întârziere.

Moldova-Vin a anunțat că în 2005 va încheia acorduri noi cu producătorii de vin și bături alcoolice tari numai în cazul în care obligațiunile precedente au fost pe deplin onorate. Deoarece agenții economici care livrează vin în vrac, de asemenea vor trebui să contribuie cu mijloace financiare, Moldova-Vin planifică ca veniturile totale din fond să se mărească cu aproximativ 25 de procente peste nivelul din 2004, fapt care va permite subvenționarea plantațiilor de până la 4,500 ha în 2005.

Subvențiile pentru plantațiile de vită-de-vie au contribuit probabil la mărirea dimensiunilor plantațiilor viticole în 2004. Totuși, eficiența acestora este mai degrabă scăzută, deoarece plantațiile și schimbarea vitei-de-vie deja lua amploare când au fost introduse subvențiile. În special, fabricile de vin cu parteneri străini au investit inițial în echipamentul industrial de prelucrare a vinului și de asemenea au început să investească în creșterea strugurilor înainte de a fi introduse subvențiile.²⁰ Faptul că Moldova - Vin nu a fost în stare să-și onoreze obligațiunile în 2004 a subminat încrederea producătorilor de struguri privind primirea subvențiilor și chiar dacă ei în mod sigur vor contracta subvenții când/ sau dacă acestea vor fi acordate, este puțin probabil ca ei își vor baza deciziile investitoriale viitoare pe ele.

ÎNGHETAREA DATORIEI, VACANTELE FISCALE ȘI ALTE OPERAȚIUNI CVASI FISCALE AU DEVENIT SUBVENȚII DE FACTO

2.16 Înaintea lui 1998, susținerea financiară a agriculturii de către Guvern era oferită în cea mai mare parte prin intermediul mecanismelor non-bugetare și operațiunilor cvasi fiscale în favoarea întreprinderilor agricole mari. Aceste întreprinderi au acumulat datorii considerabile la plata impozitelor și altor taxe, care în mod periodic erau debitate de către Guvern. Ele de asemenea beneficiau de împrumuturi garantate de stat, inclusiv împrumuturi de la furnizori de stat pentru procurarea produselor petroliere, îngrășămintelor, pieselor de schimb, etc. O parte importantă a acestor împrumuturi nu a fost achitată și a fost anulată de stat, în acest fel devenind subvenții. O altă practică răspândită era compensarea reciprocă a datoriilor, fapt care a rezultat în lipsa transparenței bugetului de stat în favoarea unor întreprinderi sau activități.²¹

¹⁹ Moldova-Vin nu a avut estimări și nu a putut controla numărul cererilor eligibile pentru subvenții în 2004. Agenția a recunoscut că egalarea sumei totale de (83 milioane lei) cu venitul așteptat al fondului de subvenționare (87 milioane lei) în același an s-a datorat unei simple coincidențe.

²⁰ În cadrul „unui studiu de caz a sub-sectorului de producere a vinului” executat în septembrie 2003 ca parte a unui Studiu de Diagnosticare a Comerțului efectuat de Banca Mondială a fost estimat prin intermediul discuțiilor purtate cu proprietarii fabricilor de vin și cu partile cheie cointeresate că în 2003/04 urmau să fie plantate între 1,500 și 2,000 ha, aceste suprafețe urmând să se mărească în anii următori. Aceste activități erau întreprinse înainte de introducerea subvențiilor.

²¹ De exemplu, în 1996 și 1997 programul de procurare a grâului ce avea drept scop achiziționarea grâului pentru rezerva de stat fără o achitare de facto din partea statului. Grâul procurat pentru rezerva de stat a fost achitat doar în jumătate, iar restul a fost balansat cu datoriile la plata impozitelor/arietelor. În aceeași perioadă,

2.17 **În 1999 a fost introdus un program masiv de anulare a datoriilor pentru întreprinderile agricole colective, care au acceptat sa treaca prin restructurare si lichidare, în acest fel stimulând privatizarea terenurilor agricole si permitând noilor unitati create sa înceapa activitatea fara datorii.** Suma totala a impozitelor anulate în cadrul acestei legi²² în perioada 2000-2004 a fost de 1,260,7 milioane de lei. Acest tip de finanțare indirecta a avut loc în cea mai mare parte în 1999-2000 si a fost aproape stopata în 2001. Cu toate acestea, au fost relatari ocazionale conform carora aceasta lege a fost utilizata ulterior pentru a restructura datoriile unor întreprinderi agricole ce nu au fost supuse privatizarii.

2.18 **În ultimii ani, Guvernul a anulat sume importante de datorii ale întreprinderilor agricole, diminuând resursele disponibile pentru sustinerea agriculturii si micșorând stimulentele pentru reforma.** Din 2000, Guvernul s-a abtinut de la oferirea garantiilor pentru împrumuturile interne si externe contractate de întreprinderile de stat. Totusi, Guvernul înca urmeaza sa-si onoreze obligatiunile de deservire a datoriei ce rezulta din garantiile de stat vechi. Acest lucru a costat Guvernul 156 milioane lei în 2004, depasind valoarea totala a tuturor investitiilor IFI. Aceste obligatiuni vizau în mod special întreprinderile mari din sectorul zootehnic²³, care au dat faliment (vezi punctul de mai sus privitor la planurile Guvernului de a reabilita aceste întreprinderi). În 2003, în urma secetei si altor conditii climaterice neprielnice, 195,7 milioane de lei – datorii la plata impozitelor au fost anulate - suma ce urma sa fie achitata în calitate de amenzi si penalitati pentru datoriile la plata impozitelor de catre aproximativ 400, 000 de întreprinderi agricole. De asemenea, în 2003 au fost anulate penalitati si amenzi pentru neachitarea impozitelor de catre întreprinderile mari din sectorul zootehnic în suma de 2,8 milioane de lei. Recent, a fost relatat ca datoriile în suma de 120 milioane de lei a sapte fabrici de fermentare a tutunului vor fi înghetate.²⁴ Daca acest lucru este corect, atunci aceasta suma va fi echivalenta cu întreg bugetul MAIA pentru 2004. Concesiile oferite fabricilor de fermentare a tutunului de asemenea includ anularea penalitatilor si amenzilor pentru neachitarea impozitelor în suma de 5,7 milioane de lei pentru 2004. Asemenea vacante fiscale au avut loc în mod repetat, creând restrictii bugetare pasive ce reduc stimulentele pentru promovarea reformei si contribuie la irosirea resurselor publice pretioase pe obiecte ale caror sperante de crestere sunt foarte mici.

2.19 **Impozitarea directa sau indirecta a agriculturii este semnificativa desi, în general este mai scazuta decât în alte sectoare ale economiei,** în cea mai mare parte datorita scutiilor sau cotelor reduse la taxele de import si TVA. Pe piata interna, TVA se achita pentru bunuri si servicii la cota standard de 20 de procente, iar cota redusa a TVA de 5 procente este aplicata în primul rând pentru produsele agricole de baza, cota TVA de 8 procente este aplicata unor produse alimentare de prima necesitate (pâine si produse de panificatie, lapte si produse lactate). În realitate, chiar si acest TVA este colectat doar de la producatorii agricoli mai mari. Guvernul a propus din 2003 stoparea practicii de reducere a cotei TVA pentru produsele agricole, fiind aplicata cota standard de 20 de procente. Deocamdata nu a fost introdusa nici o modificare, iar aceasta scutire continua sa fie o subventionare a agriculturii. (Exista o propunere de a majora TVA la produsele agricole la nivelul standard de 20 de procente în 2006, desi este posibil ca reglementarea va fi aplicata doar asupra producatorilor mai mari).

2.20 **Atât producatorii agricoli privati, cât si gospodariile taranesti (de fermier) înregistrate si alte întreprinderi din mediul rural achita impozitul pe venit la aceeași rata ca si populatia**

programul de procurare a laptelui avea drept scop garantarea preturilor de consum mici pentru lapte fara cheltuieli din partea statului. Guvernul a fixat plafonul pentru laptele procurat de catre fabricile de productie a laptelui, care a fost partial echilibrat cu scutirea de la achitarea impozitelor/datoriilor pentru producatorii agricoli, care furnizau laptele.

²² Legea cu privire la restructurarea întreprinderilor agricole în procesul de privatizare Nr. 392-XIV (15 mai 1999)

²³ A fost raportat ca acest împrumut a fost primit în 1995 de la BERD în cadrul Proiectului PL-480.

²⁴ Executivul accepta vacante fiscale pentru sapte fabrici de fermentare a tutunului, articol în BASA-business, Chisinau, 12/2/04

tarii²⁵, desi întreprinderile mici sunt scutite de impozitul pe venit în cazul în care achita taxa funciara la timp. Impozitul pe proprietatea funciara este în prezent de 1,5 lei pe grad-hectar,²⁶ fiind echivalentul a aproximativ 110 lei în mediu pe hectar. Întreprinderile agricole mari achita impozitul corporativ pe venit²⁷, existând facilitati fiscale pentru crearea întreprinderilor mici aplicate agriculturii si altor sectoare. Aditonal, întreprinderile de prelucrare a produselor agricole achita accize pe bauturi alcoolice si produse de tutungerie. Contributiile la fondul social sunt achitate în suma de 29 de procente din salariu brut.

²⁵ Cotele pentru 2004 sunt urmatoarele: în marime de 10 procente din venitul anual impozabil între 12,180 lei si 16,200 lei; în marime de 15 procente între 16,200 si 21,000 lei; în marime de 22 procente din venitul ce depaseste 21,000 lei. Aceste cote urmeaza a fi reduse în 2005 la respectiv 9 procente, 14 procente si 20 de procente.

²⁶ „Gradul” este un indicator al calitatii terenului agricol (indiferent de culturile care cresc) si variaza de la 1 la 100. Rata de 1,5 lei pe grad-hectar este aplicata pentru terenul arabil si terenul pe care se cultiva culturi-multianuale. Rata de 0,75 lei pe grad-hectar se aplica pentru pasuni si fânete.

²⁷ Persoanele juridice achita impozitul pe venit la cota de 20 de procente.

3. CHELTUIELI PUBLICE PENTRU DEZVOLTAREA AGRICULTURII

ÎMBUNATĂTIREA ADMINISTRĂRII GENERALE A CHELTUIELILOR PUBLICE VA AVEA UN IMPACT POZITIV ASUPRA AGRICULTURII

3.1 **Procesul general de elaborare și executare a bugetului în Moldova necesită o fortificare ulterioară.** Au avut loc progrese în contextul CCTM, deși numeroase recomandări nu au fost traduse în practică, în special în următoarele domenii:

- ? **Îmbunătățirea planificării strategice.** Deși, CCTM reprezintă un pas într-o direcție corectă, planificarea strategică este deocamdată destul de slabă și trebuie îmbunătățită atât la nivelul ministerelor de resort și autorităților locale, cât și la nivelul administrației centrale. În general, elaborarea bugetului este incrementală și este orientată mai mult spre intrări de mijloace, decât spre rezultate sau produse. Deseori CCTM este privit ca un exercițiu mai degrabă aparte, decât unul integrat în procesul anual de elaborare a bugetului.

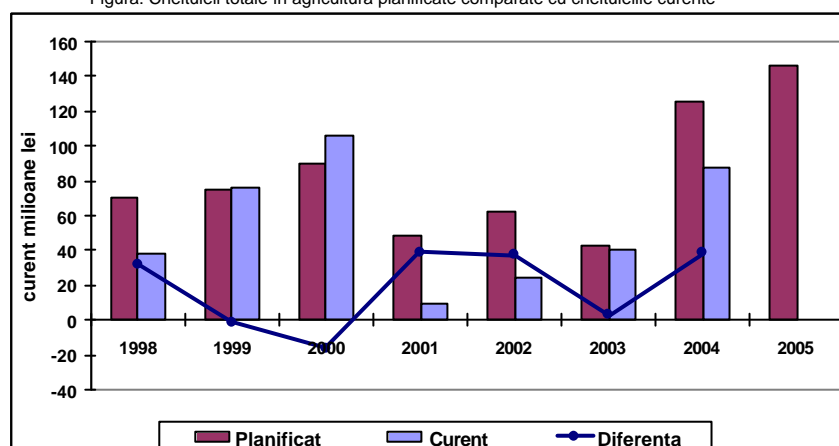
De obicei, devizele de cheltuieli ce parvin de la ministerele de resort și autoritățile locale au puține afinități cu priorități strategice clar definite.

Negocierile pe

marginile bugetului cu Ministerul Finanțelor (MF) pun accentul mai ales pe controlul asupra cifrelor decât pe alocarea resurselor în mod eficient și strategic. Partea pozitivă este că cheltuielile reale pentru agricultură nu depășesc în mod normal sumele preconizate. (vezi Figura 3.1). Totuși, în perioada recentă a apărut o tendință bine conturată de a nu executa bugetele datorită lipsei de resurse. În mare măsură acest fapt se datorează dependenței marite de subvențiile ad hoc nefinanțate, însă de asemenea indică necesitatea unei planificări strategice îmbunătățite.

- ? **Consolidarea procesului de elaborare a bugetului.** Procesul de elaborare a bugetului trebuie consolidat pentru a oferi o viziune cuprinzătoare a veniturilor și cheltuielilor publice. Bugetele indicative ale autorităților locale sunt prezentate, însă nu sunt consolidate cu bugetul de stat sau alte bugete. Investițiile donatorilor, fondurile și resursele extra-bugetare și Fondul de Stat pentru Asigurări Sociale trebuie integrate deplin în bugetul public național la elaborarea acestuia. Acest neajuns este treptat depășit în cadrul CCTM.
- ? **Reducerea numărului de „fonduri speciale” și integrarea acestora în procesul bugetar.** Numărul în creștere a fondurilor și resurselor speciale (numite de asemenea „fonduri și resurse extra-bugetare”) îngreunează gestionarea financiară. Aceste fonduri

Figura: Cheltuieli totale în agricultură planificate comparate cu cheltuielile curente

Sursa: Date din Tabelul 15. Nota: include cheltuieli din cadrul și din afara bugetului MAIA

speciale create recent de ministerele de resort se bazeaza pe taxe si plati specifice alocate anumitor utilizatori (ex. fondul viticulturii). Resursele speciale ale institutiilor din cadrul bugetului consolidat sunt create din platile oficiale ale utilizatorilor pe care acestea le fixeaza pentru serviciile lor (ex. platile percepute de catre instituttele veterinare si de productie a semintelor). Se presupune ca în 2005 aceste fonduri si resurse speciale vor fi incorporate în cadrul bugetului de stat pentru a asigura o transparenta marita. Exista intentii de limitare a numarului si activitatilor acestora în viitor, aceasta fiind o tendinta pozitiva.

- ? **Asigurarea unui cadru mai cuprinzator pentru gestionarea resurselor în cadrul institutiilor fiscale.** Additional la integrarea fondurilor speciale si a institutiilor agricole semi-autonome în cadrul procesului bugetar, urmeaza a fi stabilit un cadru în scopul crearii stimulentei pentru o gestionare eficienta a resurselor publice concomitent cu cresterea transparentei. Un principiu al gestionarii eficiente a cheltuielilor este ca raspunderea si autoritatea trebuie sa fie împreuna. Experienta internationala sugereaza ca pentru a oferi serviciile în mod eficient si rezolutiv, ordonatorii de credite trebuie sa primeasca un mandat clar, resurse corespunzatoare si sa fie responsabili de felul în care își gestioneaza resursele pentru a-si îndeplini obligatiile. Introducând stimulentele asemanatoare pietii pentru institutiile fiscale, Guvernul trebuie sa fie explicit referitor la linia care urmeaza a fi trasata între sferile publice si private. Serviciile publice urmeaza a fi orientate spre prestarea serviciilor publice de baza, în timp ce serviciile auxiliare ar putea fi comercializate treptat. O metoda de asigurare a responsabilitatii pentru prestarea serviciilor este prin intermediul utilizarii abordarii „cardurilor de scor al cetatenilor”.

- ? **Îmbunatatirea coordonarii proiectelor investitionale si integrarea proiectelor straine în bugetul de stat.** Proiectele investitionale ale Guvernului nu sunt bine coordonate sau integrate în buget. Gestionarea investitiilor publice a ramas fragmentata fara o evaluare generala a prioritatilor investitiilor publice cu proiecte investitionale finantate extern si local identificate si gestionate ca programe separate. Nici proiectele investitionale locale si cele externe nu sunt consolidate în bugetul public. Ambele tipuri de proiecte sunt prezentate în mod separat în anexele la bugetul de stat. În 2003, cheltuielile de capital (investitiile publice) au fost echivalente cu 4,6 procente din PIB din care aproape o treime au fost finantate din granturi sau credite externe.

Proiectele investitionale finantate din granturi si împrumuturi externe sunt în general implementate prin intermediul unitatilor de implementare a proiectelor ce folosesc mecanisme de raportare si contabilitate speciale, reflectând partial cerintele donatorilor legate de practicile contabile si de achizitionare. Desi, aceste proiecte sunt incluse într-o anexa separata a bugetului de stat, ele nu sunt consolidate în buget, în prezentarea anuala a bugetului si rapoartele periodice de buget.

Pentru proiectele investitionale publice finantate din resursele interne, criteriile de selectare si trasare a prioritatilor, inclusiv scopurile sociale, ratele beneficiului economic si implicatiile costurilor recurente nu sunt raportate în mod transparent în buget sau în alta parte. Limitele de finantare au rezultat într-o perioada excesiva de implementare a proiectelor ce a redus în mod considerabil eficienta programelor investitionale.

- ? **Eficientizarea sistemelor contabile si a reglementarilor bugetare** Executarea bugetului este împiedicata de sistemul contabil greoi si regulamentele interne ce necesita eficientizare. Este necesara o coordonare mai mare dintre Ministerul Finantelor, autoritatile fiscale si agentiile beneficiare în scopul îmbunatatirii gestionarii mijloacelor financiare. Cadrul de control intern si extern este slab, iar organizatiile existente de control al auditului trebuie sa se miste de la controlul si inspectia ex post la un model de audit ce sustine mediul general de control.

REALINIEREA ALOCĂRII RESURSELOR PUBLICE LIMITATE PENTRU AGRICULTURA

3.2 Pentru a fi eficiente cheltuielile de sector trebuie să se bazeze pe o strategie clar specificată cu priorități, un set de programe și politici ce răspund acelor priorități, și alocării de resurse umane și financiare consecvente cu strategia, prioritățile, politicile și programele. În cadrul bugetului limitat al sectorului agrar este necesar de a asigura faptul că cheltuielile să fie orientate spre cele mai esențiale priorități ce solicită finanțarea. În prezent, sectorului agrar al Moldovei îi lipsește cu siguranță acest cadru. MAIA ar trebui să elaboreze o strategie de sector cuprinzătoare și să reorganizeze serviciile sale pentru a implementa în mod efectiv strategia, inclusiv diferite instituții publice aflate în subordinea sa. Bugete viitoare trebuie să fie conduse de implementarea acestei strategii și trebuie elaborate în cadrul exercitiului general al CCTM. În contextul restricțiilor fiscale generale după cum este cazul Moldovei, există riscul ca continuarea și extinderea subvențiilor directe în agricultură vor exclude finanțarea esențială a investițiilor în bunurile publice ce generează creșterea, cum ar fi serviciile de extensivitate și consultanțele în afaceri, infrastructura, împrumuturile și cercetarea orientată în domeniul agricol. Investițiile în asemenea bunuri publice trebuie să fie prioritare având în vedere impactul lor asupra creșterii și capitalului.

3.3 Finanțarea trebuie realiniată pentru crearea unor condiții egale și pentru asigurarea investițiilor viitoare. În perioada ce urmează, finanțele publice în Moldova vor continua să fie extrem de stricte. Astfel, prima prioritate pe termen scurt urmează să fie realinierea resurselor existente spre investiții și servicii ce vor îmbunătăți perspectivele de creștere. Finanțarea din mijloacele publice trebuie să abordeze necesitățile gospodăriilor agricole individuale de tip familial cu cel mai mare potențial de creștere în agricultură, care de asemenea au un rol social important prin faptul că creează locuri de muncă. După cum a fost menționat mai devreme, cea mai mare parte a asistentei Guvernului în agricultură, în special subvențiile este orientată în prezent spre întreprinderi agricole mari mai puțin eficiente decât întreprinderile agricole private recent create. Politicile Guvernului nu trebuie să discrimineze împotriva unor anumite forme organizatorice sau dimensiunii gospodăriilor agricole. Decizia privitoare la diferite posibilități de utilizare a terenurilor și forma structurală trebuie să aparțină proprietarilor de terenuri pentru ca ei să aleagă calea cea mai profitabilă. Aceasta înseamnă o înlăturare a restricțiilor, cum ar fi cerința cu privire la dimensiunile minime admisibile pentru a putea obține subvenții în viticultura și cerințele cu privire la eficiența și teren agricol adiacent pentru subvenția STM.

3.4 Volumul de investiții necesare pentru dezvoltarea sectorului agrar al Moldovei în conformitate cu avantajele sale comparative este foarte mare. După cum este descris în Nota cu privire la politicile agricole, după redobândirea independenței și restructurarea sectorului agrar au început să reapară avantajele comparative naturale ale Moldovei. Moldova a beneficiat de un avantaj comparativ în producerea fructelor și legumelor de valoare înaltă, cum ar fi roșiile și strugurii, înșă are un avantaj mai mic în producerea culturilor extensive cum este grâul și floarea soarelui. Întreprinderile noi formate de tip familial sunt eficiente în producerea fructelor și legumelor de valoare înaltă. Valorificarea acestor avantaje comparative înșă, necesită investiții substanțiale, inclusiv în dezvoltarea și mentinerea infrastructurii transporturilor și celei comerciale, cum ar fi drumurile din zona rurală, depozitele, punctele de colectare, pietele angro și sistemele de informare asupra pieții. Volumul investițiilor necesare pentru îmbunătățirea pieții a fost estimat la circa 2 miliarde de dolari.²⁸ Dat fiind că ponderea în bugetul MAIA a investițiilor în producere este neglijabilă (deși, nu include cheltuielile IFI) acest procentaj trebuie marit substanțial, înlocuind subvențiile pentru a promova creșterea viitoare a sectorului.

3.5 Înlăturarea subvențiilor risipitoare în scopul creării spațiului bugetar-fiscal pentru investiții și servicii ce măresc creșterea. Primul candidat pentru desființare este programul de acordare a subvențiilor pentru STM, datorită problemelor acestui program și grație faptului că

²⁸ „Studiu competitivitatea exporturilor agrare moldovenesti de valoare înaltă”, CNFA/USAID, Chisinau, 2004.

programul 2KR se desfasoara cu succes, si deja a marit accesul la tehnica agricola într-un mod mai transparent, eficient si durabil. Alte subventii ce pot fi desfiintate sunt cele pentru plantarea vitei-de-vie si nucilor ce discrimineaza împotriva micilor proprietari si nu se datoreaza în mod special stimulentele pentru investitii în baza principiilor pietii. Statul a întâlnit greutati în finantarea acestora (în special programul pentru viticultura). Guvernul ar trebui de asemenea sa se abtina de la oferirea subventiilor de facto, cum ar fi, vacantele fiscale ce sunt extrem de costisitoare la partea veniturilor ratate si de asemenea reduc stimulentele pentru întreprinderile ineficiente de a se restructura, si a-si mari productivitatea.

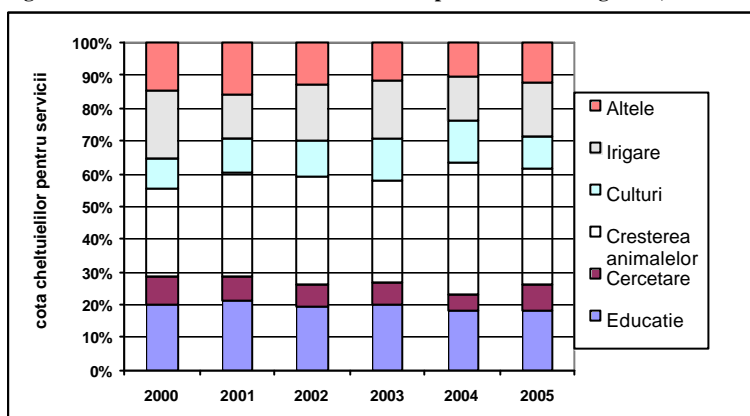
3.6 Asigurarea unui mediu de politici stabile si previzibile este cheia cresterii în sector pe viitor. Investitiile si cresterea productivitatii sectorului agrar depind în egala masura daca nu si mai mult de îmbunatatirile politicii mai largi, a cadrului institutional si de prestarea serviciilor finantate de stat si subventii în agricultura. În timp ce unele investitii inerente dezvoltarii agricole, cum ar fi cele pentru infrastructura publica urmeaza a fi efectuate în mod corespunzator de Guvern din motive de eficienta si având în vedere volumul investitiilor necesare, capitalul trebuie de asemenea mobilizat în masura posibilitatilor din sursele private atât locale, cât si prin intermediul investitiilor directe straine (ISD). În acelasi timp, atragerea investitiilor pentru reabilitarea vitei-de-vie si plantatiilor de nuci, sistemelor de irigare si alta infrastructura necesara pentru revigorarea si dezvoltarea agriculturii în conformitate cu avantajele sale comparative ar solicita îmbunatatiri substantiale ale mediului de afaceri si investitional. În prezent, Moldova continua sa fie un loc riscant pentru multi investitori datorita modificarilor frecvente în politici si reglementari. Guvernul ar trebui sa aprobe politici ce sunt mai favorabile pentru investitiile în sectorul privat, inclusiv investitiile externe si remitentele, în special prin intermediul eliminarii barierele non-tarifare ramase în calea comerțului si unor practici, cum ar fi tratarea preferentiala a unor întreprinderi. MAIA trebuie sa atraga o atentie marita elaborarii unor politici de sector corespunzatoare si accesibile pentru a mari perspectivele de crestere ale noilor structuri agricole datorita noilor realitati ale pietei. Acestea includ elaborarea sistemelor de standardizare si certificare în baza solicitarilor UE si altor pieti internationale, oferirea informatiei si altor servicii publice producatorilor agricoli si altor agenti economici din lantul valorilor pentru a facilita introducerea tehnologiilor îmbunatatite. (vezi Nota cu privire la pietele agricole)

3.7 Recomandarile SCERS ofera o îndrumare utila în domeniul politicilor si ar trebui implementate de Guvern. În cazul implementarii eficiente a strategiei, SCERS ar reprezenta o tranzitie radicala de la politicile adoptate sau declarate de Guvern în perioada recenta. Cu regret, majoritatea recomandarilor înca urmeaza a fi aplicate în practica. SCERS prevede o restructurare a MAIA pentru a-i schimba rolul de la cel executiv la unul de facilitator, minimizând în acelasi timp reglementarile. Este necesar de a atrage o atentie deosebita dezvoltarii rolului MAIA în calitate de organ guvernamental central, responsabil pentru dezvoltarea politicilor bazate pe analiza si monitorizarea implementarii politicilor. SCERS sustine implementarea mai grabnica a reformelor structurale (inclusiv reînceperea privatizarii) si eliminarea restrictiilor si barierele existente în calea dezvoltarii afacerilor. Functiile regulatorii s-ar limita la securitatea alimentara, controale veterinare si fitosanitare solicitate de conventiile internationale. În sectorul de prelucrare a produselor agricole, SCERS confirma obiectivul Guvernului de a promova o concurenta marita si de a stimula initiativa privata. SCERS subliniaza ca consolidarea terenurilor trebuie abordata printr-o dezvoltare ulterioara a pietei agricole. Producatorii vor alege scara si forma organizatorica convenabila necesitatilor si circumstantelor acestora, iar subventiile pentru sustinerea agriculturii vor fi orientate în asa fel ca sa promoveze cresterea si obiectivele de reducere a saraciei si nu vor cauza distorsiuni în functionarea eficienta a pietelor comerciale. Desi, noul proiect de gestionare a finantelor publice va facilita o elaborare mai eficienta a bugetului în general, sustinerea aditionala din partea donatorilor straini si asistenta tehnica vor fi necesare dupa cum este mentionat în SCERS pentru a pregati un plan strategic pe termen lung pentru restructurarea administratiei publice în sectorul agrar la nivelele centrale si locale.

PRESTAREA SERVICIILOR TREBUIE RATIONALIZATA SI ADAPTATA LA NECESITATILE PRODUCATORILOR AGRICOLI

3.8 Serviciile veterinare trebuie reformate pentru a pune accentul pe aspectele bunurilor publice. Din anul 2000, Guvernul a hotărât ca ponderea serviciilor zootehnice (în cea mai mare parte *serviciile veterinare* și într-o măsură mai mică *creșterea animalelor*) în totalul cheltuielilor pentru prestarea serviciilor publice în agricultură va fi majorată și va continua să crească, deși Moldova nu posedă un avantaj comparativ demonstrat în sectorul zootehnic în noua economie de piață.²⁹ Ponderea serviciilor zootehnice este în prezent de 35% din cheltuielile ce se micșorează pentru prestarea serviciilor, în cea mai mare parte pentru Serviciile Teritoriale Sanitare și Veterinare. (vezi **Figura 3.2**). Acesta este un serviciu important, o parte a căruia aparține fără rezerve sectorului public.

Figura: Distribuția funcțională a cheltuielilor pentru serviciile agricole, 2000-2005

Sursa: Date din Tabelul 15

Totuși, numărul veterinarilor publici în Moldova ce se ridică la 2400 de persoane pare excesiv, în special luând în considerare numărul animalelor și teritoriul țării.³⁰ Responsabilitățile veterinarilor includ; sănătatea publică, securitatea alimentară, prevenirea epidemiilor și măsurile de carantină, în timp ce celelalte măsuri

(tratarea animalelor, înșămânțarea artificială și campaniile de vaccinare sunt servicii private). În prezent, veterinarii publici îndeplinesc ambele funcții, iar acest lucru nu reprezintă cea mai eficientă utilizare a resurselor publice. În condițiile economice existente, trebuie luată în considerare redirectionarea eforturilor în acest sub-sector pentru a susține dezvoltarea continuă a creșterii animalelor de către producătorii privați mai mici, în special prin intermediul infrastructurii de piață corespunzătoare și serviciilor veterinare. Funcțiile private trebuie achitate cel puțin parțial.

3.9 În loc să continue practica de subvenționare a sistemelor de irigație depășite și nedurabile, Guvernul trebuie să ia în considerare stimularea modernizării infrastructurii și susținerea dezvoltării asociațiilor utilizatorilor de apă. Ponderea cheltuielilor pentru irigație este de aproximativ 15-20 procente în totalul cheltuielilor publice pentru servicii publice și după cum a fost menționat mai devreme, Guvernul ar dori să majoreze substanțial această sumă. Totalul cheltuielilor în 2004 a fost de circa 20,4 milioane lei, inclusiv 12,8 milioane lei pentru exploatarea sistemelor de irigație, 5,6 milioane constituie subvenții pentru energie și 2,0 milioane de lei pentru „Acvaproiect”. „Apele Moldovei” (AM) - o instituție semi-autonomă în cadrul MAIA are drept sarcină exploatarea și menținerea construcțiilor pentru controlul cantității de apă care intră în canal și a sistemelor de distribuție principale. În cadrul instituției lucrează un număr total de 1,149 angajați dintre care 30 se află în sediul central, iar restul se află în institutul apelor „Acvaproiect”, iar un număr mic de angajați se află în cele 13 centre regionale ale AM. În prezent utilizatorii de apă fac

²⁹ De exemplu, ponderea tuturor produselor animaliere a fost mai mică de 8% în exporturile agricole ale Moldovei în 2003. Pentru mai multă informație referitoare la avantajele comparative ale Moldovei citiți Nota cu privire la politicile pieței agrare.

³⁰ Pentru comparație, având un sector zootehnic și teritoriu cu mult mai mare, Turcia dispune de un total de aproximativ 3,000 de veterinari (și 2,100 veterinari tehnicieni) angajați la Ministerul Agriculturii și 2000 de veterinari privați.

doar contributii simbolice la adresa AM pentru a acoperi costurile exploatarei sistemelor mari. Durabilitatea acestui program ridica mari semne de întrebare, fiind foarte dificil de a atrage mijloace financiare externe (non-bugetare) în acest scop, datorita eficientei foarte scazute a (costuri operationale si de mentinere înalte) majoritatii sistemelor de irigare la scara larga a Moldovei ce au fost create în perioada sovietica când preturile la energie erau subventionate. O restrictie majora în calea dezvoltarii sistemelor de irigatie este lipsa echipamentului corespunzator pe teritoriul gospodariei agricole, inclusiv implementarea tehnologiilor la scara mica pe teritoriul gospodariei agricole ce ar fi mai adecvata necesitatilor producatorilor agricoli privati si necesitatea de a crea asociatii de utilizatori ai apei (AUA) ce înca sunt la etapa incipienta. Dezvoltarea AUA ar putea fi încurajata prin aprobarea unei legi conforme celor mai bune practici internationale, care descrie statutul lor special si prin activitati de creare a capacitatilor pentru a le ajuta la organizarea si dezvoltarea unor structuri institutionale puternice (si oferirea unor investitii corespunzatoare pentru infrastructura de irigare în cadrul gospodariei agrare daca este posibil).

3.10 Restructurarea sistemului de învățământ în domeniul agrar si a cercetarilor pentru a mari eficienta. Studiile internationale au dovedit ca educatia si cercetarile reprezinta o buna investitie a fondurilor publice. (vezi **Boxa 1**). În Moldova, ponderea acestora este de respectiv 18-20 procente si 5-8 procente din toate cheltuielile publice pentru serviciile agricole. Numarul *institutiilor de învățământ în domeniul agricol* a ramas neschimbat în perioada recenta (în mare parte colegii agricole si scoli) în diferite regiuni. În prezent exista un numar total de 10-12 institutii de cercetari în domeniul agricol, la care se adauga unele statii de cercetare afiliate. Institutele de cercetari în domeniul agriculturii³¹ si programele educationale primesc resurse foarte limitate si în reducere de la bugetul de stat, iar aceste resurse ajung târziu sau nu ajung deloc. Alocatiile pentru cercetari oferite MAIA reprezentau aproximativ 20-25 procente din bugetul total pentru stiinta la sfârșitul anilor 90, însa s-au micșorat la aproximativ 10-15 procente în perioada recenta. În termeni reali, declinul este si mai semnificativ. În prezent, ponderea cercetarii în domeniul agriculturii în PIB-ul Moldovei este aproximativ 0,13 procente. Aceasta pondere în PIB este cu mult mai mica decât în tarile dezvoltate (0,5 procente) sau chiar în Rusia (0,25 procente). În rezultat, ponderea resurselor extra-bugetare s-a marit în perioada 1998-2005 (vezi Anexa B, Tabelul 14). Aceste resurse provin din activitati cum sunt producerea semintelor sau a altor produse de pe terenurile agricole, la fel si din serviciile de consultanta. Încercarile de a restructura institutiile de cercetari în domeniul agrar si de a le sustine au fost întreprinse în trecut de catre unii donatori (TACIS/UE, Banca Mondiala) fara prea mare succes. Datorita teritoriului mic al tarii si bugetului public limitat, este necesar un efort serios pentru a rationaliza aceste institutii. În afara de aceasta, este necesar de a încuraja puternic importul tehnologiilor agricole, inclusiv a semintelor. În tarile din Europa de Vest si SUA, cercetarile în domeniul agricol si dezvoltare (C&D) sunt în cea mai mare parte concentrate în companiile private (seminte, chimicale, etc.). Facilitarea accesului acestor companii pe piata moldoveneasca ar permite tarii sa-si mareasca semnificativ accesul la tehnologiile agricole avansate cu putine investitii de fonduri publice. Între timp, procesul de alocare a fondurilor limitate pentru cercetari trebuie restructurat pentru ca cercetarile sa se bazeze pe cerintele noilor producatori agricoli si nu doar pe preferintele Consiliului Stiintific si ale MAIA.

3.11 Reducerea sau înlaturarea anumitor servicii dubioase legate de cresterea culturilor. Ponderea serviciilor pentru sustinerea creșterii culturilor este de aproximativ 10-13 procente în totalul cheltuielilor publice pentru serviciile agricole. Cheltuielile totale în 2004 s-au cifrat la 19,0 milioane dintre care 4,4 milioane de lei pentru *protectia plantelor*, 3,7 milioane de lei pentru *seminte si încercarea soiurilor de plante* si 10,9 milioane de lei pentru activitatea serviciului *anti-grindina*. Serviciul anti-grindina implementat împreuna cu serviciul armatei, absoarbe o mare parte a bugetului

³¹ Institutul de Cercetari pentru culturile de câmp „Selectia” în Balti, Institutul pentru porumb si sorg „Porumbeni” din Chisinau, Institutul de Cercetari în domeniul tutunului, Institutul National al viticulturii si vinului, Institutul de Cercetari în domeniul creșterii fructelor, Institutul de medicina veterinara si crestere a animalelor, Institutul de hidrologie, agrochimie si soluri „N. Dimo”, Institutul de Electrificare si Mecanizare a agriculturii „Mecagro”, Institutul de Cercetari în domeniul alimentatiei, Institutul de Cercetari în domeniul protectiei plantelor, Statie de Cercetari în domeniul acvaculturii.

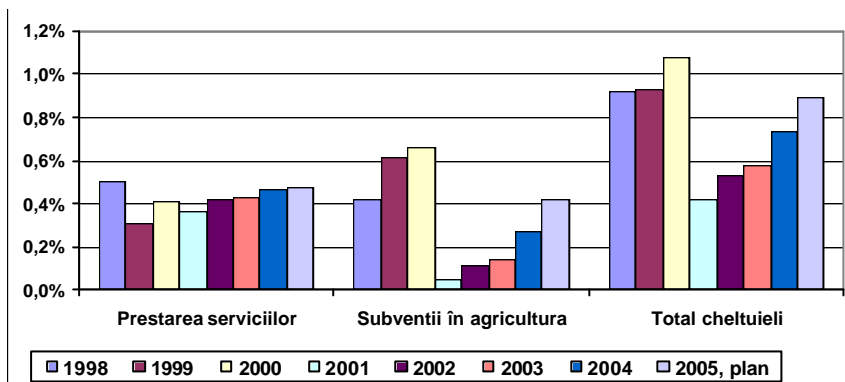
MAIA pentru sustinerea cresterii culturilor si angajeaza 860 de persoane (de 10 ori mai mult decât personalul MAIA). Este foarte dificil de masurat eficienta serviciului anti-grindina. Nici o tara a OCED în prezent nu foloseste un asemenea sistem. Valoarea acestui serviciu pare astfel sa fie foarte dubioasa, în special când este comparata cu alte prioritati de finantare a agriculturii. Guvernul ar trebui sa ia în considerare desfiintarea acestuia si sa puna mai degraba accentul pe dezvoltarea unui program mai cuprinzator si eficient legat de asigurarea riscurilor indicilor climaterici (decât un program traditional de asigurare a culturilor, care este bine cunoscut prin costurile mari si dificultate de implementare).³² Dupa cum a fost recomandat mai sus, Moldova ar putea de asemenea economisi în mod considerabil pe încercarea semintelor prin acceptarea certificarii riguroase efectuate de tarile OCED în Europa de Vest si America de Nord

3.12. Folosirea economiilor bugetare pentru a îmbunătăți serviciile necesare noilor producatori agricoli. Experienta internationala indica impactul pozitiv al serviciilor de sustinere a producatorilor agricoli asupra cresterii generale în agricultura si reducerii saraciei în zonele rurale, iar în tarile în tranzitie acestea joaca un rol si mai important. Majoritatea celor ce au primit cote de teren echivalent în urma privatizarii în Moldova nu prelucrase pamântul, cel puțin nu au facut acest lucru în mod individual. Chiar si persoanele cu experienta în producerea agricola, inclusiv „liderii” întreprinderilor agricole mari, deseori au putina experienta referitor la marketing si alte abilitati antreprenoriale necesare pentru a fi competitiv i într-o economie de piata. Astfel, exista o necesitate mare în servicii de consultanta de calitate. Este regretabil faptul ca serviciile de extensiune nu sunt identificate ca articol separat în bugetul MAIA, iar MAIA nu dispune de o directie de extensiune. Unele institutii subordonate MAIA, cum ar fi, Inspectoratul de Stat Republican pentru Protectia Plantelor, Inspectoratul de Stat pentru Seminte sunt implicate ocazional în oferirea instruirii fermierilor împreuna cu personalul directiilor agricole din raioane. Deocamdata însa, serviciile de extensiune agricola sunt finantate în totalitate din contul proiectelor straine de asistenta, iar toate serviciile de extensiune depind de asistenta externa. Guvernul trebuie sa planifice îmbunatatirea acestor servicii, sa le asigure durabilitatea, încorporându-le în buget (vezi mai jos). Sustinerea Guvernului oferita serviciilor de extensiune ar putea fi de asemenea influentata (iar necesitatile pentru investitii pe termen lung sa fie reduce) prin utilizarea ONG-uri si altor furnizori privati oriunde este posibil. Guvernul de asemenea ar trebui sa îmbunătăteasca coordonarea dintre administratia agricola la nivel raional si central. Rolurile si responsabilitatile urmeaza a fi clarificate, descrierile postului personalului urmeaza a fi efectuate la toate nivelurile, iar acolo unde exista dublari urmeaza a fi facuta rationalizarea. Experienta altor tari demonstreaza ca serviciile agricole sunt cel mai mult eficiente când sunt descentralizate în functie de diferite necesitati, iar acest lucru trebuie luat în considerare. În acelasi timp sunt necesare mai multe fonduri publice pentru serviciile ce maresc oportunitatile de marketing, cum ar fi îmbunatatirea standardelor si certificarii exporturilor de fructe si legume – capitol în care Moldova detine un avantaj comparativ clar. (vezi Nota cu privire la politica pietelor agricole).

MAJORAREA FINANTARII AGRICULTURII CU TIMPUL

3.13 În Moldova cheltuielile în agricultura sunt mici conform oricaror estimari. Dupa cum a fost mentionat mai sus, ponderea cheltuielilor pentru agricultura în totalul cheltuielilor este foarte mica, în special luând în considerare importanta agriculturii pentru economia Moldovei. O alta masura de evaluare a nivelului cheltuielilor în agricultura este de a indica cheltuielile ca procent din totalul PIB-ului. În Moldova, cheltuielile în agricultura reprezinta mai puțin de 1 procent din PIB (vezi Figura 3.3). Aceasta cifra este mai mica decât cheltuielile altor tari unde cheltuielile pentru agricultura sunt de la 1,1 la 3,5 procente din PIB. Ca alternativa, cheltuielile agricole ca procent din PIB-ul agricol pot fi folosite pentru a masura cheltuielile guvernului pentru agricultura în comparatie cu dimensiunea sectorului. Ca procent al PIB-ului agricol, cheltuielile publice pentru agricultura se situeaza în prezent la 4 procente, ceea ce este de asemenea puțin în comparatie cu majoritatea tarilor.

³² Banca Mondiala va efectua o analiza în 2005-2006 pentru a oferi consultatii pe marginea acestei probleme.

Sursa: Date din Tabelul 17. Nota: include atât cheltuielile pentru agricultura din bugetul de stat, cât și cele din bugetele locale. Cheltuielile locale sunt incluse în Prestarea Serviciilor

3.14 Folosirea proiectelor straine pentru a aborda restrictiile critice în perioada apropiata.

Datorita mediului fiscal-bugetar strict, majorarea semnificativa a resurselor publice

pentru agricultura este puțin probabilă în viitorul apropiat. Realinierea nivelelor curente a cheltuielilor publice spre activități de îmbunătățire a creșterii va contribui la majorarea eficienței acestora, însă vor rămâne lacune în necesitățile de investiții. În acest context, proiectele straine și ajutorul bilateral pot fi utilizate pentru a suplini lacunele pe termen scurt. În prezent, proiectele straine nu sunt incluse sau sunt incluse doar parțial în bugetul de stat, iar în bugetul MAIA acestea nu sunt incluse deloc. În cazul împrumuturilor sau creditelor de la instituțiile internaționale doar contribuția anuală de la Guvern este inclusă în anexa la bugetul de stat nu însă și suma împrumutului. Există două articole de acest fel în bugetul pentru 2004: activitățile finanțate de Banca Mondială,³³ în primul rând RISP (5,8 milioane de lei în alocatii bugetare) și proiectul FIDA, Finanțarea Rurală și Dezvoltarea Întreprinderilor Mici (0,4 milioane de lei în alocatii bugetare). Deși, nu sunt incluse, am obținut cifre ce arată că volumul total al investițiilor în agricultura în cadrul proiectelor finanțate de IFI, inclusiv contribuțiile IFI și alocatiile bugetare a fost de aproximativ 92,5 milioane de lei în 2004, iar în 2005 se planifică ca aceasta sumă să fie majorată până la 133,4 ml. lei. Granturile externe de asemenea nu sunt incluse în buget. În prezent, donatorii bilaterali implicați în sectorul agricol includ în cea mai mare parte USAID, SIDA DFID și Olanda. Proiectele straine sunt de obicei implementate prin colaborare cu organizațiile non-guvernamentale (ONG). Proiectele straine îndeplinesc un sir de activități ce au drept scop abordarea unor constrângeri critice în fața producătorilor agricoli și întreprinzătorilor din zona rurală. Aceste activități majore includ:

- ? Îmbunătățirea cadrului legal referitor la gospodăriile agricole recent create și relațiile acestora în mediul de piață nou.
- ? Finanțarea rurală, inclusiv dezvoltarea sistemului bancar rural prin intermediul Asociațiilor de Economii și Împrumut.
- ? Îmbunătățirea disponibilității echipamentului agricol prin intermediul programului 2KR, finanțat inițial de Japonia (Agentia Japoneză pentru Cooperare Internațională). Producătorii agricoli achită o plată inițială de 25 de procente, care a fost majorată la 50 de procente datorită cererii mari și listei de așteptare lungi pentru procurarea echipamentului agricol în cadrul programului 2KR, urmata de plăți ulterioare de 25 de procente anual.
- ? Sustinerea (granturi complementare) pentru crearea magazinelor agricole ce oferă servicii producătorilor agricoli pentru factori de producere, servicii mecanizate, instruire în domeniul agronomiei și vânzarea produselor agricole.
- ? Servicii de consultanță rurală și extensivă agricolă.
- ? Granturi complementare pentru a sprijini activitățile de prelucrare a produselor agricole.

3.15 Îmbunătățirea coordonării donatorilor în sector și planificarea majorării și eficientizării intervențiilor de succes a acestora în baza durabilă. În ciuda numeroaselor succese, coordonarea donatorilor a fost uneori problematică. Acest fapt este adevărat în cazul donatorilor bilaterali, implicarea cărora în activitățile Guvernului variază. SCERS oferă un cadru

³³ Acesta include toate contribuțiile la activitățile unității de implementare a proiectului CAPMU.

bun pentru toti donatorii pe care îl pot utiliza pentru îndrumare si coordonare a activitatilor. Guvernul ar trebui sa solicite tuturor donatorilor sa ofere o evaluare independenta si riguroasa a activitatilor acestora pentru a învăta lectii din experiente, impactul masurat si eforturile de succes majorate. În interesul eficientizarii, durabilitatii si transparentei Guvernul ar trebui de asemenea sa includa finantarea externa în buget, în special fondurile oferite de IFI. Acestea sunt fonduri publice ce ar trebui sa fie obiectul aceluiași control si raportare ca oricare alte cheltuieli publice. De exemplu, în prezent Guvernul contribuie cu 25 de procente la finantarea oferita în cadrul proiectului de succes (RISP) finantat de Banca Mondiala pentru crearea si punerea în functiune a unei retele nationale de prestatori de servicii în zona rurala. Chiar daca contributia este inclusa în bugetul de stat, aceasta înca urmeaza sa fie incorporata deplin în bugetul si operatiunile MAIA. Împrumutul oferit de Banca Mondiala nu este inclus deloc. Pentru a asigura durabilitatea este important ca aceste cheltuieli sa fie integrate în bugetul MAIA si ca planificarea sa înceapa acum pentru a crea spatiu fiscal-bugetar necesar finantarii costurilor recurente totale ale serviciilor de consultanta dupa finalizarea RISP 2. Acest lucru va fi realizat printr-o combinatie de plati pentru servicii de la beneficiari si din fonduri publice. Dar chiar si cu plata pentru servicii, conform estimarilor noastre, Guvernul va trebui sa ofere cel puțin 0,9 milioane dolari SUA (11,25 milioane lei) pe an pentru a continua programul.

3.16 Finantarea sectorului agricol trebuie stabilizata si marita treptat în baza evaluarii obiective a impactului si calitatii cheltuielilor publice. Modificarile frecvente în bugetul destinat sectorului agrar atât între categorii, cât si în cadrul pachetului general perturbeaza functionarea sectorului. Cheltuielile publice trebuie stabilizate si planificate în mod strategic în cadrul CCTM. Dupa cum a fost mentionat anterior, ele de asemenea ar trebui sa fie rationalizate pentru a evita subventiile risipitoare, în schimbul investitiilor ce îmbunatatesc cresterea în infrastructura agricola si scolarizare în scopul satisfacerii necesitatilor noilor producatori agricoli privati. Odata cu îndeplinirea acestui obiectiv, este necesar ca Guvernul sa ia în considerare la modul serios sporirea cheltuielilor pentru agricultura în vederea egalarii importantei acesteia pentru economie si sa aduca nivelul de finantare în concordanta cu practica altor tari (luând în considerare de sigur, toate formele de sustinere publica, inclusiv proiectele finantate de IFI si scutiri de TVA pentru producatorii agrari). Necesitatile sectorului sunt mari si asteptarile ca donatorii externi sa suplineasca lacunele la nesfârșit nu asigura durabilitate. Totusi, justificarea cerintei pentru marirea alocatiilor publice necesita o constientizare a legaturilor dintre cheltuielile pentru agricultura, o crestere economica mai cuprinzatoare, si reducerea saraciei. Este de asemenea important ca deciziile asupra nivelelor viitoare de finantare publica pentru agricultura sa se bazeze pe o evaluare a calitatii finantarii oferite. În prezent, analiza impactului finantarii publice a agriculturii este împiedicata de o absenta totala a datelor cu privire la costurile si calitatea serviciilor. Monitorizarea îmbunatatita si evaluarea finantarii agriculturii va ajuta la îmbunatatirea calitatii si va asigura sustinerea de care are nevoie sectorul pentru a atinge potentialul sau considerabil.

ANEXA A

NOTE CU PRIVIRE LA DATE SI DEFINITII REFERITOARE LA CHELTUIELILE PUBLICE

Ministerul Agriculturii si Industriei Alimentare (MAIA) si institutiile de resort din subordinea acestuia finanteaza cea mai mare parte a cheltuielilor în agricultura. Adicional, unele fonduri de sprijin din care se distribuie subventiile pentru producatorii agricoli sunt finantate si gestionate în afara bugetului MAIA. Analiza cantitativa a cheltuielilor publice în agricultura ia în considerare:

- ? Toate cheltuielile MAIA si a institutiilor publice de resort în cadrul bugetului de stat,
- ? Cheltuielile legate de fonduri în afara bugetului de stat al MAIA, si
- ? Cheltuielile autoritatilor locale pentru agricultura.

Resursele extra-bugetare ale MAIA si a institutiilor de resort sunt discutate si cuantificate în mod separat. Deoarece acestea sunt în cea mai mare parte platile utilizatorilor, acestea nu sunt incluse în calculele totale ale cheltuielilor publice. Analiza cantitativa de asemenea exclude proiectele straine deoarece cheltuielile lor nu au fost incluse deocamdata (sau au fost incluse doar partial) în bugetul de stat, fiind disponibila doar informatia fragmentata. Totusi, acestea sunt discutate separat, mai mult în baza calitativa, decât în baza cantitativa.

Anularea datoriilor sau/si solicitarea garantiilor guvernamentale reprezinta o alta forma indirecta a cheltuielilor publice în agricultura, care sunt discutate într-o sectiune separata. Avantajele fiscale în sectorul agricol si cel alimentar, cum ar fi taxe de import reduse, si scutiri la plata TVA într-o oarecare masura reprezinta o alta forma de finantare indirecta ce ar putea fi cuantificata. Aceasta finantare are fara îndoiala un impact asupra partii veniturilor bugetului de stat. Totusi, beneficiile oferite de acestea nu pot fi atribuite în mod clar doar sectorului agrar (ex. TVA reprezinta în esenta o taxa asupra consumului intern final si nu asupra productiei desi este colectata de catre producatori si alti intermediari în lantul cererii si distributiei). Mai mult ca atât, asemenea reglementari fiscale în general au mai multe tangente cu politica agricola, decât cu fondurile publice. În timp ce avantajele fiscale si scutirile la plata impozitelor în agricultura sunt o forma indirecta de finantare, alte politici guvernamentale reprezinta o forma indirecta de impozitare (ex. restrictii comerciale). Astfel, nu a fost facuta nici o încercare de a cuantifica balanta costului si beneficiile politicii guvernului în domeniul agriculturii, în general.

Ministerul Agriculturii si Industriei Alimentare (MAIA), Ministerul Finantelor (MF) si Ministerul Economiei (ME) au declarat oficial în mod repetat ca finantarea curenta a agriculturii de la stat va depasi 400 milioane de lei si va ajunge pâna la 700 milioane de lei anual în 2004 si 2005. Aceste cifre le depasesc substantial pe acele prezentate în acest raport. Ele includ mai multe articole – fie cheltuielile guvernamentale curente (ex. amortizarea datoriei) sau venituri ratate (scutiri la plata impozitelor). Acestea nu sunt incluse în acest raport deoarece nu corespund finantarii directe sau indirecte a agriculturii în anul respectiv. În special:

- ? ME estimeaza ca contributia Guvernului la dezvoltarea si finantarea sectorului agricol cifreaza în total la 436 milioane de lei în 2004, iar 480 milioane de lei sunt planificati pentru 2005. Aceasta ar reprezenta circa 6 procente din bugetul consolidat. Totusi, în afara de alocatiile din bugetul de stat al MAIA acesta include alte articole cum ar fi sumele datorate pentru achitarea împrumuturilor anterioare ale IFI pentru agricultura³⁴ si totalul sumelor oferite de IFI în cadrul proiectelor continue,³⁵ inclusiv liniile creditare ce urmeaza a fi recuperate de Guvern.

³⁴ 156,2 milioane de lei în 2004, 120 milioane de lei în 2005

³⁵ 98,6 milioane de lei (inclusiv 64,5 milioane de lei prin CAMPUL pentru implementarea proiectelor BM) în 2004, 137,5 milioane de lei (inclusiv 81,3 milioane de lei prin CAMPUL) în 2005.

- ? MF are o estimare similară, deși mai înaltă decât cea a ME, care se cifrează la 511,8 milioane de lei pentru 2004 și 545,9 milioane planificate pentru 2005. Cea mai mare diferență dintre estimările ME și cele ale MF este că ME a inclus doar o parte a bugetului MAIA, în timp ce MF de asemenea include toate cheltuielile operationale (inclusiv salariul personalului) a diferitor institutii subordonate MAIA și a directiilor agricole raionale. MF de asemenea include și amortizarea unor datorii precedente ale Guvernului ce au rezultat din privatizare.

MAIA a anunțat că Guvernul va aloca 684 milioane lei pentru agricultura în 2005. Cu toate acestea, suma dată include doar 195 milioane lei în calitate de finanțare directă (această sumă corespunde aproximativ sumei totale a alocațiilor bugetare pentru agricultura ale MAIA și autoritatilor locale discutate în acest raport), în timp ce suma rămasă de 489 milioane de lei corespunde scutiților de la taxele vamale (importurile factorilor de producere în agricultura) și impozitului funciar.

ANEXA B

LISTA TABELELOR

- Tabelul 1: Indicatorsi Economici de Baza
- Tabelul 2: Structura valorii brute a productiei agricole
- Tabelul 3: Tendinte în domeniile agrare
- Tabelul 4: Tendinte în producerea culturilor
- Tabelul 5: Domenii agricole si productia agricola pe categorii de întreprindere agricola, 2002
- Tabelul 6: Angajarea în agricultura
- Tabelul 7: Structura aparatului central al Ministerului Agriculturii si Industriei Alimentare (MAIA)
- Tabelul 8: Cadrul bugetului de stat, 2002-2007
- Tabelul 9: Cheltuielile bugetare planificate si cele reale ale autoritatilor locale, 2002-2004
- Tabelul 10: Cheltuielile bugetare planificate ale Ministerului Agriculturii si Industriei Alimentare (MAIA) 1998-2005
- Tabelul 11: Cheltuielile bugetare reale ale Ministerului Agriculturii si Industriei Alimentare (MAIA) 1998-2004
- Tabelul 12: Personalul institutiilor finantate din bugetul MAIA, 1998-2005
- Tabelul 13: Cheltuielile bugetare reale ale institutiilor finantate din bugetul MAIA, 1998-2005
- Tabelul 14: Resursele extra-bugetare ale institutiilor finantate din bugetul MAIA, 1998-2005
- Tabelul 15: Finantarea directa (subventii) a agriculturii, 1998-2005
- Tabelul 16: Cereri eligibile pentru subventionarea plantatiilor de vita-de-vie, 2004
- Tabelul 17: Sumarul cheltuielilor publice în agricultura, 1998-2005

Tabelul 1
Indicatori Economici de Baza

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Produs Intern Brut (PIB) 1/														<i>serii -tiraj</i>	<i>prelim.</i>
PIB (mln. lei) în preturi curente						6,479.7	7,797.6	8,917.0	9,122.1	12,321.6	16,019.6	19,051.5	22,555.9	27,618.9	31,991.7
PIB (mln. lei) în preturi constante (din anul precedent)						4,670.5	6,097.4	7,922.3	8,337.4	8,812.0	12,580.3	16,996.8	20,537.6	24,049.8	29,625.2
Cresterea reala a PIB (în procente)	-2.4%	-16.0%	-29.1%	-1.2%	-30.9%	-1.4%	-5.9%	1.6%	-6.5%	-3.4%	2.1%	6.1%	7.8%	6.6%	7.3%
Deflator de PIB (în procente)						38.7%	27.9%	12.6%	9.4%	39.8%	27.3%	12.1%	9.8%	14.8%	8.0%
Rata de schimb (leu/dolar) 2/															
Media anuala						4.4955	4.6026	4.6232	5.3726	10.5242	12.4334	12.8668	13.5730	13.9426	12.3283
Sfârșitul perioadei						4.4990	4.6500	4.6605	8.3226	11.5902	12.3833	13.0909	13.8220	13.2200	12.4600
Indicele Pretului de Consum (% modificarea anuala) 1/															
Media anuala						30.0%	24.0%	11.9%	7.8%	39.4%	31.2%	9.6%	5.2%	11.6%	
Sfârșitul perioadei						23.8%	15.1%	11.2%	18.3%	43.7%	18.4%	6.3%	4.4%	15.7%	12.5%
Produs Intern Brut (PIB) pe sector 1/														<i>prelim.</i>	<i>prelim.</i>
PIB nominal (mln. lei – preturi curente)						6,479.7	7,797.6	8,917.0	9,122.1	12,321.5	16,019.6	19,051.6	22,555.9	27,296.8	31,991.7
din care:															
Agricultura						1,896.8	2,143.1	2,315.2	2,350.6	3,065.7	4,070.5	4,271.4	4,741.7	5,264.9	5,833.5
Industria						1,618.6	1,798.7	1,803.2	1,521.8	2,093.1	2,611.9	3,564.1	3,900.7	4,864.4	5,230.7
Constructiile						228.2	297.8	421.9	288.6	409.0	432.7	583.5	665.3	905.1	1,313.6
Serviciile						2,000.5	2,586.4	3,124.5	3,557.7	5,430.7	6,907.0	8,354.1	10,381.6	12,321.6	14,975.1
Impozite nete pe bunuri si importuri						735.6	971.6	1,252.2	1,403.4	1,323.0	1,997.5	2,278.5	2,866.6	3,940.8	4,638.9
% din totalul valorii adaugate (PIB):															
Agricultura	30.7%	42.7%	50.9%	32.5%	29.2%	33.0%	31.4%	30.2%	30.5%	27.9%	29.0%	25.5%	24.1%	22.5%	21.3%
Industria						28.2%	26.4%	23.5%	19.7%	19.0%	18.6%	21.2%	19.8%	20.8%	19.1%
Constructiile						4.0%	4.4%	5.5%	3.7%	3.7%	3.1%	3.5%	3.4%	3.9%	4.8%
Serviciile						34.8%	37.9%	40.8%	46.1%	49.4%	49.3%	49.8%	52.7%	52.8%	54.7%
Agricultura cu valoare adaugata 3/															
Constant în 1996 mln. lei		6,871.7	5,778.3	3,797.3	2,293.1	2444.6	2,143.1	2,402.0	2,252.5	2,163.7	2,212.9	2,309.0	2,394.8	2,157.7	2,453.4
Rata anuala de crestere (în procente termeni reali)			-15.9%	-34.3%	-39.6%	6.6%	-12.3%	12.1%	-6.2%	-3.9%	2.3%	4.3%	3.7%	-9.9%	13.7%
Produs Brut 1/															
Produs agricol (mln. Lei – preturi curente)						4,243.0	4,639.0	5,100.0	4,775.0	6,396.0	8,268.0	8,646.0	9,474.0	10,300.0	12,765.9
Rata de crestere anuala (în procente termeni reali)						2.0%	-12.0%	11.0%	-12.0%	-8.0%	-3.3%	6.4%	3.4%	-14.1%	21.7%

1/ Sursa: Departamentul Statistica si Sociologie a Republicii Moldova

2/ Sursa : Banca Nationala a Moldovei

3/ Sursa: baza de date SIMA a Bancii Mondiale (1995-2003) – calculele misiunii (2004) în baza datelor detaliate cu privire la PIB de la Departamentul Statistica si Sociologie a Republicii Moldova

Tabelul 2
Structura valorii brute a productiei agricole

	(procent din total)		
	2000	2001	2002
Producerea culturilor	69	70	70
Dintre care (d/c)			
Cereale	25	32	32
Culturi industriale	11	9	9
d/c Floarea soarelui	5	4	5
Sfecla de zahar	3	3	3
tutun	3	2	1
Cartofi , legume, dovlecei	13	14	13
d/c cartofi	8	8	7
Legume si dovlecei	5	6	6
Fructe si struguri	15	12	14
d/c Fructe si pomusoare	3	4	4
struguri	12	8	10
Culturi pentru furaj si altele	5	3	2
PRODUSE ANIMALIERE	31	30	30
c/c			
Carne	14	13	13
d/c vita	2	2	2
porc	8	7	7
oi si capre	0.3	0.3	0.3
pasari	3	4	4
Lapte	12	12	12
Oua	4	4	4
Lâna	0.1	0.1	0.1
TOTAL PRODUCTIE AGRICOLA	100	100	100

Sursa: "Agricultura Republicii Moldova", 2003 – Departamentul Statistica si Sociologie a Republicii Moldova

Tabelul 3
Tendințe în domeniile agricole

	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
											<i>semi-final</i>	<i>prelim.</i>
Suprafete insamantate ('000 ha)	1,789.8	1,733.1	1,529.6	1,529.7	1,535.8	1,526.9	1,483.7	1,527.3	1,555.1	1,573.8		
Cereale si legume	742.8	745.7	827.2	819.7	950.9	937.4	935.7	987.6	1,076.5	1,071.5		
d/c Grâu de iarna	257.2	286.7	346.4	335.0	355.4	356.2	340.0	369.9	433.9	442.7		
Porumb (pentru graunte)	298.8	258.0	307.0	339.4	431.2	399.5	403.2	441.5	471.3	446.7		
Culturi industriale	338.9	295.3	255.0	300.0	269.6	309.1	320.3	330.4	301.0	331.0		
d/c Floarea soarelui	134.3	134.1	142.9	198.4	174.3	204.3	216.7	227.7	208.4	256.7		
Sfecla de zahar	93.8	81.5	82.2	77.0	70.7	71.5	61.1	62.7	59.5	49.7		
tutun	77.1	32.1	20.0	16.3	17.2	21.8	18.6	23.5	16.9	9.2		
Cartofi , legume, dovlecei	146.5	131.8	125.7	119.3	124.4	117.8	121.8	124.8	114.2	107.7		
d/c cartofii	44.2	41.2	56.2	59.1	61.9	61.9	66.5	65.3	42.7	45.0		
legume (câmp)	86.2	71.1	59.3	51.4	53.6	49.0	47.8	50.2	62.2	54.3		
Culturi pentru furaj	561.6	560.3	321.7	290.7	190.9	162.6	105.9	84.5	63.4	63.6		
Plantatii multianuale ('000 ha)	422.0	434.8	370.3	352.8	339.1	322.3	299.8	285.7	276.5	272.0		
d/c Pomi fructiferi	201.8	233.5	184.5	173.8	165.2	156.3	145.5	136.6	122.0	120.2		
vii	220.2	201.3	185.8	179.0	173.9	166.0	154.3	149.1	154.5	151.8		
Total suprafata cultivata ('000 ha)	2,211.8	2,167.5	1,899.9	1,882.5	1,874.9	1,849.2	1,783.5	1,813.0	1,831.6	1,845.8		
% DIN TOATA SUPRAFATA CULTIVATA:												
Suprafata insamantata	81%	80%	81%	81%	82%	83%	83%	84%	85%	85%		
Cereale si legume	34%	34%	44%	44%	51%	51%	52%	54%	59%	58%		
d/c Grâu de iarna	12%	13%	18%	18%	19%	19%	19%	20%	24%	24%		
porumb (pentru graunte)	14%	12%	16%	18%	23%	22%	23%	24%	26%	24%		
Culturi industriale	15%	14%	13%	16%	14%	17%	18%	18%	16%	18%		
d/c Floarea soarelui	6%	6%	8%	11%	9%	11%	12%	13%	11%	14%		
Sfecla de zahar	4%	4%	4%	4%	4%	4%	3%	3%	3%	3%		
tutun	3%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	0%		
Cartofi, legume, dovlecei	7%	6%	7%	6%	7%	6%	7%	7%	6%	6%		
d/c cartofi	2%	2%	3%	3%	3%	3%	4%	4%	2%	2%		
legume (câmp)	4%	3%	3%	3%	3%	3%	3%	3%	3%	3%		
Culturi pentru furaj	25%	26%	17%	15%	10%	9%	6%	5%	3%	3%		
Plantatii multianuale	19%	20%	19%	19%	18%	17%	17%	16%	15%	15%		
d/c Pomi fructiferi	9%	11%	10%	9%	9%	8%	8%	8%	7%	7%		
vii	10%	9%	10%	10%	9%	9%	9%	8%	8%	8%		
Total suprafata cultivata	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%		

** Nota: Datele includ Tansnistria pâna în 1993, datele ulterioare nu sunt disponibile

Sursa: "Agricultura Republicii Moldova", 2003–Departamentul Statistica si Sociologie a Republicii Moldova

Tabelul 4
Tendințe în producerea culturilor

	** 1985	** 1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003 <i>semi-final</i>	2004 <i>prelim.</i>
Culturi anuale ('000 tone)												
Cereale si legume												
d/c Grâu de iarna	781.5	1,129.0	1,126.4	673.7	1,152.6	951.9	797.8	725.0	1,180.8	1,113.1		
porumb (pentru graunte)	1,106.9	885.5	908.2	988.6	1,717.0	1,239.0	1,140.3	1,031.2	1,117.6	1,193.6		
Culturi industriale												
d/c Floarea soarelui	243.6	232.3	182.1	248.5	151.7	173.6	258.1	268.6	254.5	317.5		
Sfecla de zahar	2,364.8	2,149.8	1,733.2	1,587.5	1,562.9	1,292.5	926.7	943.5	1,085.0	1,129.4		
tutun	121.4	66.2	27.0	19.5	23.6	24.5	22.4	25.3	16.1	11.8		
Porumb, legume, dovlecei												
d/c cartofi	408.3	295.3	383.0	343.4	391.2	371.9	329.5	330.0	384.8	325.2		
legume (câmp)	1,252.6	1,161.1	465.0	300.3	334.4	472.1	463.5	349.9	442.7	390.0		
Plantatii multianuale ('000 tone)												
d/c fructe si pomusoare	999.3	901.1	528.2	521.3	946.6	367.2	136.3	255.4	317.1	327.1		
struguri	654.4	939.7	852.2	767.3	300.8	342.7	464.9	703.8	505.0	641.2		

** Nota: Datele includ Transnistria până în 1993, datele ulterioare nu sunt disponibile

Sursa: "Agricultura Republicii Moldova", 2003 – Departamentul Statistica si Sociologie a Republicii Moldova

Tabelul 5
Domeniile agricole si productia agricola pe categorii de întreprinderi agricole, 2002

	total	întreprinderi agricole	gospodariil individuale (taranesti)	loturi	întreprinderi agricole	gospodariil individuale (taranesti)	loturi
Suprafete însamântate ('000 ha)	1,573.9	693.5	604.7	275.7	88%	83%	83%
Cereale si legume	1,071.6	454.3	430.9	186.4	58%	59%	56%
d/c Grâu de iarna	442.7	270.8	169.7	2.2	34%	23%	1%
porumb (pentru graunte)	446.7	83.9	202.3	160.5	11%	28%	48%
Culturi industriale	331.0	184.2	135.7	11.1	23%	19%	3%
d/c Floarea soarelui	256.7	133.0	113.8	9.9	17%	16%	3%
Sfecla de zahar	49.7	34.5	14.5	0.7	4%	2%	0%
tutun	9.3	6.5	2.8		1%	0%	0%
Cartofi, legume, dovlecei	107.7	13.9	21.9	71.9	2%	3%	22%
Culturi pentru furaj	63.6	41.1	16.2	6.3	5%	2%	2%
Plantatii multianuale ('000 ha)	272.0	94.5	121.3	56.2	12%	17%	17%
d/c Pomi fructiferi	120.2	48.5	57.7	14.0	6%	8%	4%
vii	151.8	46.0	63.6	42.2	6%	9%	13%
Total suprafata cultivata ('000 ha)	1,845.9	788.0	726.0	331.9	100%	100%	100%

Valoarea bruta a productiei agricole (milioane lei – preturi curente):

	total	întreprinderi	Gospodarii agr. indiv. si gospodarii casnice		
Producerea culturilor	6,298.0	2,333.0	3,965.0		
Produse animaliere	2,870.0	346.0	2,524.0		
Total culturi si produse animaliere	9,168.0	2,679.0	6,489.0		
Ponderea în totalul suprafetei cultivate	100%	43%	57%	Gospod. Indiv. 39%	Loturi d.p.l. casa 18%
Ponderea în producerea culturilor	100%	37%	63%		
Ponderea în produsele animaliere	100%	12%	88%		
Ponderea în totalul productiei agricole	100%	29%	71%		

Sursa: "Agricultura Republicii Moldova", 2003 - Departamentul Statistica si Sociologie a Republicii Moldova

Tabelul 6
Angajarea în agricultura

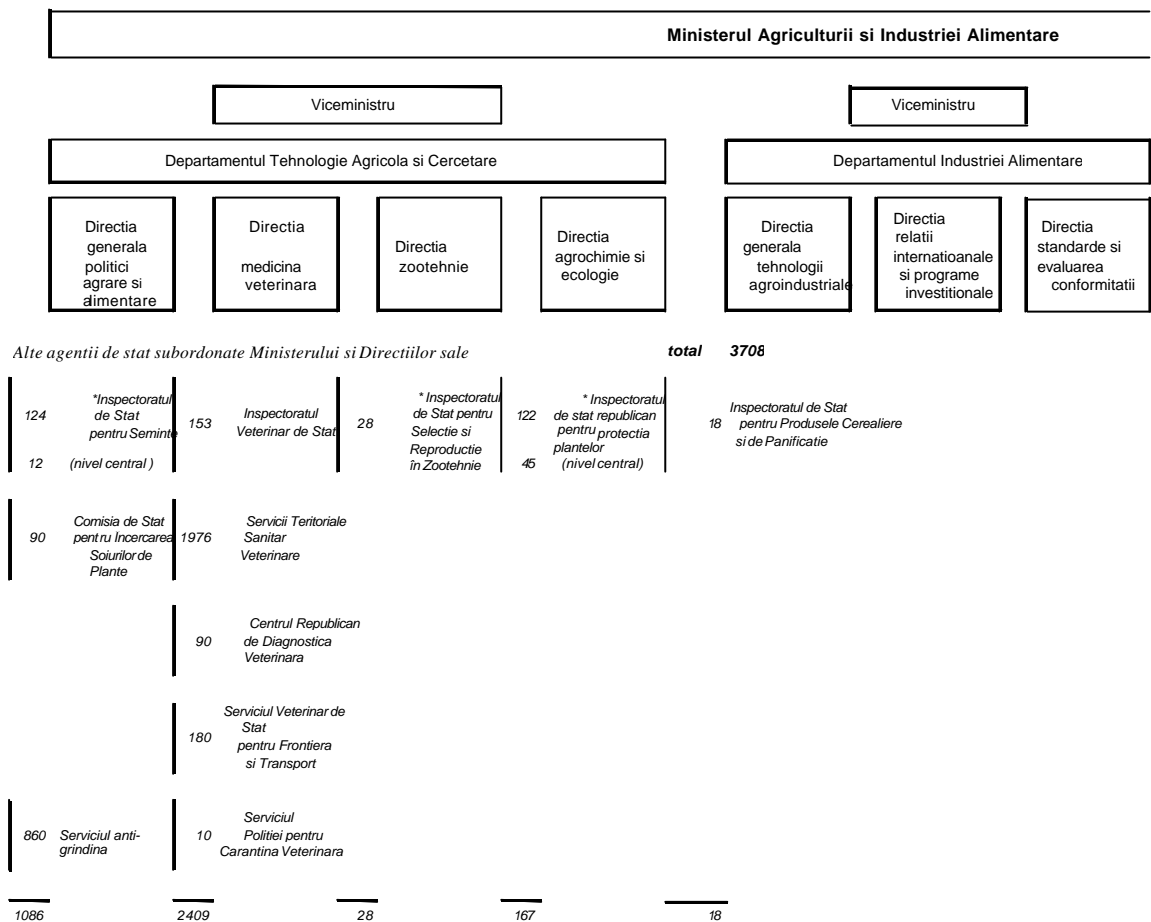
	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
											<i>semi-final</i>	<i>prelim.</i>
Total angajare pe economie ('000 persoane)	2,080	2,071	1,673	1,660	1,646	1,642	1,495	1,515	1,499	1,505		
d/c agricultura, producerea. vinului si silvicultura	757	678	771	710	683	749	730	765	763	745		
industrie	432	456	199	195	191	182	160	161	165	171		
constructii	147	172	68	55	52	58	44	44	43	46		
comert	152	148	164	256	258	190	135	146	145	155		
Transport si comunicatii	145	112	69	66	72	77	70	64	64	62		
Alte ramuri	447	505	402	378	390	386	356	335	319	326		
(ca procent)	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
d/c silvicultura	36.4%	32.7%	46.1%	42.8%	41.5%	45.6%	48.8%	50.5%	50.9%	49.5%	43.0%	40.5%
industrie	20.8%	22.0%	11.9%	11.7%	11.6%	11.1%	10.7%	10.6%	11.0%	11.4%	12.1%	12.3%
constructii	7.1%	8.3%	4.1%	3.3%	3.2%	3.5%	2.9%	2.9%	2.9%	3.1%		
comert	7.3%	7.1%	9.8%	15.4%	15.7%	11.6%	9.0%	9.6%	9.7%	10.3%	44.9%	47.2%
Transport si comunicatii	7.0%	5.4%	4.1%	4.0%	4.4%	4.7%	4.7%	4.2%	4.3%	4.1%		
Alte ramuri	21.5%	24.4%	24.0%	22.8%	23.7%	23.5%	23.8%	22.1%	21.3%	21.7%		

Sursa: "Agricultura Republicii Moldova", 2003 - Departamentul Statistica si Sociologie a Republicii Moldova

Tabelu 7

Structura aparatului central al Ministerului Agriculturii si Industriei Alimentare (MAIA)

(din februarie 2005, ultima modificare a fost efectuata in aprilie 2004)

1/ Personalul indicat cu * este angajat in diferite unitati teritoriale. Ceilalti sunt angajati la nivelul central.

Tabelul 8
Cadrul bugetului de stat, 2002-2007

(milioane lei – preturi curente)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
			<i>estimat</i>	<i>prognozat</i>	<i>prognozat</i>	<i>prognozat</i>
Total venituri	7,432	9,480	11,054	12,434	13,427	14,536
Bugetul consolidat	5,788	7,488	8,325	9,173	9,765	10,495
Bugetul de stat	4,075	5,403	6,733	7,347	7,845	8,386
Bugetele autoritatilor locale	1,713	2,085	1,592	1,826	1,920	2,109
Bugetul de Stat pentru Asigurari Sociale	1,644	1,990	2,310	2,828	3,213	3,588
Fonduri pentru asigurarea medicala obligatorie	0	2	419	433	449	453
Total cheltuieli	7,649	9,215	11,157	12,705	13,579	14,692
Bugetul consolidat	5,801	6,934	7,321	8,104	8,399	8,992
Bugetul de stat	3,490	4,249	5,141	5,845	5,988	6,436
Bugetele autoritatilor locale	2,311	2,685	2,180	2,259	2,411	2,556
Bugetul de Stat pentru Asigurari Sociale	1,848	2,268	2,765	3,298	3,739	4,143
Fonduri pentru asigurarea medicala obligatorie	0	13	1,071	1,303	1,441	1,557
Bilantul	-217	265	-103	-271	-152	-156
% din PIB						
Total venituri	32.9%	34.7%	36.1%	35.6%	34.6%	34.0%
Bugetul consolidat	25.7%	27.4%	27.2%	26.3%	25.2%	24.5%
Bugetul de stat	18.1%	19.8%	22.0%	21.1%	20.2%	19.6%
Bugetele autoritatilor locale	7.6%	7.6%	5.2%	5.2%	4.9%	4.9%
Bugetul de Stat pentru Asigurari Sociale	7.3%	7.3%	7.5%	8.1%	8.3%	8.4%
Fonduri pentru asigurarea medicala obligatorie	0.0%	0.0%	1.4%	1.2%	1.2%	1.1%
Total cheltuieli	33.9%	33.8%	36.5%	36.4%	35.0%	34.3%
Bugetul consolidat	25.7%	25.4%	23.9%	23.2%	21.6%	21.0%
Bugetul de stat	15.5%	15.6%	16.8%	16.7%	15.4%	15.0%
Bugetele autoritatilor locale	10.2%	9.8%	7.1%	6.5%	6.2%	6.0%
Bugetul de Stat pentru Asigurari Sociale	8.2%	8.3%	9.0%	9.4%	9.6%	9.7%
Fonduri pentru asigurarea medicala obligatorie	0.0%	0.0%	3.5%	3.7%	3.7%	3.6%
Bilantul	-1.0%	1.0%	-0.3%	-0.8%	-0.4%	-0.4%
<i>PIB nominal</i>	22,556	27,297	30,600	34,900	38,800	42,800

Sursa:

Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu (2005-2007), Guvernul Moldovei, 2004

Tabelul 9**Cheltuielile bugetare planificate si cele reale ale autoritatilor locale. 2000 - 2004**

	(lei)					
	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Cheltuieli planificate, total	1,367,799	1,896,835	2,342,878	2,718,168	2,906,559	
d/c Agricultura 1/	20,069	25,418	30,583	42,680	50,759	
d/c Directia Agricola raionala 2/ incl. fondul total de salarii	6,216 3,692	6,688 3,782	8,228 5,363	6,794 4,952	10,197 4,358	
Serviciul Teritorial Veterinar si Sanitar 3/	13,852	18,730	22,356	35,886	40,562	
Cheltuieli reale, total	1,387,984	1,797,452	2,436,957	2,788,624	2,872,113	
d/c Agricultura 1/	19,134	22,652	29,664	28,143	50,240	
d/c Directia Agricola raionala 2/ incl. fondul total de salarii	5,774 3,677	6,881 4,382	7,235 4,976	7,739 5,266		
Serviciul Teritorial Veterinar si Sanitar 3/	13,359	15,771	22,428	20,404		

1/ Include Directiile Agricole raionale (sau Judete pâna în 2002) si Serviciul Teritorial Veterinar si Sanitar

2/ Judet pâna în 2002, Raion din 2003

3/ Estimare calculata prin diferenta

Sursa: Datele Ministerului Finantelor (MF)

Tabelul 10**Cheltuiile bugetare planificate ale Ministerului Agriculturii si Industriei Alimentare (MAIA), 1998-2005**

	(mii lei)							
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Educatie	15,571	11,722	13,481	16,340	18,793	24,581	27,404	30,095
educatie, rezerva				7				
Stiinta (cercetare)	5,500	6,028	5,635	5,508	6,720	7,364	7,627	13,149
Cheltuieli operationale:	11,023	8,426	12,166	17,004	22,189	34,358	39,912	42,050
Ajutor unitar în caz de incendiu								
Statia de control a bolilor la animale (Vulcanesti)	335	250	15					
Centrul Republican de Diagnostica Veterinara	310	303	337	447	493	518	3,130	685
Masuri antiepidemice	1,630	2,088	2,105	2,630	3,100	5,217	5,100	5,100
Serviciul Sanitar Veterinar de Stat pentru Frontiera si Transport	320	120	20	194	197	50		
Inspectoratul de stat republican pentru protectia plantelor	1,450	1,053	1,900	2,268	2,832	2,990	3,978	3,396
Masuri pentru protectia plantelor împotriva daunatorilor	50	100	63	124	200	300	406	400
Inspectoratul de Stat pentru seminte	143	168	1,500	1,731	2,769	2,850	3,100	3,177
Comisia de stat pentru încercarea Soiurilor de Plante	345	250	300	395	443	404	701	717
Inspectoratul de stat pentru Selectia si Reproductie în Zootehnie	170	103	500	595	916	920	595	813
Centrul National pentru controlul substantelor radioactive	20	20	30	51	54	55	65	66
Statia de stat pentru încercarea masinilor		50	8					
Publicitate si concursuri în domeniul agricol	50	50	144	100	156	170	200	200
Organe de stat pentru supravegherea tehnica	175	20						
Inspectoratul de Stat pentru Produsele Cerealiere si de Panificatie	25	20	20	80	132	45	50	52
Inspectoratul de Stat pentru supravegherea produselor alcoolice	70	78	136	129	178	180		
Serviciul anti-grindina	3,830	2,691	2,661	4,123	4,479	8,706	10,916	9,182
Elaborarea cadastrului pentru plantatiile multianuale	250							
Alte institutii si activitati legate de agricultura		90	397	560	1,100	914	43	750
Masuri pentru crearea livezilor					500	775	810	810
Masuri pentru sustinerea cresterii animalelor de prasila	1,850	917	300	1,070	1,300	7,000	7,200	8,000
Masuri pentru sustinerea cresterii animalelor de prasila, rezerve			250					
Alte cheltuieli				500				
Inspectoratul Veterinar de Stat		55	1,480	2,007	3,340	3,265	3,618	3,702
Subventii pentru asigurarea riscurilor în agricultura								5,000
Sprijinul agriculturii :	43,528	75,460	109,030	40,200	21,300	30,130	31,000	60,000
Masuri pentru dezvoltarea agriculturii	37,500			10,000	10,000			
Sustinerea de stat a producatorilor si antreprenorilor "pentru seminte si porumb"			3,420					
Investitii în mijloace de productie	2,628	460	610	200	175	130		
Fondul pentru sustinerea sectorului agrar (producatori si antreprenori)			90,000	30,000	11,125	30,000	31,000	60,000
Sustinerea de stat a întreprinderilor agricole "pentru sustinerea gospodariilor taranesti"	3,400	75,000	15,000					

Gospodaria Apelor (si altele):	15,818	11,100	15,900	11,900	21,828	22,850	20,745	27,206
Exploatarea sistemelor de irigare	9,318	8,989	9,285	9,500	10,545	11,745	12,745	10,545
Energia electrica utilizata pentru exploatarea sistemelor de irigare	4,300		4,000		7,350	8,800	6,000	7,000
Achizitionarea mijloacelor fixe								7,620
Investitii de capital in constructia obiectelor pentru servicii comunale								41
Institutul de Proiectare a Sistemelor de Gospodarie a Apelor "Acvaproiect"	2,200	2,111	2,615	2,400	3,885	2,000	2,000	2,000
Alte institutii si actiuni pentru asigurare si asistenta sociala					48			
Alte servicii legate de activitatea economica						305		
Administratia cen trala a ministerului:	2,507	2,828	3,056	3,339	3,633	3,568	4,003	2,751
Administratia (cadre)	2,507	2,828	2,984	3,277	3,625	3,568	3,773	2,341
Administratia (cadre), rezerva			72	62	8	1		
Autoritati administrative din cadrul ministerului							230	410
TOTAL MAIA	93,947	115,563	159,267	94,297	94,463	122,851	130,690	175,251
Educatie (universitatea agrara, scoli, etc.)	15,571	11,722	13,481	16,347	18,793	24,581	27,404	30,095
Cercetare	5,500	6,028	5,635	5,508	6,720	7,364	7,627	13,149
Alte servicii publice:	11,023	8,426	12,166	17,004	22,189	34,358	39,912	42,050
Servicii veterinare 1/	2,595	2,816	3,957	5,278	7,130	9,050	11,848	9,487
Cresterea animalelor 2/	2,020	1,020	1,050	1,665	2,216	7,920	7,795	8,813
Protectia plantelor 3/	1,500	1,153	1,963	2,392	3,032	3,290	4,384	3,796
Încercarea semintelor si soiurilor de plante 4/	488	418	1,800	2,126	3,212	3,254	3,800	3,894
Serviciu anti-grindina	3,830	2,691	2,661	4,123	4,479	8,706	10,916	9,182
Altele	590	328	735	1,420	2,120	2,139	1,168	6,878
Sustinerea agriculturii (subventii)	43,528	75,460	109,030	40,200	21,300	30,130	31,000	60,000
Gopodaria apelor	15,818	11,100	15,900	11,900	21,828	22,850	20,745	27,206
Aparatul central al Ministerului	2,507	2,828	3,056	3,339	3,633	3,568	4,003	2,751
TOTAL MAIA	93,947	115,563	159,267	94,297	94,463	122,851	130,690	175,251

Educatie (universitatea agrara, scoli, etc.)	17%	10%	8%	17%	20%	20%	21%	17%
Cercetare	6%	5%	4%	6%	7%	6%	6%	8%
Alte servicii publice:	12%	7%	8%	18%	23%	28%	31%	24%
Servicii veterinare 1/	3%	2%	2%	6%	8%	7%	9%	5%
Cresterea animalelor 2/	2%	1%	1%	2%	2%	6%	6%	5%
Protectia plantelor 3/	2%	1%	1%	3%	3%	3%	3%	2%
Încercarea semintelor si soiurilor de plante 4/	1%	0%	1%	2%	3%	3%	3%	2%
Serviciu anti-grindina	4%	2%	2%	4%	5%	7%	8%	5%
Altele	1%	0%	0%	2%	2%	2%	1%	4%
Sustinerea agriculturii (subventii)	46%	65%	68%	43%	23%	25%	24%	34%
Gospodarirea apelor	17%	10%	10%	13%	23%	19%	16%	16%
Aparatul central al Ministerului	3%	2%	2%	4%	4%	3%	3%	2%
TOTAL MAIA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

- 1/ Include:
Statia de control a bolilor la animale (Vulcanesti)
Centrul Republican de Diagnostica Veterinara
Masuri antiiepizootice
Serviciul Sanitar Veterinar de Stat pentru Frontiera si Transport
Inspectoratul Veterinar de Stat
- 2/ Include:
Inspectoratul de Stat pentru Selectie si Reproductie în Zootehnie
Masuri pentru sustinerea cresterii animalelor de prasila
Masuri pentru sustinerea cresterii animalelor de prasila, rezerve
- 3/ Include:
Inspectoratul de stat republican pentru protectia plantelor
Protectia plantelor împotriva daunatorilor
- 4/ Include:
Inspectoratul de stat pentru seminte
Comisia de stat pentru Încercarea Soiurilor de Plante

Sursa: Date de la MAIA (Directia Finante si Contabilitate)

Table 11
Cheltuielile bugetare reale ale Ministerului Agriculturii si Industriei Alimentare (MAIA), 1998-2004

	(MDL thousand)							
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Educatie	12,977	11,455	13,313	14,806	18,403	23,980	26,748	
Educatie, rezerva								
Stiinta (cercetare)	6,540	6,028	5,618	5,322	6,709	7,360	7,563	
Cheltuieli operationale	10,212	8,393	11,180	14,709	20,672	33,878	39,476	
Ajutor unitar în caz de incendiu					48			
Statia de control a bolilor la animale (Vulcanesti)	297	250	15					
Centrul Republican de Diagnostica Veterinara	302	303	337	447	493	518	3,109	
Masuri antiepidemice	1,396	2,088	1,513	2,004	3,048	5,216	5,100	
Serviciul Sanitar Veterinar de Stat pentru Frontiera si Transport	293	120	20	194	197	50		
Inspectoratul de stat republican pentru protectia plantelor	1,233	1,053	1,890	2,242	2,824	2,981	3,966	
Masuri pentru protectia plantelor împotriva daunatorilor		100	63	124	200	298	406	
Inspectoratul de stat pentru seminte	141	167	1,427	1,671	2,459	2,708	3,043	
Comisia de stat pentru încercarea Soiurilor de Plante	324	250	300	391	443	404	701	
Inspectoratul de stat pentru selectia si cresterea animalelor	147	102	334	555	915	842	529	
Centrul National pentru verificarea substantelor radioactive	14	20	29	51	54	52	65	
Statia de Stat pentru încercarea masinilor		38	8					
Publicitate si concursuri în domeniul agricol		46	73	100	88	128	97	
Organele de supraveghere tehnica de stat	114	20						
Inspectoratul de Stat pentru Produsele Cerealiere si de Panificatie	17	18	20	80	107	44	50	
Inspectoratul de Stat pentru supravegherea produselor alcoolice	65	78	136	115	154	171		
Serviciul anti-grindina	3,822	2,691	2,615	3,204	4,475	8,704	10,910	
Elaborarea cadastrului plantatiilor multianuale	214							
Alte institutii si activitati în agricultura		90	396	50	440	914	43	
Masuri pentru crearea livezilor								
Masuri pentru sustinerea cresterii animalelor de prasila	1,833	917	300	1,070	1,056	7,000	7,200	
Masuri pentru sustinerea cresterii animalelor de prasila, rezerve			250					
Alte cheltuieli				500	500	775	810	
Inspectoratul Veterinar de Stat		43	1,454	1,913	3,170	3,074	3,448	
Subventii pentru asigurarea riscurilor în agricultura								
Srijinul agriculturii :	38,173	76,161	106,145	1,484	15,959	30,079	30,243	
Masuri pentru dezvoltarea agriculturii	32,495		1,000	1,000	4,662			
Sustinerea de stat a producatorilor si antreprenorilor "pentru seminte si porumb"			3,420					
Investitii în mijloace de productie	2,311	1,161	267	60	175	130		
Fondul pentru sustinerea sectorului agrar (producatori si antreprenori)		75,000	90,000		11,122	29,949	30,243	
Sustinerea de stat a întreprinderilor colectoare a laptelui (compensatii pentru lapte)	3,367		11,457	424				

Gospodaria apelor (si altele):	13,486	9,726	13,639	9,217	16,038	21,594	20,363
Exploatarea sistemelor de irigare	6,986	7,615	7,717	7,260	7,482	11,109	12,745
Energia electrica utilizata pentru exploatarea sistemelor de irigare	4,300		3,307		4,671	8,485	5,618
Achzitionarea mijloacelor fixe							
Investitii de capital in constructia obiectelor pentru servicii comunale							
Institutul de Proiectare a Sistemelor de Gospodarie a Apelor "Acvaproiect"	2,200	2,111	2,614	1,957	3,885	2,000	2,000
Alte institutii si actiuni pentru asigurare si asistenta sociala							
Alte servicii legate de activitatea economica							
Administratia centrala a ministerului:	2,384	2,826	2,995	3,234	3,534	3,464	3,855
Administratia (cadre)	2,371	2,781	2,924	3,234	3,534	3,464	3,676
Administratia (cadre), rezerva	13	45	72				
Autoritati administrative din cadrul ministerului							179
TOTAL MAIA	83,772	114,588	152,889	48,771	81,315	120,354	128,248
Educatie (universitatea agrara, scoli etc.)	12,977	11,455	13,313	14,806	18,403	23,980	26,748
Cercetare	6,540	6,028	5,618	5,322	6,709	7,360	7,563
Alte servicii publice:	10,212	8,393	11,180	14,709	20,672	33,878	39,476
Servicii veterinare 1/	2,288	2,804	3,338	4,558	6,908	8,858	11,658
Cresterea animalelor 2/	1,980	1,019	884	1,625	1,971	7,842	7,729
Protectia plantelor 3/	1,233	1,153	1,953	2,366	3,024	3,279	4,372
Încercarea semintelor si soiurilor de plante 4/	465	417	1,727	2,061	2,902	3,112	3,743
Serviciu anti-grindina	3,822	2,691	2,615	3,204	4,475	8,704	10,910
Altele	424	309	661	895	1,392	2,083	1,065
Sustinerea agriculturii (subventii)	38,173	76,161	106,145	1,484	15,959	30,079	30,243
Gospodaria apelor	13,486	9,726	13,639	9,217	16,038	21,594	20,363
Aparatul central al Ministerului	2,384	2,826	2,995	3,234	3,534	3,464	3,855
TOTAL MAIA	83,772	114,588	152,889	48,771	81,315	120,354	128,248

Educatie (universitatea agrara, scoli etc.)	15%	10%	9%	30%	23%	20%	21%
Cercetare	8%	5%	4%	11%	8%	6%	6%
Alte servicii publice:	12%	7%	7%	30%	25%	28%	31%
Servicii veterinare 1/	3%	2%	2%	9%	8%	7%	9%
Cresterea animalelor 2/	2%	1%	1%	3%	2%	7%	6%
Protectia plantelor 3/	1%	1%	1%	5%	4%	3%	3%
Încercarea semintelor si soiurilor de plante 4/	1%	0%	1%	4%	4%	3%	3%
Serviciu anti-grindina	5%	2%	2%	7%	6%	7%	9%
Altele	1%	0%	0%	2%	2%	2%	1%
Sustinerea agriculturii (subventii)	46%	66%	69%	3%	20%	25%	24%
Gospodarirea apelor	16%	8%	9%	19%	20%	18%	16%
Aparatul central al Ministerului	3%	2%	2%	7%	4%	3%	3%
TOTAL MAIA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

- 1/ Include:
Statia de control a bolilor la animale (Vulcanesti)
Centrul Republican de Diagnostica Veterinara
Masuri antiepidemice
Serviciul Sanitar Veterinar de Stat pentru Frontiera si Transport
Inspectoratul Veterinar de Stat
- 2/ Include:
Inspectoratul de stat pentru selectia si cresterea animalelor
Masuri pentru sustinerea cresterii animalelor de prasila
Masuri pentru sustinerea cresterii animalelor de prasila, rezerve
- 3/ Include:
Inspectoratul de stat republican pentru protectia plantelor
Masuri pentru protectia plantelor împotriva daunatorilor
- 4/ Include:
Inspectoratul de Stat pentru seminte
Comisia de Stat pentru Încercarea Soiurilor de Plante

Sursa: Date de la MAIA (Directia Finante si Contabilitate)

Tabelul 12
Personalul institutiilor finantate din bugetul MAIA , 1998-2005

(Number of personnel)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 <i>plan</i>
Educatie 1/	2,286	2,199	2,091	2,035	1,791	1,800	1,778	1,780
Stiinta (cercetare)								
Organizatii ce raporteaza MAIA (finantate din Bugetul de Stat):	1,969	1,914	1,967	1,335	2,103	1,865	1,705	1,525
Statia de control a bolilor la animale (Vulcanesti)	73	73						
Centrul Republican de Diagnostica Veterinara	123	103	75	89	90	90	90	90
Serviciul Sanitar Veterinar de Stat pentru Frontiera si Transport	117	120	127	127	180	179	180	
Inspectoratul de stat republicain pentru protectia plantelor	365	319	245	235	226	215	150	150
Inspectoratul de Stat pentru seminte	25	127	129	129	129	136	136	136
Comisia de Stat pentru Incercarea Soiurilor de Plante	80	80	91	91	91	90	90	90
Inspectoratul de stat pentru selectia si cresterea animalelor	35	38	39	39	42	43	28	28
Centrul national pentru controlul substantelor radioactive	6	6	6	6	6	6		
Statia de stat pentru încercarea masinilor								
Inspectoratul de Stat pentru Produsele Cerealiere si de Panificatie	18	18	18	18	18	18	18	18
Inspectoratul de stat pentru supravegherea produselor alcoolice	8	8	8	8	8	8		
Serviciul anti-grindina	1,119	1,022	1,009	374	1,094	860	860	860
Inspectoratul Veterinar de Stat			220	220	220	220	153	153
Aparatul central al Ministerului:	206	166	165	194	194	178	178	95
Personalul central al ministerului	206	166	165	181	181	166	166	83
Departamentul-Agroindustrial "Modova-Tutun" (Directia tutunului)								
Întreprinderea de stat AT Prolin (întreprindere de crestere a animalelor)				13	13	12	12	12
TOTAL MAIA	4,460	4,279	4,223	3,564	4,088	3,843	3,661	3,400

1/ Include urmatoarele institutii:

- 1 Insititutul pentru Protectia Plantelor (Chisinau)
- 1 Institutul de economie si perfectionare în domeniul agroalimentar (Chisinau)
- 1 Universitatea Agrara de Stat (Chisinau)
- 8-10 Colegii agricole (diferite localitati)

Sursa: Date de la MAIA (Directia Finante si Contabilitate)

Tabelul 13
Cheltuielile bugetare reale ale institutiilor finantate din bugetul MAIA 1998-2005

(mii lei)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Total cheltuieli bugetare								<i>plan</i>
Educatie 1/	11,451	11,729	13,825	12,848	15,651	20,421	21,800	27,425
Stiinta (cercetare)								
Cheltuieli operatioanle:	6,667	5,133	8,585	10,860	15,292	19,547	25,820	21,790
Statia de control a bolilor la animale (Vulcanesti)	297	250	15					
Centrul Republican de Diagnostica Veterinara	302	303	337	447	493	518	3,109	685
Serviciul Sanitar Veterinar de Stat pentru Frontiera si Transport	293	120	20	194	197	50		
Inspectoratul de stat republican pentru protectia plantelor	1,233	1,053	1,890	2,242	2,824	2,981	3,966	3,396
Inspectoratul de Stat pentru seminte	141	167	1,427	1,671	2,459	2,708	3,043	3,177
Comisia de Stat pentru Încercarea Soiurilor de Plante	324	250	300	391	443	404	701	717
Inspectoratul de stat pentru Selectie si Reproductie în Zootehnie	147	102	334	555	915	842	529	813
Centrul national pentru controlul substantelor radioactive	14	20	29	51	54	52	65	66
Statia de stat pentru încercarea masinilor		38	8					
Inspectoratul de Stat pentru Produsele Cerealiere si de Panificatie	17	18	20	80	107	44	50	52
Inspectoratul de stat pentru supravegherea produselor alcoolice	78	78	136	115	154	171		
Serviciul anti-grindina	3,822	2,691	2,615	3,204	4,475	8,704	10,910	9,182
Inspectoratul Veterinar de Stat		43	1,454	1,913	3,170	3,074	3,448	3,702
Aparatul central al ministerului:	2,384	2,826	2,995	3,304	3,584	3,704	4,105	3,001
Personalul central al ministerului	2,384	2,826	2,995	3,234	3,534	3,464	3,676	2,341
Departametul-Agroindustrial "Modova-Tutun" (Directia tutunului)							179	410
Intreprinderea de stat AT Prolin (intreprindere de crestere a animalelor)				70	50	240	250	250
TOTAL MAIAI	20,502	19,688	25,405	27,012	34,527	43,672	51,725	52,216
d/c FONDUL DE SALARII								
Educatie 1/	3,764	4,998	5,037	6,095	6,915	9,412	10,446	13,373
Stiinta (cercetare)								

Cheltuieli operationale:	5,402	5,400	9,019	10,506	15,036	13,876	14,911	16,060
Statia de control a bolilor la animale (Vulcanesti)								
Centrul Republican de Diagnostica Veterinara	403	392	459	592	849	990	1,366	1,483
Serviciul Sanitar Veterinar de Stat pentru Frontiera si Transport	976	1,213	1,143	1,315	1,644	2,631		
Inspectoratul de stat republican pentru protectia plantelor	1,178	1,034	1,621	2,123	2,714		2,654	2,714
Inspectoratul de Stat pentru seminte	139	332	1,252	1,563	2,306	2,229	2,732	2,973
Comisia de Stat penstru Încercarea Soiurilor de Plante	398	395	384	680	781	1,040	1,141	1,745
Inspectoratul de Stat pentru Selectie si Reproductie în Zootehnie	101	54	226	357	766	691	414	465
Centrul national pentru controlul substantelor radioactive	14	20	23	47	50			
Statia de stat pentru încercarea masinilor								
Inspectoratul de Stat pentru Produsele Cerealiere si de Panificatie	208	310	282	559	263	288	293	295
Inspectoratul de stat pentru supravegherea produselor alcoolice	40	53	60	76	125	128		
Serviciul anti-grindina	1,945	1,555	2,306	1,469	2,370	2,816	3,788	3,772
Inspectoratul Veterinar de Stat		43	1,263	1,727	3,170	3,063	2,524	2,615
Aparatul central al ministerului:	1,321	2,274	2,350	2,332	2,598	2,574		1,742
Personalul central al ministerului	1,321	2,274	2,350	2,332	2,598	2,574		1,742
Departamentul-Agroindustrial "Modova-Tutun" (Directia tutunului)								
Întreprinderea de stat AT Prolin (întreprindere de crestere a animalelor)								
TOTAL MAIA	10,486	12,673	16,406	18,933	24,549	25,862	25,358	31,175
FONDUL DE SALARII % DIN BUDGETUL TOTAL								
Educatie 1/	33%	43%	36%	47%	44%	46%	48%	49%
Stiinta (cercetare)								
Cheltuieli operatioanale :	81%	105%	105%	97%	98%	71%	58%	74%
Statia de control a bolilor la animale (Vulcanesti)	0%	0%	0%					
Centrul Republican de Diagnostica Veterinara	134%	129%	136%	132%	172%	191%	44%	216%
Serviciul Sanitar Veterinar de Stat pentru Frontiera si Transport	333%	1010%	5717%	678%	835%	5262%		

Inspectoratul de stat republican pentru protectia plantelor	96%	98%	86%	95%	96%	0%	67%	80%
Inspectoratul de Stat pentru seminte	98%	198%	88%	94%	94%	82%	90%	94%
Comisia de Stat pentru Incercarea Soiurilor de Plante	123%	158%	128%	174%	176%	257%	163%	243%
Inspectoratul de Stat pentru Selectie si Reproductie în Zootehnie	69%	53%	68%	64%	84%	82%	78%	57%
Centrul national pentru controlul substantelor radioactive	100%	100%	79%	92%	92%	0%	0%	0%
Statia de stat pentru încercarea masinilor		0%	0%					
Inspectoratul de Stat pentru Produsele Cerealiere si de Panificatie	1246%	1701%	1419%	701%	245%	653%	587%	567%
Inspectoratul de stat pentru supravegherea produselor alcoolice	52%	68%	44%	66%	82%	75%		
Serviciul anti-grindina	51%	58%	88%	46%	53%	32%	35%	41%
Inspectoratul Veterinar de Stat		100%	87%	90%	100%	100%	73%	71%
Aparatul central al ministerului:	55%	80%	78%	71%	72%	69%		58%
Personalul central al ministerului	55%	80%	78%	72%	74%	74%		74%
Departamentul-Agroindustrial "Modova-Tutun" (Directia tutunului)								0%
Intreprinderea de stat AT Prolin (intreprindere de crestere a animalelor)				0%	0%	0%		0%
TOTAL MAIA	51%	64%	65%	70%	71%	59%		60%

- 1/ Include urmatoarele institutii:
: 1 Institutul pentru protectia plantelor (Chisinau)
1 Institutul de economie si perfectionare în domeniul agroalimentar (Chisinau)
1 Universitatea Agrara de Stat (Chisinau)
8-10 Colegii agricole (diferite localitati)

Sursa: Date de la MAIA (Directia Finante si Contabilitate)

Tabelul 14**Resursele extra-bugetare a institutiilor finantate din bugetul MAIA, 1998-2005**

(MDL thousand)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
RESURSE EXTRA-BUGETARE								<i>plan</i>
Educatie 1/	0	5,266	7,223	9,176	13,444	15,599	22,753	30,763
Stiinta (cercetare)								
Cheltuieli operatioanle:	3,336	4,421	4,745	6,835	9,134	10,596	10,728	10,135
Statia de control a bolilor la animale (Vulcanesti)	33	43						
Centrul Republican de Diagnostica Veterinara	678	569	632	976	1,823	1,508	1,661	2,600
Serviciul Sanitar Veterinar de Stat pentru Frontiera si Transport	1,521	2,025	2,097	2,569	3,149	4,770	3,588	
Inspectoratul de stat pentru protectia plantelor	72	112	140	208	353	398	367	445
Inspectoratul de Stat pentru seminte	26	74	418	890	1,176	978	1,479	1,892
Comisia de Stat pentru Încercarea Soiurilor de Plante	262	441	410	708	1,303	1,387	1,977	3,500
Inspectoratul de Stat pentru Selectie si Reproductie în Zootehnie								
Centrul national pentru controlul substantelor radioactive								
Statia de stat pentru încercarea masinilor								
Inspectoratul de Stat pentru Produsele Cerealiere si de Panificatie	375	662	584	412	506	618	601	683
Inspectoratul de stat pentru supravegherea produselor alcoolice					21	23		
Serviciul anti-grindina	369	495	463	711	803	914	1,056	1,015
Inspectoratul Veterinar de Stat				361				
Aparatul central al Ministerului:	284	365	571	479	467	679	950	800
Personalul central al ministerului	284	365	571	479	467	679	950	800
Departamentul-Agroindustrial "Modova-Tutun" (Directia tutunului)								
Întreprinderea de stat AT Prolin (întreprindere de crestere a animalelor)								
TOTAL MAIA	3,620	10,051	12,539	16,489	23,045	26,874	34,431	41,698
% EXTRABUGETAR din TOTAL BUGET+EXTRA-BUGETAR								
Educatie 1/	0%	31%	34%	42%	46%	43%	51%	53%
Educatie (cercetare)								

Cheltuieli operationale:	33%	46%	36%	39%	37%	35%	29%	32%
Statia de control a bolilor la animale (Vulcanesti)	10%	15%	0%					
Centrul Republican de Diagnostica Veterinara	69%	65%	65%	69%	79%	74%	35%	79%
Serviciul Sanitar Veterinar de Stat pentru Frontiera si Transport	84%	94%	99%	93%	94%	99%	100%	
Inspectoratul de stat pentru protectia plantelor	6%	10%	7%	8%	11%	12%	8%	12%
Inspectoratul de Stat pentru seminte	15%	31%	23%	35%	32%	27%	33%	37%
Comisia de Stat pentru Încercarea Soiurilor de Plante	45%	64%	58%	64%	75%	77%	74%	83%
Inspectoratul de Stat pentru Selectie si Reproductie în Zootehnie	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Centrul national pentru controlul substantelor radioactive	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Statia de stat pentru încercarea masinilor		0%	0%					
Inspectoratul de Stat pentru Produsele Cerealiere si de Panificatie	96%	97%	97%	84%	82%	93%	92%	93%
Inspectoratul de stat pentru supravegherea produselor alcoolice	0%	0%	0%	0%	12%	12%		
Serviciul anti-grindina	9%	16%	15%	18%	15%	10%	9%	10%
Inspectoratul Veterinar de Stat		0%	0%	16%	0%	0%	0%	0%
Aparatul central al Ministerului:	11%	11%	16%	13%	12%	15%	19%	21%
Personalul central al ministerului	11%	11%	16%	13%	12%	16%	21%	25%
Departamentul-Agroindustrial "Modova-Tutun" (Directia tutunului)							0%	0%
Întreprinderea de stat AT Prolin (întreprindere de crestere a animalelor)				0%	0%	0%	0%	0%
TOTAL MAIA	15%	34%	33%	38%	40%	38%	40%	44%
% EXTRABUGETAR din TOTAL BUGET+EXTRA-BUGETAR								
Educatie 1/	33%	29%	24%	28%	24%	26%	23%	23%
Stiinta (cercetare)								
Cheltuieli operationale:	54%	57%	68%	59%	62%	46%	41%	50%
Statia de control a bolilor la animale (Vulcanesti)	0%	0%	0%					
Centrul Republican de Diagnostica Veterinara	41%	45%	47%	42%	37%	49%	29%	45%
Serviciul Sanitar Veterinar de Stat pentru Frontiera si Transport	54%	57%	54%	48%	49%	55%	0%	

Inspectoratul de stat pentru protectia plantelor	90%	89%	80%	87%	85%	0%	61%	71%
Inspectoratul de Stat pentru seminte	83%	137%	68%	61%	63%	60%	60%	59%
Comisia de Stat pentru Incercarea Soiurilor de Plante	68%	57%	54%	62%	45%	58%	43%	41%
Inspectoratul de Stat pentru Selectie si Reproductie în Zootehnie	69%	53%	68%	64%	84%	82%	78%	57%
Centrul national pentru controlul substantelor radioactive	100%	100%	79%	92%	92%	0%	0%	0%
Statia de stat pentru încercarea masinilor		0%	0%					
Inspectoratul de stat pentru cereale si produse de panificatie	53%	46%	47%	114%	43%	43%	45%	40%
Inspectoratul de stat pentru supravegherea produselor alcoolice	52%	68%	44%	66%	72%	66%		
Serviciul anti-grindina	46%	49%	75%	38%	45%	29%	32%	37%
Inspectoratul Veterinar de Stat		100%	87%	76%	100%	100%	73%	71%
Aparatul central al Ministerului:	49%	71%	66%	62%	64%	59%		46%
Personalul central al ministerului	0%	0%	0%	0%	0%	0%		0%
Departamentul-Agroindustrial "Modova-Tutun" (Directia tutunului)								0%
Întreprinderea de stat AT Prolin (întreprindere de crestere a animalelor)				0%	0%	0%		0%
TOTAL MAIA	43%	43%	43%	44%	43%	37%		33%

1/ Include urmatoarele institutii:

- : 1 Insitutul pentru protectia plantelor (Chisinau)
- 1 Institutul de economie si perfectionare în domeniul agroalimentar (Chisinau)
- 1 Universitatea Agrara de Stat (Chisinau)
- 8-10 Colegii agricole (diferite localitati)

Sursa: Date de la MAIA (Directia Finante si Contabilitate)

Tabelul 15
Finantare directa (subventii) a agriculturii, 1998-2005

		(MDL thousand)							
		1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
		<i>plan</i>							
CHELTUIELI PLANIFICATE									
Finantarea agriculturii (din bugetul MAIA)		70,000	75,000	90,000	40,000	50,150	30,000	36,000	60,000
d/c	Fondul de sustinere a viticulturii	50,000			10,000	13,650			
	Fondul de sustinere tutunaritului					6,500			
	Împrumut subventionat pentru procurarea echipamentului	10,000							
	Finantarea producatorilor agricoli privati	10,000	75,000	90,000					
	Stimulente pentru împrumuturi (subventionarea partiala a ratelor dobânzii pentru credite bancare achitate)				30,000	30,000	30,000	22,000	30,000
	Încurajarea crearii STM							14,000	18,000
	Crearea livezilor								10,000
	Dotarea tehnologica a unitatilor veterinare								2,000
Alte fonduri financiare (în afara MAIA)					8,000	12,000	12,500	89,300	85,500
	Fondul special pentru valorificarea terenurilor si îmbunatatirea fertilitatii solurilor				8,000	9,000	9,500	11,000	17,500
	Fondul special pentru încurajarea dezvoltarii producerii nucilor					3,000	3,000	3,000	3,000
	Fondul pentru subventionarea aratului de toamna							15,300	
	Fondul special pentru finantarea plantarii vitei -de-vie							60,000	65,000
CHELTUIELI REALE									
Finantarea agriculturii (din bugetul MAIA)		38,173	76,161	106,144	1,484	15,959	30,079	30,243	
d/c	Fondul de sustinere a viticulturii	32,495		1,000	1,000	4,662			
	Fondul de sustinere tutunaritului								
	Imprumut subventionat pentru procurarea echipamentului	2,311	1,161	267	60	175	130		
	Finantarea producatorilor agricoli privati		75,000	90,000					
	Stimulente pentru împrumuturi (subventionarea partiala a ratelor dobânzii pentru credite bancare achitate)					11,122	29,949	21,243	
	Încurajarea crearii STM							9,000	
	Crearea livezilor								
	Dotarea tehnologica a unitatilor veterinare								
	Finantarea în cazuri de urgenta în urma secetei (seminte de porumb pentru replantare)			3,420					
	Sustinerea de stat a întreprinderilor colectoare de lapte (compensatii pentru lapte)	3,367		11,457	424				
Alte fonduri financiare (în afara MAIA)					7,700	8,800	9,700	56,700	
	Fondul special pentru valorificarea terenurilor si îmbunatatirea fertilitatii solurilor				7,700	8,800	9,200	11,000	
	Fondul special pentru încurajarea dezvoltarii producerii nucilor					0	500	5,700	
	Fondul pentru subventionarea aratului de toamna							13,000	
	Fondul special pentru finantarea plantarii vitei -de-vie							27,000	

Sursa: În baza datelor de la MAIA , MF, ME si alte publicatii oficiale

Tabelul 16

Cereri eligibile pentru subventionarea plantatiilor de vita-de-vie, 2004

Nr.	Suprafata neta (ha)	Nr.	Suprafata neta (ha)	Nr.	Suprafata neta (ha)
1	7.94	41	18.06	81	85.99
2	7.03	42	55.53	82	14.80
3	12.86	43	133.21	83	11.14
4	21.00	44	19.00	84	18.75 taran
5	13.42	45	22.13	85	10.01 taran
6	53.25	46	21.50	86	13.31 taran
7	62.27	47	18.29	87	7.39 taran
8		48	22.80	88	9.40
9	5.00 taran	49	65.93	89	30.97
10	5.37 taran	50	33.42	90	39.60 taran
11	2.37 taran	51	9.00 taran	91	22.61
12	10.07 taran	52		92	4.80 taran
13	18.77 taran	53	4.98 taran	93	
14	330.34	54	29.89	94	23.81
15	6.23	55	76.63	95	22.22
16	6.10 taran	56	9.52 taran	96	6.01
17	77.29	57	200.36	97	3.00
18	2.30 taran	58	18.00	98	18.56
19	77.66	59	10.00	99	7.69
20	5.92 taran	60	9.55 taran	100	59.92
21	74.78	61	142.51	101	15.30
22	45.13	62	5.13 taran	102	24.36
23	25.00	63	13.00	103	
24	14.65	64	43.00 taran	104	5.60 taran
25	37.00	65	6.89 taran	105	6.54 taran
26	6.76	66	23.00	106	17.29 taran
27	4.46 taran	67	20.37 taran	107	6.07
28	3.98 taran	68	9.87 taran	108	10.95
29	6.42 taran	69	7.65 taran	109	6.17
30	27.27 taran	70	28.00	110	15.00
31	40.00	71	155.64	111	24.57
32	16.50 taran	72	5.03 taran	112	
33	192.00	73	7.58 taran	113	29.35
34	17.50	74		114	25.99
35	76.26	75	13.60	115	12.70
36		76		116	26.66
37	10.00	77	11.94		
38		78	64.28		
39	6.00 taran	79	16.76		
40	10.44	80	6.10		
Numarul total de cereri eligibile	107	Numarul cererilor taranilor	35		
Suprafata totala (ha)	3,334.02	Suprafata totala (ha)	382.39		
Suprafata medie (ha)	31.2	Suprafata medie (ha)	10.9		
Numarul de cereri	107	3334.02	% nr.	% suprafata	
5-10 ha	35	219.85	32.7%	6.6%	
10-15 ha	16	192.89	15.0%	5.8%	
15-20 ha	13	227.78	12.1%	6.8%	
20-30 ha	18	440.53	16.8%	13.2%	
30-50 ha	7	269.12	6.5%	8.1%	
50-100 ha	12	829.79	11.2%	24.9%	
peste 100 ha	6	1,154.06	5.6%	34.6%	

Sursa: Lista detaliata de cereri de la Moldova-Vin

Tabelul 17
Sumarul cheltuielilor publice în agricultura. 1998-2005

	(mii lei)							
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
							<i>estim</i>	<i>plan</i>
PRESTAREA SERVICIILOR	45.599	38.427	65.878	69.938	95.020	118.418	148.764	166.011
Educatia	12,977	11,455	13,313	14,806	18,403	23,980	26,748	30,095
Cercetare	6,540	6,028	5,618	5,322	6,709	7,360	7,563	13,149
Servicii veterinare	2,288	2,804	16,698	20,329	29,336	29,263	52,220	50,049
Institutii centrale (incl. birouri teritoriale) 1/	892	716	1,825	2,554	3,860	3,642	6,558	4,387
Masuri antiepidemice	1,396	2,088	1,513	2,004	3,048	5,216	5,100	5,100
Servicii Teritoriale Veterinare si Sanitare			13,359	15,771	22,428	20,404	40,562	40,562
Cresterea animalelor	1,980	1,019	884	1,625	1,971	7,842	7,729	8,813
Inspectoratul de Stat pentru Selectie si Reproductie în Zootehnie	147	102	334	555	915	842	529	813
Masuri pentru sustinerea cresterii animalelor de prasila	1,833	917	550	1,070	1,056	7,000	7,200	8,000
Protectia plantelor	1,233	1,153	1,953	2,366	3,024	3,279	4,372	3,796
Inspectoratul de stat republican pentru protectia plantelor	1,233	1,053	1,890	2,242	2,824	2,981	3,966	3,396
Protectia plantelor împotriva daunatorilor	0	100	63	124	200	298	406	400
Încercare semintelor si Soiurilor de Plante	465	417	1,727	2,061	2,902	3,112	3,743	3,894
Inspectoratul de Stat si Comisia 2/	465	417	1,727	2,061	2,902	3,112	3,743	3,894
Serviciul anti-grindina	3,822	2,691	2,615	3,204	4,475	8,704	10,910	9,182
Alte servicii centrale	424	309	661	895	1,392	2,083	1,065	6,878
Gospodarirea Apelor	13,486	9,726	13,639	9,217	16,038	21,594	20,363	27,206
Aparatul central al Ministerului	2,384	2,826	2,995	3,234	3,534	3,464	3,855	2,751
Directii Agricole raioanele			5,774	6,881	7,235	7,739	10,197	10,197
SUBVENTIONAREA AGRICULTURII	38.173	76.161	106.144	9.184	24.759	39.779	86.943	145.500
TOTAL AGRICULTURA	83,772	114,588	172,022	79,122	119,779	158,197	235,707	311,511
% în cheltuielile bugetului consolidat	2.8%	3.3%	4.0%	1.8%	2.1%	2.3%	3.2%	3.8%
% din PIB	0.9%	0.9%	1.1%	0.4%	0.5%	0.6%	0.7%	0.9%
% din PIB-ul agricol	3.6%	3.7%	4.2%	1.9%	2.5%	3.0%	4.0%	
<i>Cheltuielile bugetului consolidat (milioane lei)</i>	3,027	3,495	4,269	4,326	5,801	6,934	7,321	8,104

1/ Include:
 Statia de control a bolilor animale (Vulcanesti)
 Centrul Republican de Dignostic Sanitar Veterinar
 Serviciul veterinar de stat pentru frontiera si transport
 Inspectoratul Veterinar de Stat

2/ Include:
 Inspectoratul de Stat pentru seminte
 Comisia de Stat pentru testarea varietatii plantelor

Sursa: Date din Tabelele 9, 10, 11 si 15

BIBLIOGRAFIE

Byerlee, D., X. Diao si C. Jackson (2005), *Agricultura, Dezvoltarea rurala si promovarea cresterii printre paturile sarace*, Document pentru discutie 21 pentru agricultura si dezvoltare rural , Banca Mondiala.

Centrul pentru Studii Strategice si Reforme (CISR), Chisinau, decembrie 2003, "Arenda terenurilor agricole -2003"

CNFA, Chisinau, 2004, "Studiu Competitivitatea exporturilor agricole moldovenesti de valoare înalta", Programul USAID de Comercializare pentru Fermierii Privati

Departamentul Statistica si Sociologie a Republicii Moldova, 2003, "Agricultura Republicii Moldova"

East-West Management Institute, Chisinau, 2004 "Eficienta sectorului agrar în perioada post privatizare", Programul USAID de Asistenta a Fermierilor Privati

Fan, S. si N. Rao, 2003, "Cheltuielile publice în tarile în curs de dezvoltare: Tendinte, Determinare si Impact", Documentul pentru discutii DTPM Nr. 99, Institutul International de Cercetari în domeniul Politicii Alimentare

Proiectul de Facilitare a Comertului a FAO BSEC TCP/REP/2901, iunie 2003, "Moldova: Analiza de Tara a politicilor comerciale si agricole", de Vitalie Robu si Felicia Izman

Guvernul Republicii Moldova, mai 2004, "Strategia de Crestere Economica si Reducere a Saraciei (2004-2006)"

Guvernul Republicii Moldova, 2004, "Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu (2005-2007)"

Banca Mondiala, septembrie 2003, "Evaluarea responsabilitatii financiare a tarii", Raportul Bancii Mondiale Nr. 27425-MD

Banca Mondiala, martie 2003, "Analiza gestionarii economiei publice", Raportul Bancii Mondiale No. 25423-MD

Proiectul Reformei Fiscale, USAID, iulie 2003, "Sistemul de finantare a agriculturii în Moldova", de Felicia Izman, Unitatea Politici Agricole

Proiectul Reformei Fiscale, USAID, august 2002, "Cresterea productivitatii culturilor agricole orientate spre export: investitii necesare si beneficii scontate", Studiu de caz, de Felicia Izman (Unitatea Politici Agricole) si Constantin Ojog (Director Executiv ACSA)